

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ· ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗ· ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ· ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ· ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ· ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΤΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

ΚΑΙ

Η ΜΕΛΟΠΟΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ

*Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ « Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ »
Ἀθηνῶν τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1901*

ΥΠΟ

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ θ' τεύχους καὶ τέλος).

Ζ'

Ἡ ἄρμονία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Ἄφ' οὗ δὲ ὠμιλήσαμεν ἱκανῶς περὶ τοῦ μελικοῦ καὶ ρυθμικοῦ μέρους τῆς μελοποιίας τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἄς ἐπιτραπῇ ἡμῖν ἵνα ὀλίγα τινὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς πολυφώνου ἄρμονίας, ἣν καὶ ἡμεῖς μετεχειρίσθημεν ἐν τῇ μελοποιίᾳ τῶν χορικῶν τῆς Ἰφιγενείας. Εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἄρμονίαν κατὰ τὴν σημερινὴν τῆς λέξεως σημασίαν ἢ ὄχι; Τινὲς μουσικοὶ ἠρνήθησαν τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μουσικῇ, ἀλλ' ἄλλοι μουσικολόγοι παρεδέχθησαν ἀποδεικνύοντες τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς διὰ πειστικῶν μαρτυριῶν. Ἄλλ' ἄς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι δὲν εἶχον οἱ ἀρχαῖοι ἄρμονίαν. Τὸ τοιοῦτον ἄρα γε ἐμποδίζει ἵνα μεταχειρισθῶμεν καὶ ἡμεῖς αὐτήν; Οὐδόλωσ. Ὑπὸ ἀρχαιοπρεπῆ μελοποιίαν μεταχειριζόμενοι ἄρμονίαν γονιμοποιούμεν καὶ ἐνισχύομεν τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀρχικῆς μελωδίας. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐφαρμόσωμεν ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν μελωδίαν τοιαύτην ἄρμονικὴν συμφωνίαν, ὥστε νὰ μὴ καλύψῃ τὸν ἰδιαίτοντα αὐτῆς χαρακτῆρα. Ὅπου δὲ ἀπαντῶνται καθαρῶς ἑλληνικαὶ κλίμακες νὰ προσπαθῆσωμεν οὕτω πῶς ὥστε τὴν ἄρμονικὴν συμφωνίαν νὰ ρυθμίσωμεν πρὸς τὰς

ἀπαιτήσεις τῆς ἑλληνικῆς μελωδίας, ἵνα παραχθῇ οὕτω πῶς ἐντύπωσις καθαρῶς ἑλληνικῆ, οὐχὶ δὲ χάριν τῆς αὐστηρᾶς εὐρωπαϊκῆς ἁρμονίας νὰ θυσιάσωμεν τὸν ἰδιαίτοντα χαρακτῆρα τῶν ἑλληνικῆς φύσεως μελωδιῶν.

Ἡ χρῆσις τῆς ἁρμονικῆς πολυφωνίας ἐν ἑλληνικοῖς ἄσμασιν, εὐθὺς ἀμέσως φαίνεται προσδίδουσα τὴν ἰδέαν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τῶν ἑλληνικῶν μελωδιῶν. Ἀλλὰ βαθύτερον καὶ οὐσιαστικώτερον ἐξεταζόμενον τὸ πρᾶγμα, δὲν ἔχει οὕτω. Καθόσον ἡ ἁρμονία ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρομοιάζει πρὸς εὐρωπαϊκὸν ὕφασμα, ὅπερ κοπτόμενον καὶ χρησιμοποιούμενον κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἑλληνικῆς ἐνδυμασίας, νομίζω ὅτι δὲν λέγεται πλέον εὐρωπαϊκόν.

Ἐξ εὐρωπαϊκοῦ ὕφασματος δύναται τις νὰ παρασκευάσῃ καὶ εὐρωπαϊκὸν συγχρόνως καὶ ἑλληνικὸν ἔνδυμα. Ἐξαεράται ἄρα τὸ σχῆμα ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε ράπτῃν. Οὕτω συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἁρμονίᾳ.

Οἱ Εὐρωπαῖοι τὴν ἁρμονικὴν πολυφωνίαν ἀνεπτύξαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο αὐτῶν κλιμάκων, τῆς *μεῖζονος* δηλαδὴ καὶ τῆς *ἐλάσσονος*, διότι ὅλαι αἱ νεώτεραι εὐρωπαϊκαὶ μελωδία εἶνε συνθεθειμένα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων διαγραμματίων. Ἄλλ' ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἔχομεν ἔθνικας κλίμακας πλείονας τῶν δύο, δὲν εἴμεθα, νομίζω, ποσῶς ἠναγκασμένοι τὰς καθαρῶς ἑλληνικὰς μελωδίας νὰ τὰς περιβάλωμεν κατὰ τὸν ἁρμονικὸν τρόπον τῶν δύο εὐρωπαϊκῶν κλιμάκων. Πρέπει λοιπὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἑθνικῶν μουσικῶν κλιμάκων νὰ ἔχομεν καὶ ἀναλόγους ἁρμονικὰς κινήσεις. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ ἑλληνικῶν κλιμάκων ἐφαρμόζοντες ἄρμονίας κατ' ἀνάγκην θὰ προσκρούσωμεν πρὸς τοὺς αὐστηροὺς τῆς εὐρωπαϊκῆς συμφωνίας κανόνας. Ἡ πρόσκρουσις ὁμως καὶ ἡ διαφωνία αὕτη ἀκριβῶς θὰ εἶνε ἡ ἀληθὲς ἀπαρχὴ τῆς δημιουργίας γνησίας ἑλληνικῆς ἁρμονικῆς πολυφωνίας. Ἄλλ' ἐνταῦθα θὰ γεν-

νάται ἴσως εἰς τινὰς ἢ ἀπορία περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολυφωνίας εἰς ἑλληνικὰς κλίμακας. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς μουσικῆς καὶ τῆς Ἀρμονίας ἐν τῷ Ῥδεῖφ τῶν Παρισίων κ. Ducoudray, ὁ μελετήσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν, ἀπεφάνθη ἤδη ὑπὲρ τοῦ δυνατοῦ.

«Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ ἐπαναληφθῇ ὅτι ἡδη ἀτελεσφόρως ἐπεχείρησαν εὐρωπαϊοὶ τινες μουσικοί. Ἐφαρμόσαντες οὗτοι εἰς τὰς ἑλληνικὰς μελωδίας ἀρμονίαν, ἀρμόζουσαν μόνον εἰς τὸν *μείζονα* καὶ τὸν *ἐλάσσονα* τρόπον, κατέστρεψαν ἐν αὐταῖς τὸν ἰδιάζοντα ἐκφραστικὸν χαρακτήρα τὸν συμφυῆ εἰς ἰδιότητα, αἵτινες οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀντίστοιχον ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ. Αἱ πρόοδοι τῆς πολυφωνίας ἐπιτρέπουσι σήμερον τὴν ἐφαρμογὴν ἀρμονίας εἰς πάσας τὰς ἀρχαίας κλίμακας, ἧτις ἐνισχύει τὴν ἐκφρασιν αὐτῶν χωρὶς ν' ἀλλοιώσῃ αὐτάς. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ, ἵνα τὰ συνοδεύοντα μέρη συντεθῶσιν ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ἢ ἀρχικῇ μελωδίᾳ κλίμακι.»

Καλὸν ἐθεώρησα νὰ ἀφιερῶσω ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀρμονίας, ἐπειδὴ ἀπεπειράθην καὶ ἐγὼ εἰς τινὰ ἄσματα τῶν χορικών τῆς Ἰφιγενείας νὰ ἐφαρμόσω ἑλληνοπρεπῆ ἀρμονίαν εἰς ἑλληνικοῦ χαρακτήρος μελωδίας. Προλαμβάνω δὲ νὰ κάμω τὴν παρέκθασιν ταύτην, διότι ἴσως τινὲς χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὴν ἀρχικὴν σκέψιν τοῦ πειράματος, κακίσωσί με ἄνευ τινὸς ἐπαρκοῦς δικαιολογίας. Ὁ αἰὼν καθ' ὃν ζῶμεν, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι εἶνε αἰὼν τοῦ δεσποτισμοῦ τῆς ἀρμονίας, τὴν χρῆσιν δὲ αὐτῆς κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν ἀποφύγωμεν. Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἀνωτέρα τεχνικὴ ἀνάγκη ἐπιτάττει ἡμῖν τὴν χρῆσιν τῆς πολυφώνου ἀρμονίας, καὶ ἄφ' οὗ ἔχομεν καὶ πιθανωτάτους λόγους περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ, ἃς χρησιμοποίησωμεν τοῦλάχιστον αὐτὴν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν μελωδιῶν, διασώζοντες τὸν ἰδιάζοντα αὐτῶν ἐθνικὸν χαρακτήρα. Τὸ ἴσον δὲ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς δημόδους ἡμῶν μουσικῆς οὐδεὶς δύναιται νὰ μὴ ἀνομολογήσῃ ὅτι εἶνε ἐμβρυώδης τις ἀρμονία, κατὰ τὴν σημερινὴν τῆς λέξεως σημασίαν.

Ἱ Ὁργανικὴ Μουσικὴ.

Ἐπολείπεται ἤδη ἵνα ὀλίγα τινὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς τῶν ἀρχαίων. Παρ' ἡμῖν ἐπικρατεῖ συνήθως ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ τῶν ἀρχαίων ἦτο πολὺ πενιχρὰ καὶ πολὺ περιορισμένη. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχεται ἀληθείας. Εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι πάμπολλα μουσικὰ ὄργανα. Ὁ

ἀριθμὸς τῶν ὀργάνων, τῶν παριστωμένων ἐπὶ τῶν διασωθέντων μνημείων, ἀγγείων, ζωγραφιῶν, ἀναγλύφων κτλ. εἶνε ἄπειρος. Ὁ γραμματικὸς Πολυδεύκης (Β' μ. Χ. αἰὼν) κατέλιπεν εὐτυχῶς κατάλογον τῶν μουσικῶν ὀργάνων τῶν ἑλληνικῶν χρόνων. (Ἰουλίου Πολυδεύκου *Ὀνομαστικὸν* ὑπὸ Bekker. Βερολίνον 1846). Ὁ *ὄργανων χρονόμενων* εἶδη μνημονεύονται παρ' αὐτῷ τὰ ἑξῆς (κεφ. Δ', 58): **Δύρα, Κιθάρα, Βάρβιον** (τὸ αὐτὸ καὶ **Βαθύμιτον**), **Χέλυσ, Ψαλτήριον, Τρίγωνα, Σαμβῦκαι, Πηκτίδες, Φόρμιγγες, Φοῖνιξ, Σπάδιξ, Λυροφροινίμιον, Ἰαμβίκη, Κλεψιάμβος, Παρίαμβος, Σκινδαψός, Ἐπιγόνειον** (ἔχον χορδὰς τεσσαράκοντα), **Σιμίμιον** (ἔχον χορδὰς 35), **Μονόχορδον, Τρίχορδον** (Πανδοῦρα), **Πεντάχορδον, Ψιθύρα, Ἄσκαρος, Μάγαδις, Νάβλα, Πήληξ** καὶ ἄλλα.

Τὰ δὲ *ἐμπνεόμενα ὄργανα* (Δ, 67) ἦσαν ἐν τῷ συνόλῳ **αὐλοὶ** καὶ **φόρμιγγες**. Οἱ αὐλοὶ δὲ ἦσαν ποικιλώτατοι. Ὑπῆρχον 37 εἶδη διαφόρων αὐλῶν, δι' ὃ ἡ αὐλητικὴ ἦτο ἐπιστήμη καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον συνθέτων. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοξένος, ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιότητος θεωρητικὸς μουσικός, ἔγραψεν ἴδιον βιβλίον *περὶ αὐλῶν τρήσεως*. Οἱ διάφοροι αὐλοὶ ὠνομάζοντο οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγέθους, τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ποιοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς χρήσεως. Ὑπῆρχεν αὐλὸς καὶ δι' ὕδατος ἐμφυσώμενος, *ὕδρηλος αὐλὸς* καλούμενος. Ἄν π. χ. ἦθελον μιμηθῆ πτηνῶν κελαδήματα ὁ ὕδρηλος αὐλὸς ἐξέπειπε φθόγγους καταλλήλους. Ὁ *μόναυλος* εἶχεν ἓν μόνον σωλήνα, ὁ *ἡμίωπος* περιελάμβανεν ὀπὰς κατὰ τὸ ἡμισυ περιφραγμένας, ὁ *γίγρας* ἦτο μικρὸς αὐλὸς παράγων πενθίμους ἤχους καὶ χρήσιμος κατὰ τὰς κηδείας. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ὁ *δικάλαμος* αὐλὸς εὐχρηστος διὰ δυφδίας. Οἱ αὐλοὶ, οὓς αἱ νεάνιδες ἐξερχόμεναι εἰς λιτανεῖαν μετεχειρίζοντο, ἔκαλοῦντο *παρθενικοί*: οἱ δὲ τῶν παιδίων, μεταβαιόντων εἰς τὸ σχολεῖον *παιδικοί*. Ἄνδρειοι δὲ ἢ βαρύτονοι αὐλοὶ ἦσαν οἱ συνοδεύοντες τὰς χορδίας τῶν ἀνδρῶν.

Εἰς τοὺς γάμους μετεχειρίζοντο δύο εἰδῶν αὐλοῦς, ὧν ὁ ἕτερος ἦτο *μείζων*. Διὰ τῶν ἀνίσων κατὰ τὸ σχῆμα τούτων αὐλῶν ἐδηλοῦτο ἡ συμφωνία τοῦ ἀνδρογύνου καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοῦ *μείζονος* αὐλοῦ. Οἱ δὲ παροῖνιοι αὐλοὶ ἦσαν μικροὶ καὶ ἰσοῦψεῖς, διότι εἰς τὰ συμπόσια ἤρμοζεν ἡ ἰσότης. Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων συνενούμενοι πολυἀριθμοὶ αὐλοὶ ἀτελούν τὴν λεγομένην *συναλίαν*. Ὁ Πολυδεύκης λέγει: «*Ἀθήνησι δὲ καὶ συναλία τις ἐκαλεῖτο συμφωνία τις αὐτῆ τῶν ἐν Παναθηναίοις συναλόντων*» (Ὀνομ. Δ, 83). Ἡ ὕλη δὲ τῶν αὐλῶν ἦτο *κάλα-*

μος ἢ *χαλκός* ἢ *λωτός* ἢ *πύξος* ἢ *κέρας* ἢ *δοιοῦν ἐλάφου* ἢ *κλάδος* τῆς *χαμαιζήλου* δάφνης τὴν ἐντεριόνην ἀφρημένος.

Τὸ δρᾶμα δὲ ἀναλόγως τῶν ὑποθέσεων καὶ τοῦ ἥθους τῶν μελωδιῶν μετεχειρίζετο καὶ ἀνάλογα μουσικὰ ὄργανα: ἀλλὰ ἦσαν τὰ ὄργανα τὰ συνοδεύοντα τοὺς ἀνδρικοὺς χορούς, ἀλλὰ τοὺς γυναικείους, ἀλλὰ τοὺς μικτούς, καὶ ἄλλα τῶν σκηρικῶν μελῶν καὶ τῶν ποικιλωτάτων περιπαθῶν κομμῶν.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν τραγωδιῶν ἐλέγετο *προαύλημα* ἢ *προαύλησις*. Πολλάκις δὲ καὶ ἀπλῆ τῶν στίχων ρυθμικὴ ἀπαγγελία συναδεύετο ὑπὸ τῶν ἤχων τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς. Ἐν τῷ *Οιδίποδι Τυράντῳ* π. χ. ὅταν ὁ Ἱερεὺς ἔκετεύῃ τὸν βασιλεῖα πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἐκ τοῦ βάθους τῆς σκηνῆς ἠκούοντο ἤχοι ὀργανικῆς μουσικῆς, τοὺς παιᾶνας ὑπομιμήσκοντες. Παρηκολούθουν δὲ τὰ μουσικὰ ὄργανα τὸ μέλος κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ καλυφθῶσι ποσῶς αἱ λέξεις καὶ αἱ διὰ τούτων σημαίνόμεναι ἔννοιαι. Ἡ θέσις δηλονότι τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς ἦτο πολὺ ὑποδεστέρα τῆς σήμερον. Ἡ σημερινὴ ἐνοργάνωσις κατὰ τὸ πλεῖστον γίνεται πρὸς βλάβην μᾶλλον τῆς φῶδῆς παρὰ πρὸς ἔξαρσιν αὐτῆς. Ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἄσματος ἐκρούοντο ψιλά ὀργανικὰ μέλη πρὸς βαθυτέραν ψυχολογικὴν ἐκφρασιν.

Πολλάκις τὰ ὄργανα ἐσήμαινον ἀπλῶς τὸν ρυθμὸν, τὸ σπουδαιότατον τοῦτο θέλημα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, διὰ κροταλισμῶν τῶν κογχυλίων ἢ καὶ διὰ τῶν ποδῶν μετὰ σιδηρῶν καττυμάτων. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμως λεχθέντων καταφαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πληθώρα μουσικῶν ὀργάνων.¹

1) Οἱ *τεχνίται* τῶν ὀργάνων ὠνομάζοντο *λυρφοδοί, κιθαροδοί, κιθαρισταί, κιθαρίστριαι, ψάλται, ψάλτριαι* καὶ τὰ ῥήματα *λυρίζειν, κιθαρίζειν, ψάλλειν, βαρβιτίζειν, κρέκειν, προσόδειν, ἐπάδειν, ὑπάδειν, συνάδειν, ἀπάδειν*. *κροῦματα, πρόσχορδα ἄσματα, πολὺχορδον ἀρμονία, ἐναρμόμιον, παραμόμιον, πολυαρμόμιον, ἀναρμόστον, ἀναρμωσσία, ἀναρμωστειν, διαναρμωστειν.*

Μέρη δὲ τῶν ὀργάνων νευραί, χορδαί, λῖνα, μίτοι, τόνοι, πήχεις, ἀγκῶνες, κέρατα, κόλλοπος, ἠγεία, πλήκτρον, χορδοτόνον καὶ ἀπὸ μὲν αὐλῶν αὐλεῖν, ὑπαυλεῖν, προσαυλεῖν, καταυλεῖσθαι, παραυλεῖν, αὐλημα, ἔναυλον, ἔξαυλον, ἐξηυλημένος· καὶ πολὺφθογγος αὐλός, πολὺφωνος, πολὺκόπος, πολυμελής, πολυμήκης· ἐπὶ δὲ αὐλῶν ἐμφυσᾶν καὶ ἐμπνεῖν ἢ καταπνεῖν.

Ἐκ τῶν ἄλλων αὐλῶν τὰ μέρη γλωττα καὶ τρυπήματα καὶ βόμβυκες καὶ ὄλμοι καὶ ὑφόλμια, φορβιά. Ὁ δὲ τοὺς αὐλοῦς ἐργαζόμενος αὐλοποιός, καὶ ἀπὸ μέρους γλωττοποιός καὶ αὐλοτρύπης, ἢ δὲ ὕλη τῶν αὐλῶν *κάλαμος* ἢ *χαλκός* ἢ *λωτός* ἢ *πύξος* ἢ *κέρας* ἢ *δοιοῦν ἐλάφου*, ἢ δάφνης τῆς *χαμαιζήλου* κλάδος τὴν ἐντεριόνην ἀφρημέ-

Ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν θὰ θελήσῃτε ἴσως νὰ μάθητε καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ὀργανικῆς συνφδίας. Ἐγὼ προσεπάθησα κατὰ τὸ ἐνὸν ἵνα δι' ἐγγόρδων ἰδίως ὀργάνων ἀποδώσω τὸ λεπτὸν πνεῦμα τῶν γυναικείων τῆς Ἰφιγενείας φωνῶν. Τὰ ὄργανα παρ' ἐμοὶ ἐξωραΐζουσι μὲν τὸ φωνητικὸν μέλος καὶ τὸν ἀρχαῖον ρυθμὸν, ἀναλόγως τῶν ἐννοιῶν, ἀλλ' οὐδέποτε λαμβάνουσιν ὑπέροχον θέσιν ὥστε νὰ καλύπτωσι τὴν μουσικὴν ἐν γένει καὶ ποιητικὴν ἰδέαν τῆς τραγωδίας.

Ὁμολογῶ εἰλικρινῶς ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἀρχαιοπρεπεστέρα εἰσέτι ὀργανικὴ συμφδία διὰ νὰ καταστῇ ἀκριβεστέρα καὶ λεπτοτέρα ἢ ἀναπαράστασις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο χρειάζεται εἰδικὴ ὄλως φροντίς μετὰ οὐκ ὀλίγων χρημάτων. Ὁ περιώνυμος διευθυντὴς τοῦ Ῥδεῖου τῶν Βρυξελλῶν κ. Génaert, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῆς διτόμου ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας μελοποιίας, κατώρθωσε τὸν γνωστὸν εἰς *Ἀπόλλωνα ὕμνον* καὶ τὰς ἄλλας ἀρχαίας μελωδίας νὰ τὰς ἐρμηνεύσῃ ἐν μουσικῇ φιλολογικῇ διαλέξει μετὰ συμφδίας ὄλως ἀρχαιοτρόπων μουσικῶν ὀργάνων, κατασκευασθέντων κατὰ πιστὴν ἀπομίμησιν τῶν ἐν διαφόροις ἀρχαιολογικοῖς μουσεῖοις σωζομένων ἑλληνικῶν ὀργάνων. Ἄλλ' ἐν ὅσῳ παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει εἰσέτι ἡ *ιδέα τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς συνειδήσεως*, τοιαῦτα ἔξοχα τεχνικὰ μέσα, δυνάμενα νὰ μεταφέρωσιν ἡμᾶς ἐγγύτερον τῶν ἡμετέρων Προγόνων, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῶσιν.

Ἱ Ἐπίλογος.

Τοιοῦτον ἐν πάσῃ συντομίᾳ, φιλόραχοι μοὶ ἀροραταί, τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δρᾶμα ὑπὸ μουσικῆν ἔποψιν, τοιαῦται καὶ αἱ μουσουργικαὶ βάσεις, ἐξ ὧν ὀρμώμενος ἐμελοποίησα τὰς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου καὶ τὰς κωμωδίας τοῦ Ἀριστοφάνους. Τὰ στοιχεῖα τῆς μελοποιίας μου προσεπάθησα παντὶ τρόπῳ ν' ἀντλήσω ἐκ τῆς πλουσίας καὶ ἀκνωτότου μουσικῆς πηγῆς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, οὕτως ὥστε ὁ μουσικός τῶν Ἑλλήνων χαρακτήρ, ὧς ἐν κατοπτρῷ, νὰ εἰκονίζηται εἰς τὰ καλλίπυργα καὶ ὑψητεῖα τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος τραγικῶν ρήματα. Ἄν ἐπέτυχον ἢ ὄχι, ἄλλοι ἂν κρίνωσιν. Οὐδέποτε ὁμῶς θέλω περιφρονῆσαι τὰς ἐν πνεύματι ἐθνικῆς μουσικῆς προόδου ὑποδεικνυόμενας μοὶ ἀτελείας. Καὶ ἡ εἰλικρινὴς τῶν ἀτελειῶν ἀναγνώρισις εἶνε κατ' ἐμὲ γενναῖον βῆμα νοσ· ὁ δὲ τοῖς αὐλοῖς χρώμενος αὐλητὴς καὶ κεραυλῆς, τρηραυλῆς, αὐλητρὶς. (Ἰουλίου Πολυδεύκου *Ὀνομαστικόν*, Δ, 62—67).

προόδου της εθνικής ημών μουσικής. Ο εγωϊσμός και τα ταπεινά άτομικά συμφέροντα πρέπει να υποχωρήσει προ οιούτων μεγάλης εθνικής σημασίας πραγμάτων. Το πρόγραμμα πάντων ημών έστω ή μόρφωσις και δημιουργία άληθούς ελληνικής μουσικής. Αλλά μουσικής τιαύτης, ή όποία να δύναται ού μόνον να συγκινήση την νέαν ημών γενεάν, την μουσικώς άκόμη άπλαστον, αλλά να ενισχύση μεγάλως και να προοιβάση το έργον της άρετης και το δένδρον της ήθικης.

Ότε Αλέξανδρος ο Μέγας συνέλαβε το μεγαλύτερον σχέδιον να έξιμερώση την Άσίαν πρώτιστα πάντων έπεσκέφθη και την Τροίαν, όπου αναγλυόμενος τας ήρωϊκάς των Έλλήνων πράξεις, έθυσσε τή Άθηνά και έστεφάνωσε την αναθηματικήν του Αχιλλέως στήλην. Τότε εις των έγχωρίων προσελθών ήθέλησε να δώση εις αυτόν την λύραν του Πάριδος, ήν ως πολύτιμον αρχαιολογικόν κειμήλιον διεφύλατε παρ' έαυτῷ. Ο Αλέξανδρος άποκρούσας την προσφοράν Δέν θέλω, ειπε, να έχω την λύραν του Πάριδος, ή όποία έψαλλε μαλακήν και θήλειαν άρμονίαν και άσματα έρωτικα! Αλλ' επιθυμῶ να έχω την λύραν του Αχιλλέως, ή όποία ύμνει τα κλέα και τας πράξεις των άγαθών άνδρῶν.

Αν λοιπόν το ήμέτερον πολυπαθές έθνος πρόκειται να καταστή και πάλιν έστία σοφής άμα και πρωτοτύπου μουσικής, άς ευχηθῶμεν πάντες ολοψύχως, όπως ή εθνική αύτη παραγωγή άποβή άνταξία της γενναίας προγονικής τέχνης.

Είθε δέ ή τιαύτη έλληνοπρεπής μουσική δημιουργία επιτευχθῆ δια του ήθοποιου και έθνοποιου αρχαίου δράματος, την αναβίωσιν του όποιου μετά τόσου ζήλου και μετά τόσης στοργής σκοπόν ευγενή προέθετο ή την έσπέραν ταύτην φιλοξενοῦσα ημάς ένταῦθα « Έταιρεία προς διδασκαλίαν των αρχαίων δραμάτων ».

Ω τέκνα γῆς ένδόξου, παίδες θαρηστησέων Πατέρων.
Μέμνησθε

Αίεν άριστεύειν και ύπείροχοι έμμεναί άλλων.
Μηδὲ γένος Πατέρων αίσχυνέμεν, εἰ μέγ' άριστοι.

Σημ. Η έν όλφ άναδημοσίευσις ή μετάφρασις της παρούσης διαλέξεως άνευ της προς τοῦτο ειδικής ημών άδείας ύπαγορεύεται.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Μετά των θεραπειόντων την μουσικήν συναναστρέφου άφόδως· οί κακοί δέν έχουσι άσματα.

Λούθηρος.

Ο ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΟΣ

ΗΤΟΙ

Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ο έναρμονισμός (l'enharmonisme) είναι ο τίτλος του βιβλίου, του όποιου την έκδοσιν έν τῷ Ζ' τεύχει της «Μουσικής» άνηγγείλαμεν. Ο συγγραφέυς Κύριος Arthur Maquaire, δξύφωνος και μουσικολόγος έν Βρυξέλλαις δια της πραγματείας αυτού «Περὶ της εξέλιξεως των νεωτέρων δυτικῶν τρόπων» καταλήγει εις το συμπέρασμα ότι ο έναρμονισμός ήτοι το έναρμόνιον γένος των αρχαίων έλλήνων δεχόμενον και την συμφωνικήν άρμονίαν, πρέπει να εισαχθῆ και εις την νεωτέραν μουσικήν, ως στοιχείον πλουσιωτέρας μουσικής έκφρασεως, καθὼ των δύο ευρωπαϊκῶν τρόπων του μείζονος και ελάσσονος (maggiore, minore) μη δυναμένων ν' ανταποκριθῶσιν εις την άπόδοσιν των διαφόρων ψυχολογικῶν συναισθημάτων. Πολλοί των ήμετέρων άναγνωστῶν θ' άναφωνήσωσιν έκ χαρᾶς ἴσως ότι το γένος τουτο έχει ήδη ή ήμετέρα εκκλησιαστική μουσική. Αλλά περι της ιστορικής ταύτης άνακριθείας εγράψαμεν άλλοτε τα δέοντα, δι' ύσχυρισθέντες ότι το λεπτοφυές τουτο γένος της αρχαίας μουσικής δέν ήτο δυνατόν να εισαχθῆ έν τῇ ήμετέρῃ εκκλησίᾳ, διότι κατά την αρχαιότητα ήτο προωρισμένος μόνον μεταξὺ των έπιφανεστάτων μουσικῶν.¹ (Παράβαλε και Προλεγόμενα «260 ελληνικῶν δημοδῶν άσμάτων» της ήμετέρας συλλογῆς έν σελ. με'. Έν Αθήναις 1905. Βιβλιοθήκη Μαρσολῆ).

Η πραγματεία λοιπόν του Όλλανδου μουσικολόγου εις οὐδέν άλλο άποβλέπει, ή εις την τεχνικήν αναβίωσιν του έναρμονίου γένους των αρχαίων με τα διαστήματα του τετρατημορίου του τόνου και τά άπ' αυτού σύνθετα.

Το σύγγραμμα του κ. Α. Μακαίρ περιλαμβάνει πέντε κεφάλαια, ὧν το πρώτον επιγράφεται

I. Ο άναπόφρευτος έναρμονισμός.

Έν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ άναπτύσσει ο συγγραφέυς τα δύο είδη της δυτικής μουσικής, το μείζον και το ελάσσον. Η σημερινή συμφωνική άρμονία εφαρμόζεται μόνον επί των δύο τούτων τρόπων, έν τῷ δέον, λέγει, να εφαρμωσθῆ

1) Άριστείδης ο Κοϊντιλιανός έν τῷ ΙΘ' κεφαλαίῳ της περι μουσικής πραγματείας αυτού λέγει τάδε: «Τούτων των τριῶν γενῶν φυσικώτερον μέν έστι το διάτονον, πᾶσι γάρ και τοῖς άπαιδευτοῖς παντάσῃ μελωδητόν έστι· τεχνικώτατον δέ το χρωμα· παρά γάρ μόνοις μελωδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις· άκριβέστερον δέ το έναρμόνιον· παρά γάρ τοῖς έπιφανεστάτοις έν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· τοῖς δέ πολλοῖς έστιν άδύνατον.»

συμφωνική πολυφωνία και με έν τέταρτον του τόνου. «Αλλά βαθμηδόν και βραδέως θα ύπεισέλθωσιν εις την διπλήν ευρωπαϊκήν κλίμακα διαστήματα νέα, ὧν ή άπήχησις θα έπιτρέψη ημῖν ν' άποδώσωμεν καταστάσεις της ψυχῆς άπραγματοποιήτους δια των νῦν τρόπων. Τα $\frac{1}{4}$ και $\frac{3}{4}$ του τόνου θα διαδέχονται τα ήμιτόνια της νεωτέρας μουσικής και θα οδεύσωμεν έναλλάσσοντα προς σύστημα μελωδικόν άμα και άρμονικόν το τελειότερον ἴσως, το όποιον έχρησιμοποίησεν ή άνωρωπότης..»

Έκ του μουσικού συστήματος των αρχαίων γνωρίζομεν, ότι οί Έλληνες μετεχειρίζοντο τον έναρμονισμόν, ήτοι το τριτημοριον και τετρατημοριον του τόνου. Αναμφιβόλως λοιπόν οὔτοι μουσικῶς ήσαν προηγμένοι περισσότερον ά το ημάς, «Αν και έπροίκισαν ημάς με τραγωδίας άφθάστους, έν τούτοις πόσον πρέπει να λυπούμεθα, ότι ή μουσική των τελετῶν αυτών δέν μετεγράφη ή δέν παρεσημάνθη, ή, ίνα ειμεθα πλέον άκριβείς, δέν άνεκαλύψαμεν αυθεντικάς άποδείξεις προς διαφωτισμόν ημών. Αλλά εκπλησόμεθα μεγάλως διότι οί αρχαιοί ποιηται και μουσικοί και μεγάλοι καλλιτέχνη μετεχειρίσθησαν τον έναρμονισμόν. Εκφράζει τουτο το άπειρον των συναισθημάτων. Μόνος οὔτος θα έπιτρέψη ημῖν, ίνα ειμεθα πιστοί και άληθεῖς. Θα εἶνε τουτο το κριτήριον, καθ' ο οὐ συνθέται του μέλλοντος θα κατεργασθῶσι τα έαυτῶν άριστουργήματα· Και παρὰ τὸς αντίστασεις του δημοσίου πρέπει οί μη φοβούμενοι την πάλην της καλλιτεχνίας να προβῶσιν άποφασιστικῶς επί το έργον, το όποιον θα εἶνε μέν μακρὸν και δύσκολον, αλλά πλουσία ή συγκομιδή.»

II. Αἱ φιλοσοφικαί έννοιαι των Ηχων.

Έν τῷ δευτέρῳ τούτῳ κεφαλαίῳ ο συγγραφέυς ξεετάζει το άτελές των δύο ευρωπαϊκῶν τρόπων προς άπόδοσιν όλων των ψυχολογικῶν έννοιῶν. Η χαρά και τα ποικίλα σχετικά προς ταύτην συναισθήματα άποδίδονται, λέγει οὔτος, δια του μείζονος τρόπου· ή λύπη δέ και τα παρεμφερῆ προς ταύτην συναισθήματα δια του ελάσσονος. Αντιθέτως ὅμως οί πόθοι, αἱ μελαγχολίαι κτλ. του πνευματικού βίου παραμένουσιν άνεκφραστοί δια των δύο τρόπων. Αλλά μουσική και φιλοσοφία εἶνε άχώριστοι. Ο Βερλιόζ ειχε τάσιν προς το άδύνατον, έν τῷ ο Βάγνερ δέν έφθασε. Το ήμέτερον λοιπόν εγὼ ίνα εκδηλωθῆ διαφοροτρόπως δέον ν' άναζητήσωμεν την ὁδὸν του έναρμονισμού.

III. Ο μείζον και ο ελάσσον τρόπος. Η εξέλιξις αυτών.

Έν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ο συγγραφέυς δια πολλῶν περιματικῶν μεθόδων καταλήγει εις το συμπέρασμα, ότι οὐδεμίαν σχεδόν έχομεν σχέση με πᾶσαν άλλην πρωτοτυπίαν ή πᾶσαν άλλην ξένην πηγῆν. Ένεκα δέ της μονομερείας ταύτης εθέσαμεν φραγμόν άνυπέρβλητον μεταξὺ ημών και της Ανατολῆς ὡς και πολλῶν άλλων λαῶν.

IV. Μερικαί άπραγματοποίητοι εικόνες.

Τὰ φαντάσματα κατά την νύκτα.

Έν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ο συγγραφέυς παραθέτει μίαν περιπετειώδη μελοδραματικήν εικόνα, καθ' ήν διάφοροι ψυχολογικά έντιπώσεις παρελαύνουσιν. Ο μουσουργός τὸς περιπλόκους ταύτας έννοίας πειράται δια των τεχνικῶν μέσων των δύο τρόπων να τὰς περιγύρῃ. Έν τῇ προσπάθειά αυτού, ίνα εκφράσῃ βαθέως τα ποικίλα συναισθήματα, ψάυει πάντα τα μέσα, αλλά ματαίως· διότι τα τεχνικά μέσα εἶνε ὀλίγα. Και τότε έν τῇ άπελπισίᾳ αυτού καταφεύγει εις το τύμπανον, εις τον θορυβῶδη δηλ. κρότον.

Αλλ' ειμεθα πλέον μακρὸν της άληθοῦς τέχνης και πλησιέστερον εις τα καφρωδεῖα. Πάντα δέ ταῦτα προέρχονται έκ της στενότητος των δύο τρόπων, οί όποιοι οὔτω το άπειρον των συναισθημάτων λίαν περιορίζουσι.

V. Το έργον της αύριον.

Δια του κεφαλαίου τουτου ο ρηξικέλευθος συγγραφέυς καταλήγει εις το γενικόν συμπέρασμα, ότι ή τέχνη εἶνε προωρισμένη να εξέλιχθῆ προς τον έναρμονισμόν, ίνα δι' αυτού τόσα ὄρατα ὄνειρα καταστῶσι πραγματικότητες. Έν μουσικῇ επαναστάσει θα επέλθῃ ριζική μεταβολή της τέχνης. Όλος ο κόσμος των θεάτρων και των συναυλιῶν θ' άναστατωθῆ και αύτη ή μουσική γραφή άναλόγως θα ύποστῆ τροποποιήσεις. Και οὔτω δια του έναρμονισμού θα διανοιγῶσιν εις τοὺς μουσουργούς νέοι ὄριζοντες δια να παραγάγωσιν νέα ὄπλα.

Και οὔτω δια μιᾶς επαναστατικής ιδέας δίδει πέρας ο συγγραφέυς εις το πονημάτιον αυτού. Έκ της βραχυτάτης ταύτης περιλήψεως οί ήμετέροι άναγνώσται θα κατενόησαν ότι πρόκειται περι αναβιώσεως λεπτής τεχνικής θεωρίας της άθανάτου μουσικής των ήμετέρων προγόνων. Εἶνε δέ λίαν ευχάριστον, ότι ο νεώτερος κόσμος και έν τῇ μουσικῇ βαίνει πλησίστιος εις την ελληνικήν αρχαιότητα, συγκομίζων μεθ' έαυτου και πάντα τα νεώτερα τεχνικά μέσα. Και οὔτω δια των άγώνων τουτων εξαίρεται μεγάλως το υγιές έδαφος της των προγόνων μουσικής, δια την διάδοσιν της όποίας και το ήμέτερον Περιοδικόν εκθύμως άγωνίζεται¹.

1) Κατά περιεργον δέ σύμπτωσιν κατά το πνεῦμα και την έννοιαν του Όλλανδου μουσικολόγου και ήμεῖς προ έπτακαίδεκα ετῶν έν διαλέξει, γενομένη έν τῷ «Έλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ» περι της αρχαίας ελληνικής μουσικής ειχομεν εἶπει τάδε (ίδε έφημερίδα «Νεολόγον» της 10 Μαΐου του 1895).

«Η σύγχρονος ευρωπαϊκή μουσική, ήτις λέγεται ότι υπερέβῃ την αρχαίαν τέχνην ὡς προς την τελειότητα και την άκριβειαν, στερεῖται του έναρμονίου γένους, χρωμένη μόνον τῷ διατονικῷ και τῷ χρωματικῷ. Πολλοί σοφοί και θεωρητικοί μουσικοί ένέκνησαν εις βαθείας περι του γένους τουτου μελέτας, άλλ' ὅμως δέν κατέληξαν εισέτι εις πρακτικόν τι και βέβαιον συμπέρασμα, ὡπερ σημαίνει ότι οί νεώτεροι πολλὰ έχουσι να διανύσωσι στάδια ίνα υπερβῶσι τοὺς αρχαίους έν τῇ μουσικῇ.»

«Περιττόν θεωρῶ, μετά τα άνωτέρω περι έναρμονίου γένους ειρημένα, να ύποδείξω, φιλάρχαιος ὀμήγυρις, εις οίαν άπάτην εύρίσκονται τινές των ήμετέρων μουσικῶν διακηρύττοντες, ότι δύναται ν' άντιλαμβάνονται και να ψάλλωσι θαυμασίως—και ταῦτα, έννοεῖται, άνευ συνοδείας και καταλλήλων μουσικῶν ὀργάνων!—έναρμόνιον γένος, έναρμονίους μελωδίας. Μη άρκούμενοι δέ εις ταῦτα, άνευρίσκουσι και εις τὰς δημόδεις του λαου μελωδίας τετρατημορία του τόνου, πεμπτημορία, εκτημορία δέν γνωρίζω δέ και πόσα άλλα μορίας μορία. Δημονοῦσιν οί έναρμονικοί οὔτοι μουσικοί, ότι το μουσικόν γένος, ὡπερ παρ' αρχαίων θεωρητικῶν συγγραφέων χαρακτηρίζεται ὡς τεχνικώτατον, άκριβέστατον, δυσμελωδητότατον, παρὰ γάρ τοῖς έπιφανεστάτοις έν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς, λησμονοῦσι, λέγω, ότι

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ
ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ

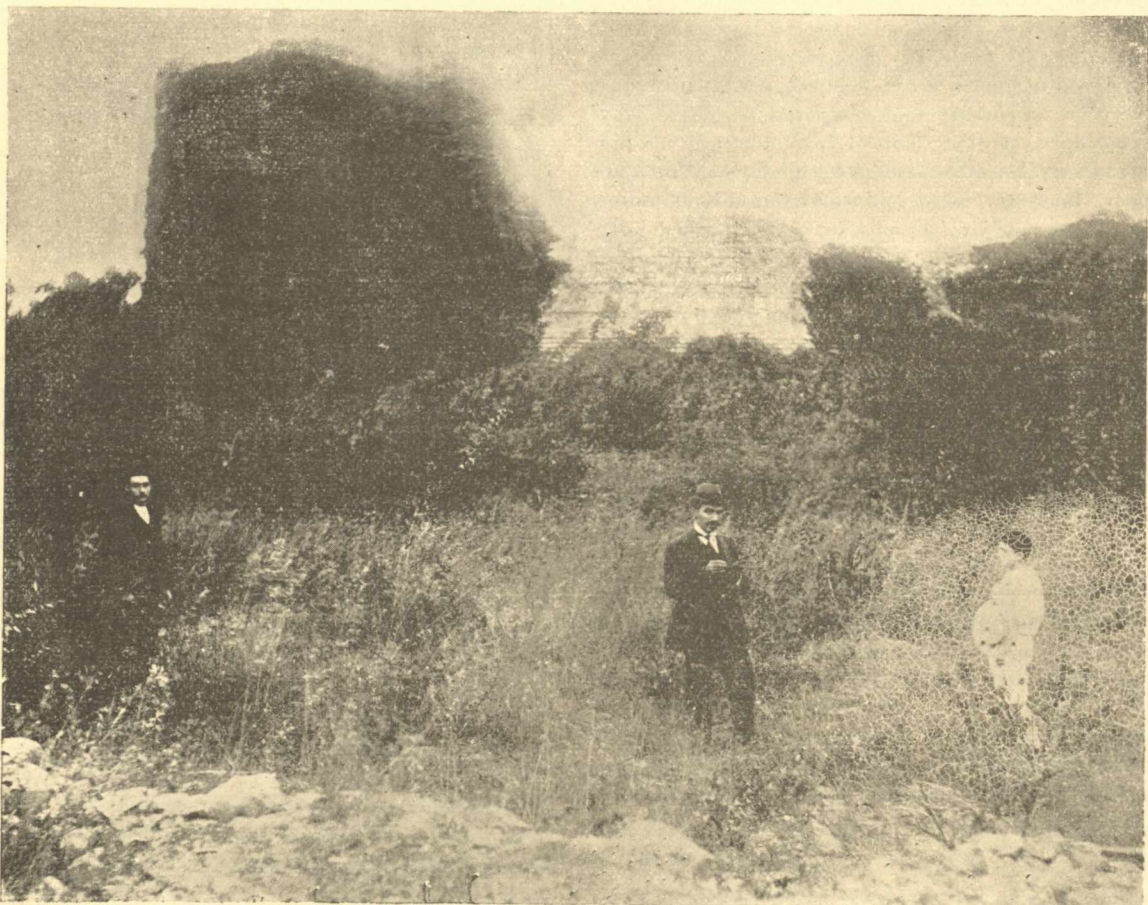
(Συνέχεια εκ του προηγούμενου τεύχους).

Δ'.

Ἡ Νίκαια τῆς Βιθυνίας.

Αἱ ἀρχαιότητες τῆς Νικαίας διατρέχουσι νῦν δι-
πλοῦν κίνδυνον, α') ἀπὸ τὴν ἐπιτόπιον κατα-

ρισαν τὴν Νίκαιαν, καταστρέφουσιν ἀμειλίκτως πᾶν
ὅ,τι ὁ χρόνος σεβασθεὶς διέσωσε, πρὸ παντὸς δὲ ἐκ-
σκάπτουσι τὰ θαυμάσια αὐτῆς τεῖχη καὶ τοὺς μεγα-
λοπρεπεῖς πύργους ἵνα κάτωθεν αὐτῶν κατοικήσω-
σιν. Ἡ δὲ ξένη προπαγάνδα κρυφίως ἀπάγει πρὸς
ἀγνώστους διευθύνσεις τὰ λαμπρὰ τῆς προγονικῆς
τέχνης κειμήλια, ἧ καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τόπους προ-
σπαθεῖ παντοιοτρόπως νὰ ἐξαγοράσῃ δι' ἰδιαιτέ-
ρων φιλοδωρημάτων καὶ ἄλλων ὑποῦλων μέσων.
Μίαν τοιαύτην κρυφίαν διαπραγματέυσιν ξένης
τινὸς προπαγάνδας πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ ἱστορικοῦ κή-

Ὁ διευθυντὴς τῆς «Μουσικῆς» ἐπισκεπτόμενος τὸν τόπον τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὴν προπαγαμένην τῆς ἀνακαινίσεως αὐτοῦ.

στροφηὴν καὶ β') ἀπὸ τὴν ξένην προπαγάνδα.
Οἱ πρόσφυγες ἰδίως, οἱ ὅποιοι τελευταίως ἐπλημμύ-
εινε δύσκολον νῦν νὰ ψάλληται; ... Τὸ διατεινεσθαι λοι-
πὸν ὅτι διασώζομεν καὶ θαυμασίως ἀντιλαμβάνομεθα τοῦ
τελειοτάτου καὶ λεπτοτάτου ἑναρμονίου γένους ἐστὶν ἀνευ-
λάβεια πρὸς τὸ λεπτότατον καὶ καλαισθητικὸν μουσικὸν
πνεῦμα τῶν ἀρχαίων.

«Τὸ ἑναρμόνιον γένος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶνε ἡ
λεπτοτάτη μουσικὴ αὐτῶν ἔκφρασις. Τίς οἶδε δὲ ἂν, μετὰ
παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, περιβαλλόμενον τὸ γένος τοῦτο καὶ
ἰδίαν πολυφωνίαν, δὲν θέλει θεωρηθῆ καὶ πάλιν τὸ ἄκρον ἄωτον
τῆς εἰς τὴν μουσικὴν προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος».

που τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπεκαλύψαμεν
καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν περιοδείαν ἡμῶν. Πράκτορες τῆς
προπαγάνδας ταύτης, μετὰ πολλῆς τῆς δεξιότητος
κατηχήσαντες ὁμογενεῖς τινὰς κατοίκους τῆς Νι-
καίας, εὗρισκοντο ἤδη εἰς τὸ στάδιον τῶν τελειω-
τικῶν διαπραγματεύσεων πρὸς ἐξαγορὰν. Μόλις
πεισθέντες περὶ τῶν τεκταινομένων ἐφέραμεν ταῦτα
εἰς γνῶσιν τῆς Α. Θ. τοῦ Ἁγίου Ἀμφιπόλεως κ.
Εὐγενίου, ὅστις πάραυτα συνεκάλεσε συνεδρίαν τῶν
ἐφοροδημογερόντων πρὸς ἐξαγορὰν καὶ καταγρα-
φὴν τοῦ ἱεροῦ τόπου ἀπὸ ἀλλογενοῦς εἰς ὄνομα τῆς

ἑλληνικῆς κοινότητος. Οἱ φιλογενεῖς πρόκριτοι παμ-
ψηφει ἐνέκριναν τὴν σχετικὴν δαπάνην. Καὶ οὕτω
χάρις εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐνέργειαν τῆς ἐκκλησιαστι-
κῆς καὶ τῆς κοινοτικῆς ἀρχῆς ὁ ἱστορικὸς οὗτος
τόπος, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἐθεσπίσθη τὸ Σύμβολον τῆς
ἱεραῶς ἡμῶν Πίστεως, ἐγένετο κτήμα καὶ σέμνωμα
ἕσαι τῆς ἑλληνικῆς ὁμογενείας.

Εὐγενεῖ πρώτοβουλία τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἁγίου
Ἀμφιπόλεως κ. Εὐγενίου μετὰ παρέλευσιν μιᾶς
διετίας, ἦτοι τὴν 16 Αὐγούστου 1906, ἐγένετο πα-
νηγυρικὴ τελετὴ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἱεροῦ τόπου,
εἰς ἣν ἔσχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ προσκληθῶμεν καὶ
ἡμεῖς.

Μετὰ τὴν θεῖαν λειτουργίαν, τελεσεθεῖσαν ἐν τῷ

Ἡ Α. πρόσφυς τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Κοιμήσεως ὡς νῦν ἔχει.

βασίλοκτιστῶ ναῷ τῆς Κοιμήσεως, ἅπας ὁ κληρὸς
καὶ ὁ λαὸς μετὰ τῶν ψαλτῶν καὶ ἑξαπτερούγων ἐν
πομπῇ διηυθύνθημεν εἰς τὸν ἡμίωρον περίπου
ἀπέχοντα τόπον τῆς Συνόδου.

Ὁ λαὸς, ἀναπαυθεὶς ὀλίγον κάτωθεν τῶν πλα-
τάνων παρὰ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἥρεμον αὖραν τῆς
Ἀσκανίας λίμνης, κατέλαβε κατόπιν τὸν ἱστορικὸν
κῆπον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου εἶχε στηθῆ καὶ
προσκυνητῆριον. Τὸν ἁγιασμόν ἐτέλεσεν ὁ Θεοφίλ.
Ἀμφιπόλεως κ. Εὐγενίου ἐν μεγάλῃ κατανύξει καὶ
μεγαλοπρεπεῖα. Ὅτε δ' οὗτος ἀπήγγειλε μεγαλο-
φώνως τὸ «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα Παντο-
κράτορα», πάντες μετὰ συγκινήσεως ἠκροῶντο αὐ-
τοῦ, οἱ μὲν γονυπετοῦντες, οἱ δὲ καὶ δακρύνοντες,
διότι κατόπιν 1584 ἐτῶν πρώτην φορὰν ἤκουον τὸ
Σύμβολον τῆς πίστεως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τοῦ πρῶ-

του αὐτοῦ θεσπίσματος ὑπὸ 318 θεοφόρων Πατέ-
ρων τῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τὸν ἁγιασμόν ὁ τελε-
ταρχῶν ἱεράρχης διὰ συντόμου λογυδρίου ἐξῆρε τὴν
σημασίαν τῆς τελετῆς καὶ τὴν ἱστορικὴν καὶ θρη-
σκευτικὴν ἀξίαν τοῦ ἱεροῦ τόπου. Ἐπήνεσε τοὺς
ἀξιοτίμους ἐφοροεπιτρόπους τῆς κοινότητος Νι-
καίας, τοὺς διευκολύναντας τὴν ἀγορὰν τοῦ ἱστορι-
κοῦ κήπου, ὡς καὶ τὸν πρῶτον εισηγηθέντα τὴν
ιδεάν τῆς περιθρηγώσεως αὐτοῦ, ὃν καὶ παρεκάλε-
σεν ὅπως ἐκφωνήσῃ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἑορτῆς.

Κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν τῶν ἐθνικῶν
καὶ θρησκευτικῶν ἀναμνήσεων κατελιμμένοι ὑπὸ
τοῦ ῥίγους τῆς συγκινήσεως ὠμιλήσαμεν ὅ,τι ἡ
ψυχὴ ἡμῶν ὑπεγόρευεν¹. Ἀλλὰ διὰ τὴν τόσον
ἐπιτυχή διεκπεραίωσιν τῆς τε ἐξαγορᾶς καὶ τῆς ἐορ-
τῆς ὀφείλομεν κατὰ καθήκον νὰ ἐξάρωμεν τὸν δρα-

1) Ὁ ἐν Νικαίᾳ ἐκφωνηθεὶς λόγος ἡμῶν ἐδημοσιεύθη
ὀλόκληρος ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τοῦ 1909
(ἀριθμ. 37). Ἡ εἰκὼν δὲ τῆς πανηγυρικῆς τελετῆς ἐν τῷ
κῆπῳ τῆς Συνόδου ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Η' τεύχει τῆς «Μου-
σικῆς» (ἐν σελ. 228) ἀπὸ φωτογραφίας, ληφθείσης ὑπὸ τοῦ
ἐξ Ὁρτάκιοι τῆς Βιθυνίας νεοροῦ φωτογράφου κ. Παγ-
κρατίου Ταγγοπούλου.

Ὁ ἐπίλογος τοῦ ἡμετέρου λόγου ἔχει ὧδε:

«Νικαεῖς! Εἰσθε εὐτυχεῖς, διότι μεθ' ὅλον τὸ ὀλιγάριθμον ἡμῶν
θὰ ἔχητε τοῦ λοιποῦ τὴν ὑψίστην τιμητικὴν φροντίδα νὰ διαφυλά-
ξητε καὶ νὰ περιφρουρήσητε τὸν πανένδοξον ἱστορικὸν τοῦτον χώρον,
ἐν ᾧ 318 ἐπολύφωτοι ἀστέρες τοῦ γοητοῦ στερεώματος ἐβουλεύοντο
ὑψίστα ζητήματα. Γίνεσθε πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι αὐτοῦ φύλακες,
διότι ὁ ἱερός οὗτος τόπος εἶνε ἡ χριστιανικὴ ἀκρόπολις οὐ μόνον τῆς
καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.
Εὐχαριστῶ ἰδιαιτέρως τὸν θεοφίλ. ἐπίσκοπον Ἀμφιπόλεως κ. Εὐγέ-
νιον, διότι φιλικὴν εἰσήγησιν, ἣν πρὸς ἀγορὰν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου
τόπου ἐποιήσαμην αὐτῷ κατὰ τὴν πρὸ τριετίας ἐνταῦθα πρὸς συλλο-
γὴν δημοτικῶν ἀσμάτων ἐπίσκεψίν μου, τοσοῦτον δεξιῶς ἅμα δὲ καὶ
ἀποτελεσματικῶς ἐπεδίωξεν, ὥστε νὰ κατορθώσῃ ἐντὸς μικροῦ χρονι-
κοῦ διαστήματος τὸν τόπον τοῦτον νὰ καταστήσῃ ἕσαι κτήμα καὶ
σέμνωμα τῆς κοινότητος Νικαίας, ἅμα δὲ καὶ εὐλαβῆς προσκυνητή-
ριον συμπάσης τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου...

Νικαεῖς! Ὅτε ἡ βασιλίς τῶν πόλεων ἠλώθη ὑπὸ τῶν Λατίνων (1204
μ. Χ.), ἡ ἐνδοξος ἡμῶν πατρὶς ἐχρησιμοποίηθη ὡς τὸ μόνον καταφύ-
γιον τῆς κατακεραματισθείσης βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Εἰς αὐτὴν
κατέφυγε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οἱ πλείστοι πολιτικοὶ καὶ
δραματικοὶ ἄρχοντες τοῦ Βυζαντίου, πολλοὶ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν λο-
γάδων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, φυγάδες ἀνέστησι τῆς τότε
δούλης πατρίδος, κομίζοντες ὡς ἐν κιβωτῷ τὰ σέμματα τῆς ἀναγεν-
νήσεως αὐτῆς, ἐν Βιθυνίᾳ ἐκαλιέργησαν καὶ διέτηρσαν τὴν ἱερὰν
τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους παρακαταθήκην.

Κατὰ τὴν φοβερὰν λοιπὸν ταύτην περίοδον τοῦ διακεραματισμοῦ
τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ
βασίλειου τῆς Νικαίας (1204—1261), ἐλθὼν ἐνταῦθα διὰ νὰ θέσῃ τὰ
πρῶτα θεμέλια τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἐξελιπάρει τοὺς προγόνους ἡμῶν
διὰ συγκινητικωτάτου πατριωτικοῦ λόγου. Ἐάν, ἔλεγε πρὸς τοὺς
ἄλλους, ἐορτάσῃ τὰ εἰσιτήρια αὐτοῦ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τότε
«καὶ τὰ λοιπὰ θρέμματα, τῆς φωνῆς ἀκηκοῦσα τῆς βασιλείας μου, ὡς εἰς
μάνθραν μίαν, τὴν προτέραν ἀρχὴν, ἀλισθήσονται, ἃ τῶν ἕως οὐκ ἔστιν
ἐκ τῆς ἀλῆθς ταύτης, καὶ γενήσεται μία ποιμήν, εἰς ποιμήν».

Τοὺς βαρυσημάντους τούτους λόγους τοῦ φιλοθρήσκου καὶ φιλο-
πάτριδος Ἑλλήνου αυτοκράτορος ἀνοπολῶν καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἱερὰν
καὶ συγκινητικὴν ταύτην στιγμήν, τοῦτο προσέθετο, ὅτι ἂν καὶ οἱ
σύγχρονοι χριστιανικοὶ λαοὶ διατηρήσωσι τὴν πίστιν καὶ τὸν σεβα-
σμόν εἰς τὸ κύρος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἔξ ὧν προεβύη ἡ ἐν
Νικαίᾳ διὰ τὸ πρὸς ἐνότητα καὶ ἀδελφωσύνην τῶν λαῶν μέγα αὐτῆς
ἀξίωμα, τότε μόνον «καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ χριστιανισμοῦ θρέμματα ἀλι-
σθήσονται εἰς μάνθραν μίαν καὶ γενήσονται μία ποιμήν καὶ εἰς ποιμήν».

στήριον και φιλοπάτριδα ἐπίσκοπον Ἀμφιπόλεως κ. Εὐγένιον, ὅστις, και χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῆ ἄκαιρον πολυμάθειαν, ἔφευγεν, εἰς πέρας ἔργον, τὴν σπουδαιότητα και τὴν σκοπιμότητα τοῦ ὁποῖου δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι θὰ ἐκτιμῶσαι δεόντως αἱ ἐκκλησιαστικαὶ και θρησκευτικαὶ ἀρχαὶ τῶν ἡμετέρων Πατριαρχείων ὅταν θὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Νίκαιαν.

Ἄλλ' ὁ οὕτω ἀνακαινισθεὶς και καθαραισθεὶς ἱστορικὸς τῆς Ἀ' Οἰκουμένης Συνόδου τόπος ἵνα καθαρῶς και ἀσφαλῶς περιτρεχισθῆ χρῆζει ἀρκείας δαπάνης, ἣν ἀδυνατεῖ νὰ ὑποστῆ ἢ μόλις συντηρουμένη ὁμογενὴς κοινότης τῆς Νικαίας. Διὸ νομίζω ὅτι κοινὸς ἐθνικὸς ἔρανος, μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων διενεργούμενος, δύναται τὰ μάλιστα νὰ διευκολύνῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, δι' οὗ ἀναδειχθήσεται ἔτι μᾶλλον ἢ ἀξία και ἡ ἱερότης τοῦ τόπου. Τὶς ὀρθόδοξος Ἕλληνας ὅταν λ. χ. διὰ τοιοῦτον σκοπὸν ἴδῃ δίσκον τινα περιηγόμενον κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἀπαγγελίας τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἡμῶν, τοῦ Πιστεύω, δὲν ἤθελε προθύμως ἐκκενώσει τὸ θυλάκιον αὐτοῦ; Ὅταν ἡ Α. Θ. Π. ὁ λαοφιλὴς ἡμῶν Πατριάρχης μετὰ τῶν περὶ Αὐτὸν Δύο τῆς Ἐκκλησίας Σωμάτων ἐπισκεφθῆ τὴν Νίκαιαν πεποιθῆμεν ὅτι θὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς εὐγενοῦς πρωτοβουλίας.

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Ἡ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἐσχάτως τὸ ἐν Ἑλλάδι Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπέλυσε ἐγκύκλιον εἰς ἅπαντα τὰ Γυμνάσια τοῦ τε ἔσω και ἔξω Ἑλληνισμοῦ, περιλαμβάνουσιν πλείστας διατάξεις ἀφορώσας εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτῶν. Ἐν αὐτῇ μεγίστη σημασία ἀποδίδεται εἰς τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς, και πολὺ δικαίως, ἀνυψοῦται δὲ εἰς τὸ ζήτημα τῆς βαθμολογίας ἐπιτοσοῦτον, ὥστε νὰ θεωρῆται ἰσότιμον τοῖς Ἑλληνικοῖς και Μαθηματικοῖς. Ἀπείρως ὅμως λυπεῖ ἡμᾶς τὸ τοιοῦτον, διότι οὐδεὶς λόγος και περὶ διδασκαλίας τῆς Μουσικῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις γίνεται, οὐδὲ καν ἀναγράφεται ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων. Πρὸς παιδείαν ἄρα γε τῶν νέων ἀναγκαιοτάτη θεωρεῖται μόνον ἡ Γυμναστικὴ, οὐχὶ δὲ και ἡ Μουσικὴ; Ἀναγκαιοτάτη θεωρεῖται ὅφ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἡ θεραπεία τοῦ σώματος μόνον οὐχὶ δὲ και ἡ τῆς ψυχῆς; Πῶς ἐπιλήσιμονες τῶν ρημάτων τοῦ θεοῦ Πλάτωνος φηρώμεθα, διατόρως φω-

νοῦντος: «Τὸν κάλλιστα ἄρα Μουσικῇ Γυμναστικῇ κεραννύντα και μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα, τοῦτον ὀρθότατα ἀν φαῖμεν εἶναι τελείως μουσικώτατον και εὐαρμοσιώτατον, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸν τὰς χορδὰς ἀλλήλαις ξυνιστάντα».

Ἐλλείπουσιν ἄρα γε παρ' ἡμῖν ἄνδρες μουσικοί, ὅτινες ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις νὰ ἀναλάβωσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἰθοποιῶν και ἐθνοποιῶν Μουσικῆς; Και ἐὰν τοιοῦτοι ἐλλείπουσι διὰ τὰ ἡ προσήκουσα μέριμνα και φροντίς νὰ μὴ ληφθῆ ὥστε τοιοῦτοι νὰ μορφωθῶσι; Πρὸς τίνα σκοπὸν εἰσι τὰ Ὁδεια και αἱ Μουσικαὶ Σχολαί; Ἄς ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι γινόμενη ἀνθρώποις θὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὸ ἐθνοσωτήριον πρόγραμμά τῆς και τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα τῆς Μουσικῆς εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια μέχρι τοῦ Πανεπιστημίου.

Εἶναι παρήγορον και λίαν εὐχάριστον τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνταῦθα ἡ Μουσικὴ δεόντως διδάσκεται εἰς τὰ ἀνώτερα ἡμῶν ἐκπαιδευτήρια ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἔτους τῆς ἀναγνωρίσεώς των μέχρι τοῦ νῦν, δι' ἧς αἱ διαφοραὶ θρησκευτικαὶ και ἐθνικαὶ ἡμῶν ἑορταὶ λαμπρύνονται και κατακοσμοῦνται. Εὐδρώς δὲ ἐκμανθάνονται αἱ δημῶδεις ἐθνικαὶ ἡμῶν μελωδίαι παρὰ τοῖς μαθηταῖς και μαθητρίαις, ἐφηρμοσμένοι εἰς ὠραία δημοτικὰ ἡμῶν ποιήματα, ἐν οἷς, ὡς γνωστόν, εἶναι ἀποτετυπωμένη ἐν ἀπάσῃ τῇ αἰγλῇ τῆς ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, μαρτυρικὴ, ἡρωϊκὴ, ἐνδοξος, θαυμασία. Ἀπὸ τριετίας εἰσήχθη και ἡ διδασκαλία τῶν ὠραίων και γραφικῶν ἡμῶν χορῶν οὐχὶ μόνον παρὰ τοῖς μαθηταῖς, ἀλλὰ και ταῖς μαθητρίαις τοῦ παρθεναγωγείου Φανερωμένης. Ἐκαστος χορὸς συνοδεύεται και μετὰ τοῦ ἰδιόζοντος ἄσματος, τοῦ ὅπερ πολλὴν προσδίδει χάριν. Οἱ ἐπίτριτοι ρυθμοί, οὓς ἀκολουθοῦσιν ὁ Καλαματιανὸς και ὁ Κουλουργιώτικος, ἐκτελοῦνται γνησίως και ἀδιαφθόρως, τοῦ ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσωσιν οἱ εὐρωπαϊοὶ μουσικοί, παρ' οἷς ἀσυνήθειοι οὗτοι τυγχάνουσι μετὰ τῶν πεντασῆμων και ἐννεασῆμων ἐπιτετάρτων.

Ἡ ἀυθόρμητος αὐτῇ μουσικῇ ἐπίδοσις δὲν δεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν ἴσῃ μοίρᾳ προαγωγῆς και συμβιώσεως τῆς Μουσικῆς μετὰ τῆς Γυμναστικῆς ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις;

Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου, τῇ 3 Αὐγούστου 1912.

ΚΛ. Κ. ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ

118. ΟΣΙΕ ΤΡΙΣΜΑΚΑΡ

Δοξαστικὸν τῆς ἑορτῆς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τὰ ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ, Δόξα, Ἦχος Πλ β Πα.

Τετράσημος ρυθμικὸς πούς. χ

Musical notation for the hymn 'Osiē Trismakar' with lyrics in Greek. The notation includes rhythmic signs and neumes above the text. The lyrics are: ἀλ - - - - - πιγξ - - - - - χρυ - σο - φω - νος - - - - - νε - δει - λθης, - - - - - χρυ - σορ - ρῆ - μον - - - - - Χρυ - σο - στο - με' - - - - - χρυ - σουρ - γῶν γάρ τὰς καρ - δι - ας - - - - - τῶν πι - στῶν τοῖς χρυ - σε - πό - νοις σου - - - - - δι - δάξ - - - - - μα - - - - - Προ - φη - τι - κῶς γάρ - - - - - ἐ - ξῆλ - - - - - θεν ὁ φθόγ - γος - - - - - τῶν δογ - μά - των σου, - - - - - Ὁ - σι - ε Πά - - - - - τερ, - - - - - και - - - - - κό - - - - - σμου παν - τός - - - - - τα - - - - - ἐ - φώ - - - - - τι - - - - - σε. - - - - -

119. Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΤΥΡΤΑΙΟΥ

Κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Τρικούπη. — Μέλος ἐκ τῶν τοῦ Ν. Μαντζάρου.

Ρυθμὸς τετράσημος. Ἀγωγή ἐμβατηρίου. Ἦχος Γα. ρ Μεταγραφή ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

Musical notation for the hymn 'Thourios tou Tyrtaiou' with lyrics in Greek. The notation includes rhythmic signs and neumes above the text. The lyrics are: Τί - τι - μὴ στο - παλ - λη - κά - ρι ὁ - ταν πρῶ - το στήν φω - τῆ - λ σκο - τω - θῆ γιὰ τὴν πα - τρί - δα με τὴν σπά - θκ στήν δε - ξιά. Πό - σον λυ - πη - ρὸ νά - φή - ση τὴν πα - τρί - δα τὴν γλυ - κειά, - - - - - τὰ κα - λά του τὰ χω -

ρά - φια και να ζή με δια - κο - νιά, και να ζή με δια - κο - νιά.

Επιφθός.

A' Ἄς ρι - φθῆ ἔμπρο - σά - τόν γέ - ρο κι' ἄ - σεις - στος ἄστυ - λω - θῆ, και τὰ δόν - τια του ἄς

B' σφί - ξη, μέσ' ἔτο αἰμ' ἄς κυ - λι - σθῆ! μέσ' ἔτο αἰμ' ἄς κυ - λι - - σθῆ!

σφί - ξη, μέσ' ἔτο αἰμ' ἄς κυ - λι - σθῆ! μέσ' ἔτο αἰμ' ἄς κυ - λι - - σθῆ!

120. ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΗΛΙΟ ὙΠΟ ΒΡΑΔΥΣ

Ἄσμα δημῶδες τῆς Ἡπειροῦ, ἀδόμενον ἐν Μετσόβω, Συράκω και τοῖς περιχώροις.

Ρυθμός τετράσημος και τρίσημος. Χ

Συλλογή Γ. Δ. Παχτίκου.

Ποῶς εἶ - δε Ἡ - λι' ἄ - πό (νο) βρα - δὺς κι' ἄ - στρο τὸ με - ση - μέ - -
 Ποῶς εἶ - δε κό - ρην (νε) ἔμ - μορ - φη ἄν - τά - μα με τοὺς κλέφ -
 ρι; Ποῶς εἶ - δε κό - ρην Ποῶς εἶ - δε κό - ρην ἔ - (νεμ) - - μορ - φη. οἷ
 τες; Δώ - δε - κα χρο - - δώ - δε - κα χρο - νους ἔ - (νε) - - κα - με.

121. ΤΟ ΑἶΣΜΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΩΣ

Ποίημα Δ. Παπαρηγοπούλου. — Μέλος Γ. Παχτίκου.

Ρυθμός τετράσημος μετὰ τρισήμου. Μεγαλοπρεπῶς.

Ἄρ - μο - νί - α ἄρ - μο - νί - α, γλῶσ - σα πλή - ρης μυ - στη - ρί -
 ου! ποί - α πά - σχου - σα καρ - δι - α σ' ἤρ - πα - σεν ἐξ οὐ - ρα - νῶν ὡς τὴν
 φρά - σιν μαρ - τυ - ρί - ου κ' αἰ - σθη - μά - των ἄ - χα - νῶν ὡς τὴν φρά - σιν μαρ - τυ -
 ρί - ου κ' αἰ - σθη - μά - των ἄ - χα - νῶν. Τέλος.

Μονοδία.
 π Τίς ἐκ τῆς ἀ - πελ - πι - σί - ας μὴ εὐ - ρί - σκων λέ - ξιν μί - αν τὴν ὀ -
 δύ - νην τῆς καρ - δι - ας νὰ ἐκ - φρά - σῃ τὴν δει - νὴν με ἄρ - μο - νι - κὴν φω -
 νὴν ἔ - ψαλ - λε τὴν δυσ - τυ - χί - αν. (Ὑπαγε εἰς τὴν ἀρχήν).
 βραδυπορῶν

122. ΣΤΑΥΡΟΝ ΧΑΡΑΞΑΣ ΜΩΣΗΣ

Ἄσμα ἐκκλησιαστικόν, ψαλλόμενον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Συμφωνία Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Adagio (♩ = 100)

Σταυ - ρὸν χα - ρά - ξας Μω - σῆς ἐπ' εὐ - - θεί - ας

ρά - βδω τὴν ἐ - ρυ - θρὰν δι - έ - τε - με. τῷ Ἰ - σρα - ἠλ πε - ζεύ - σαν - τι
 δι - έ - δι - έ - τε - με.

τὴν δὲ ἐ - πι - στρε - πι - κῶς Φα - ρα - ῶ τοῖς ἄρ - μα - σι κρο - τή - σας ἠ - νω -
 ἐ - πι - ἐ - πι - στρε - πι - κῶς κρο - τή - κρο - τή - σας ἠ - νω -

- σεν ἐπ' εὐ - ρους δια - γρά - ψας τὸ ἄ - ἤτ - η - τον ὁ - πλον δι - ὁ Χρι -

- στῶ ἄ - σω - μεν. Τῷ Θε - ῷ ἡ - μῶν ὅ - τι δι - δό - ξα - σται.

123. Η ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ (Il Passaggio del Mar Rosso)

MARCO GRAVINA.

Andante

Εισαγωγή. Introdugione

124. ΕΜΠΡΟΣ ΚΡΟΤΕΙ ΤΟ ΤΥΜΠΑΝΟΝ 'Εμβατήριο

Αγωγή έμβατηρίου
Tempo di Marcia

Σύνθεσις Ι. ΠΡΩΪΟΥ

1. Έμ - πρόσ, κρο - τεί τό τυμ - πα - νον κ'ή σάλ - πιξ' άν - τη - χει, έμ -

Fin. Τέλος mf

- πρόσ, ή μά - χη ήρ - χι - σε, τό θή - μά μας τα - χύ' μου -

- ρί - ζει ή πυ - ρί - τες κ'ή σφαι - ρ'άν - τι - λα - λει, κ'ή

βρον - τε - ρά φω - νή της εις μά - χην μας κα - λει.

125. ΚΟΜΜΟΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΟΥ

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Φιλοκλήτου, τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους.
(Στροφή α' 1081-1101 = 1102-1122).

Μελοποιία Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Ἀργῶς. - Larghetto.

Ἄσμα - Canto

mf

τίπε' αὐ μοι τό κατ' ἤ - μαρ ἔ - - σται; τοῦ πο-τε τεύ - ξο -
 - μαί - σι - το-νό - μου μέ-λε - ος πό-θεν ἔλ - πί - δος; *Solo H. Bois και Fagotte*
 εἶθ' αἰ - θε - ρος ἄ - γω πτω - κά-δες ὀ - ξυ-τό-νου δι - ἄ ννιύ-μα-τος ἔ -
 - λω - - σίμ' οὐδ' εἶτ' ἄρ - - κεί, ἄρ - κεί, ἄρ - κεί.

126. ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΑΙΣ ΗΜΑΣΤΑΝ

Ἔσμα δημῶδες ἐπιτραπέζιον, ἀδόμιμον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σισανίου τῆς Μακεδονίας.

Larghetto (♩ = 80)

Συλλογή Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Σα - ράν-τα κλέφ-ταις ἤ - μα - σταν σα-ράν-τα δυὸ γο - μά-τοι ὄλ'
 ὄλ' ἔ - τρω - γαν κ' ὄλ' ἔ - πι - ναν και σὸ σῆ - μά - δι ρί-χνουν κ' ἔ -
 ἔ - τρω - γαν, [Ἄιν-τε Σέ-μη μου] (ὄλ' ἔ - τρω - γαν κ' ὄλ' ἔ - πι - ναν.
 - να μι - κρο [" " "] κ' ἔ - να μι - κρο μι - κρο κλεφ-τό-που - λο.

ΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

118. ΣΑΛΠΙΓΞ ΧΡΥΣΟΦΩΝΟΣ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη μελωδία, ὡς δοξαστικὸν τῶν Ἀποστίχων, ψάλλεται τὴν 19' τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ὅτε ἐορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ὅποιαν σημασίαν ἔχει ὁ Χρυσοστόμος Ἰωάννης διὰ τὴν ἐλληνικὴν ὀρθοδοξίαν ἐν γένει, ἰδιαιτέρως δὲ καὶ διὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν γνωστὸν τυγχάνει ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας. Ἄλλ' ὁ θεῖος Πατὴρ πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐκκλησιαστικοῖς προτερήμασιν ἦτο καὶ ἐνθερμὸς θιασώτης καὶ προβιβαστὴς καὶ τῆς ἱεροῦς μουσικῆς, ὑπὲρ ἧς ἔγραψεν ὑγιέστατα διδάγματα. «Οὐδὲν γὰρ, ἀναφωνεῖ οὗτος, οὐδὲν οὗτος ἀνίσταται ψυχὴν, καὶ πτεροῖ, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττει, καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀπολύει δεσμῶν, καὶ φιλοσοφεῖν ποιεῖ, καὶ πάντων καταγελᾶν τῶν βιωτικῶν, ὡς μέλος συμφωνίας καὶ οὐθμῶ συγκείμενον θεῖον ἔσμα... Ἐχει γὰρ τινα καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἄδειν ἡδονὴν μετὰ τῆς ὀφελείας. Τὸ μὲν γὰρ κέρδος αὐτοῦ τὸ προηγουμένον, τὸ εἰς τὸν Θεὸν ἕμνον· λέγειν, τὸ τὴν ψυχὴν ἐκκαθαίρειν, τὸ μετάρσιον ποιεῖν τὸν λογισμόν... Ἐχει δὲ μετὰ τούτων διὰ τῆς μελωδίας καὶ ἡδονὴν πολλήν καὶ παραμυθίαν τινα καὶ ἀνεῖσι καὶ σεμνὸν ποιεῖ τὸν ἄδοντα... Κἂν γὰρ μυριάκις ἀσελγῆς ὁ ψάλλον ἢ αἰδοῦμενος τὸν ψαλμὸν, κατακοιμίζει τῆς ἀσελγείας τὴν τυραννίδα· κἂν μυρίακις ἢ κακοῖς βεβαρυνμένος, καὶ ὑπὸ ἀθυμίας κατεχόμενος, κατακηλούμενος ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, κωφίζει τὸν λογισμόν, πτεροῖ τὴν διάνοιαν, καὶ μετάρσιον ἐργάζεται τὴν ψυχὴν.»

Τοιοῦτον λοιπὸν ἐνθερμον καὶ τῆς μουσικῆς ἰδέας Πατέρα ἢ Μήτηρ Ἐκκλησία ἐξυμνεῖ καὶ διὰ πολλῶν μουσικῶν ὕμνων καὶ τροπαρίων, ἐξ ὧν ἐν εἰνε καὶ τὸ παρὸν εἰς χρωματικὸν Ἦχον (Πλ. β') συνθεθεῖμενον ἔσμα. «Σάλπιγξ χρυσοφώνος ἀνεδείχθη, χρυσορόημον Χρυσόστομο, χρυσορόημον γὰρ τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τοῖς χρυσοπύλοι σου διδάξασιν. Προφητικῶς γὰρ ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν δογμάτων σου, Ὅσιε Πάτερ, καὶ κόσμον παντὸς τὰ πέρατα ἐφώτισεν.»

119. Ο ΘΟΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΤΥΡΤΑΙΟΥ

Ὁ θούριος οὗτος ἐψάλη τὸ πρῶτον κατὰ τὸν β' Μεσοσηνιακὸν πόλεμον. Ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ὑπῆρξε τοσοῦτον ἀποτελεσματικὴ, ὥστε τοὺς ἠττημένους Σπαρτιάτας ἀνέδειξε νικητὰς κατὰ τῶν Μεσοσηνίων. (Πλείονα ἴδε καὶ τὸ ἄρ' ἀριθμὸν 40 ἔσμα ἐν τῷ Δ' τεύχει τῆς «Μουσικῆς»). Τὸ ἐνθουσιῶδες πολεμικὸν τοῦτο ἔσμα μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἀρχαίου κειμένου ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Σπυρίδωνος Τρικουπῆ γεννηθέντος ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 1788 καὶ τῆς τῆς τοῦ ἀειμνήστου πολιτικοῦ τῆς Ἑλλάδος Χαριλάου Τρικουπῆ, ὃν ὠνόμασεν οὗτος Χαρίλαον (χαρὰν τοῦ λαοῦ), ἐπειδὴ ἡ γέννησις του συνέπεσε (10 Ἰουλίου 1832) ἐν Ναυπλίῳ μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὀθωνος. Ὁ ἀειμνήστου Σπ. Τρικουπῆς ἀπονερατώσας τὰς ἐν Εὐρώπῃ σπουδὰς του συνεργάσθη μετὰ τοῦ ἀοιδίου ἐπιφανοῦς λόρδου Γκυλφορδ πρὸς ἴδρυσιν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημείας ἐν Κερκίρᾳ.

Τὸ ὑπέροχον τοῦτο ἐνθουσιῶδες τοῦ Τυρταίου ἔσμα

κατέστη τοσοῦτον κλασσικόν, ὥστε καὶ νῦν ἐτι εὐχαρίστως ψάλλεται παρὰ παντὸς ἀνήκοντος καὶ εἰς ξένην ἀκόμη ἐθνότητα. Τὸ μέλος τοῦ ἔσματος προσηροδόθη ὑφ' ἡμῶν ἐπι σχετικῶν μελωδιῶν τοῦ ἀειμνήστου Ν. Μαντζάρου. Ὅλον δὲ τὸ ποίημα διηρέθη εἰς 7 ὀδικὰς στροφὰς μετὰ διατίχου Ἐρωδοῦ.

1. Τί τιμὴ 'ς τὸ παλληκάρι, ἔταν πρῶτο 'ς τὴ φωτιά σκοτωθῆ γιὰ τὴν πατρίδα μετὰ τὴν σπάθα 'ς τὴ δεξιὰ! Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήσῃ τὴν πατρίδα τὴν γλυκεῖα, τὰ καλὰ του τὰ χωράφι καὶ νὰ ζῆ μετὰ διακονία.
2. Μὲ γυνὴ νὰ παραδέρῃ, μετὰ γυναικ' ὁμορφονεῖα, μετὰ γερνύσσα μητέρα καὶ μ' ἀγγλικά παιδιὰ κ' ἀπ' τὴ στέργῃ καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῆ νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι 'ς ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
3. Νὰ ντροπιᾶξῃ τὴ γεννὰ του, νὰ ντροπιᾶξῆται κ' αὐτὸς, καὶ ποτὲ νὰ μὴ τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ χεῖλη ὁ στεναγμὸς! Τέτοιον ἄνθρωπον καθέννας ζωντανὸν καταφρονᾶ, μὴδ' ἀφ' οὗ 'ς τὸν τάφο πέσῃ, τῶνομά του μελετᾶ.
4. Εἰς τὴν μάχην ἄς χυθῶμεν ὅλοι μ' ἀφοβὴν καρδιά, Στὴ φωτιά, παλληκαράδες, γενῆτ' ὅλοι ἕνα κορμί. ὁ καθέννας ἄς πεθάνῃ γιὰ πατρίδα, γιὰ παιδιὰ. Ὡς τὴ φωτιά, μὴ ντροπιᾶσθῆτε 'ς ἀν φυγάδες, 'ς ἀν δειλοί!
5. Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθένος σας ἄς φανῆ, τοὺς ἐχθροὺς σας πολεμοῦντες μὴ ψηφᾶτε τὴ ζωὴ. Νὰ μὴ φύγετε κ' ἀφήσετε τὰ σεβάσματ' ἡ γαλακτῆ, πῶχον ἀχαμνὰ τὰ χεῖρα καὶ τὰ γόνατα βαρεῖα.
6. Ἐντροπή σας, ἐντροπή σας, ἀπ' ὀπίσω νᾶν' ὁ νεῖος, κ' ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μ' ἀπροσινός, πῶχει κάτασπρα τὰ γένηα, κάτασπρη τὴν κεφαλή, κ' εἰς τὰ χῶματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ!
7. Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πέρνουν εἰς τὸ νεῖο, εἰς τὸ νεῖο πολέμοι πρέπουν, ποὺ τὸ σῶμ' ἔχει ἀνθηρὸ. Σεβαστὸς εἶναι 'ς τοὺς ἀνδρας, 'ς τὰς γυναῖκες ποθητὸς, εὐμορφὸς ἂν πρωτοπέσῃ κ' εἰς τὸν πόλεμό νεκρὸς.

Ἐρωδός.

Ἄς βίβῃ μ' ἀπὸ τὸν γέρο κ' ἀσεῖτος ἄς στυλωθῆ καὶ τὰ ἔθνηα του ἄς σφίξῃ, μέσ' 'ς τὸ αἶμ' ἄς κυλιεθῆ.

120. ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΗΛΙ' ΑΠΟ ΒΡΑΔΥΣ

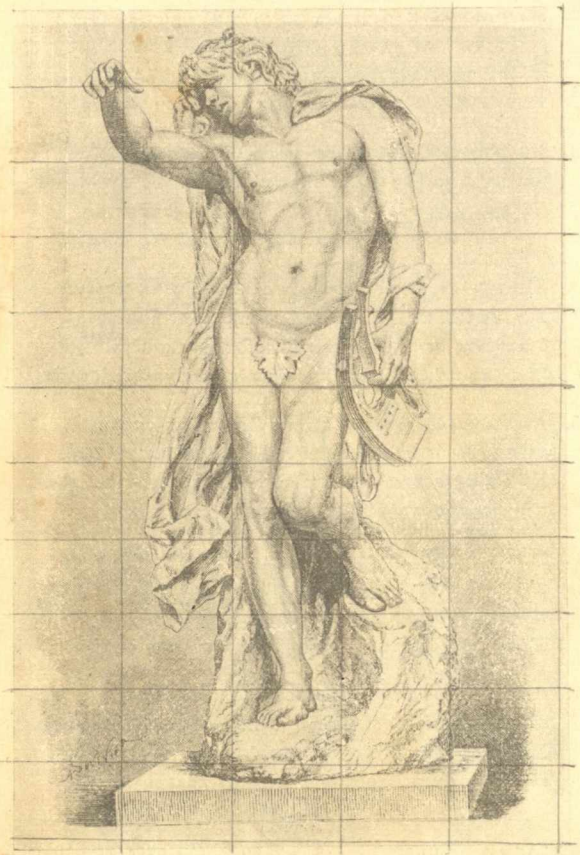
Τὸ δημῶδες τοῦτο ἔσμη τῆς ἡμετέρας Συλλογῆς, παρασημανθὲν καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἀειμνήστου Βασιλείου Σαρακιώτου βέη, ἄδειται ἐν Μεσσοβίῳ, Συράκῳ καὶ λοιπαῖς χώραις τῆς εὐάνδρου Ἠπειροῦ. Τὸ ἀρρενωπὸν ὕφος τοῦ ὄραίου τούτου ἡπειρωτικοῦ ἔσματος, τὸ συνεκδηλούμενον καὶ ἐν τῷ χαρακτηριστικῷ αὐτοῦ μικτῷ ρυθμῷ, εἶνε λίαν ἐπαγωγὸν καὶ λίαν ἐκφραστικόν.

- Ποῖος εἶδε Ἥλι' ἀπὸ βραδύς κ' ἄστρο τὸ μεσημέρι;
 Ποῖος εἶδε κόρην ἔμμορφον ἀντάμα μετὰ κλέφτες;
 Δώδεκα χρόνους ἔκαμε ἀρματωλὸς καὶ κλέφτης,
 κανεῖς δὲν τὴν ἐλλόγησε ἀπὸ τὰ παλληκάρια.
- 5 Κι' ἕνα πρῶτ', μὰ Κυριακῇ, μὰ πῆσιμῃ μ' ἕρα

*βγήκαν νά παίξουν τὰ σπαθιά νά ρίψουν τὸ λιθάρι.
 Κ' ἡ κόρ' ἀπὸ τὸ σφύριμο κι' ἀπὸ τὴν λεβεντιά της
 *κόπηκε τὸ τσαπαρτζι της κι' ἀφάνη τὸ βυζί της.
 *Ένας τὸ λέγει μάλαγμα, ἄλλος τὸ λέγ' ἀσήμι.
 10 κι' ἔνα μικρὸ κλεφτόπουλο κάθεται καὶ τοὺς λέγει·
 — Δὲν εἶνε τοῦτο μάλαγμα, δὲν εἶν' ἐκεῖν' ἀσήμι,
 μόν' εἶν' τῆς κόρης τὸ βυζί, τῆς κόρης τὸ μαστάρι.
 — Σιώπα, μωρὲ κλεφτόπουλε, τάξιο παλληκάρι,
 κ' ἡ κόρη σὺν θά *πανδρευθῆ ἄνδρα θά πάρ' ἐσένα.

121. ΤΟ ΑἶΣΜΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΩΣ

Νῦν ὅτε εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας τῆς πατρίδος τοῦ
 Θρακῆς Ὀρφέως ἀντηχοῦσιν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον αἱ

Ὁ Ὀρφεὺς θηγνὼν τὴν Εὐρυδίκτην του.

κλαγγαὶ τῶν ὄπλων ἐπικαιρὸν θεωροῦμεν ὅπως δημο-
 σιγίσωμεν τὸ παρὸν ἔσσημα, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ὑποθέσεως
 αὐτοῦ ὑπομνήσκει ἡμῖν τὴν δύναμιν τῆς Μουσικῆς.

Ὁ Ὀρφεὺς, γράφει γάλλος ἱστορικός, εἶνε ὁ πρῶτος
 ποιητής, ὁ πρῶτος θεόπνευστος αἰοιδός, ὁ δὲ βίος αὐτοῦ
 δὲν εἶνε εἰμὴ ἱστορία τῶν κυρίων καὶ ἀκατανικήτων τῆς
 ἀρμονίας ἀποτελεσμάτων. Ἀπὸ Πινδάρου καὶ Αἰσχύλου
 μέχρι Βιογγιλίου καὶ Ὁρατίου πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἐξύ-
 μνησαν τὴν θαυμασίαν δύναμιν τῆς λύρας τοῦ Ὀρφέως,
 τῆς θεῆς ταύτης γοητείας, ἥτις ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν
 προπρεχόντων, ὅπως ἀκούσωσιν αὐτήν, μετεδίδοτο εἰς
 τὴν φύσιν ὄλων. Τὰ ἄγρια θηρία ἐξέρχονται τῶν κρησφυ-
 γέτων καὶ ἐξαπλοῦνται πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Τὰ δένδρα
 καὶ αὐτοὶ οἱ βράχοι κινουνοῦνται, ὅπως ἔλθωσι καὶ ἀκούσω-

σιν. Ὅταν κατέρχεται εἰς τὰ καταχθόνια σκόπη, οἱ ἤχοι
 αὐτοῦ θέλγουσι καὶ μαλάσσωσι τὴν ἄκαμπτον τῶν κυρίων
 τοῦ ἔξου καρδίαν. Ὅταν συνοδεύη τοὺς Ἀργοναύτας, ἡ
 Ἄργω κυλιέται ἠδέως ἐπὶ ἠρέμου θαλάσσης, οἱ κινουμέ-
 νοι βράχοι τῶν Συμπληγάδων, οἱ ἀπειλοῦντες νὰ θραύ-
 σωσι τὸ πλοῖον ἴστανται καὶ καθηλοῦνται, ὁ φύλαξ τοῦ
 χρυσοῦ δέρατος, ὁ φοβερός δράκων τῆς Κολχίδος κατα-
 λιμβάνεται ὑπὸ ἀκατανικήτου ὕπνου. Θαύματα τῆς μου-
 σικῆς ἀρμονίας, ἥς ὁ Ὀρφεὺς καὶ μετ' αὐτὸν ἔτι τὸν θά-
 νατον αὐτοῦ ἦτο ἡ πηγὴ, διότι ἐλέγετο **ὄσαι τῶν ἀηδό-
 νων ἔχουσι νεοσιᾶς ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ Ὀρφέως, ταύτας
 ἦδιον καὶ μεῖζόν τι ἄδειν*. Τοιαῦται αἱ εἰκόνες, δι' ὧν
 οἱ Ἕλληνες ἐπειρῶντο νὰ ἐκφράσωσιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τὰ
 ἀποτελέσματα τῆς μουσικῆς, τὸ ἦδὺ καὶ ἰσχυρὸν θέληγ-
 τρον τῆς ἰσχύος αὐτῆς.

Γνωστὸν ὅτι ὁ Ὀρφεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Οἰάγρου βασιλέως
 τῆς Θράκης καὶ τῆς Μούσης Καλλιόπης, ἡ, ὡς λέγουσιν
 ἄλλοι, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κλειοῦς. Ὁ Ὀρφεὺς ἐνυμ-
 φεύθη τὴν ὠραίαν Εὐρυδίκτην, τὴν ὁποῖαν ὁμιος ἔπώ-
 λεσε τὴν ἡμέραν τῶν γάμων του, διότι ἰοβόλος ὄφρις ἐδάγ-
 κασεν αὐτήν. Ἀπαρηγόρητος ὁ Ὀρφεὺς ἐπὶ τῷ δυστυ-
 χήματι

..... ἐθρήνηι
 φέρων λύραν εἰς τὴν χεῖρα,
 καὶ τὰ πάντα συνεκίνει
 ἢ περιπαθῆς του λύρα.

Ὁ Ὀρφεὺς ὅστις ἠγάπα αὐτὴν τρυφερῶς, κατήλθεν
 εἰς τὸν Ἄδην, ἔκρουσε τὴν λύραν καὶ ἔπαλλε τοσοῦτον
 ἐπαγωγῶς, ὥστε ἠμέρωσε τὸν φύλακα αὐτοῦ Κέρβερον,
 ἐκίνησε τὸ πρῶτον τὰς Ἐρινῦς εἰς δάκρυα καὶ κατώρ-
 θωσε νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Πλούτωνος καὶ τῆς Περσεφόνης
 τὴν ἀδειαν νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν Εὐρυδίκτην,
 ἐπὶ τῷ ὄρφ νὰ μὴ στρέφῃ ἵνα ἴδῃ αὐτήν πρὶν φθάσωσιν
 εἰς τὴν γῆν. Μὴ δυνηθεὶς ὁμιος ν' ἀνθέξῃ, ἔστρεψε καθ'
 ὀδὸν ὅπως ἴδῃ τὴν προσφιλεῖ αὐτοῦ σύζυγον καὶ οὕτως
 ἐστερέθη αὐτῆς διὰ παντός.

Τὸν ὠραῖον τοῦτον μῦθον διὰ λαμπροῦ καὶ ἐπαγωγῶ
 ποιήματος ἐξύμνησεν ὁ ἀειμνησπος Δημ. Παπαρηγόπου-
 λος, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν καὶ αἱ δύο στροφαὶ τοῦ παρόντος
 ἔσσηματος, τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἐν διπλῇ παρασημαντικῇ μελο-
 ποιηθέντος.

* Ἀρμονία, ἀρμονία, γλῶσσα πλήρης μυστηρίου! ποῖα πάσχουσα καρδία σ' ἤρπασεν ἐξ οὐρανῶν ὡς τὴν φράσιν μαρτυρίου κ' αἰσθημάτων ἀχανῶν;	Τίς ἐκ τῆς ἀπελπισίας μὴ εὐρίσκων λέξιν μιαν τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας νὰ ἐκφράσῃ τὴν θεινήν μὲ ἀρμονικὴν φωνήν ἔψαλλε τὴν δυστυχίαν;
--	---

Τίς ἄλλος ἢ ὁ θεῖος αἰοιδός, ὅστις ἀπαρηγόρητος διὰ
 τὸν θάνατον τῆς προσφιλεστάτης Εὐρυδίκτης του, ἀπε-
 σύθη εἰς τὸ ὄρος Ροδόπην, ἀλλ' ἐκεῖ εὐροῦσαι αὐτὸν αἱ
 Μαινάδες κατεσπάρησαν καὶ ἔρριψαν τὴν κεφαλὴν καὶ
 τὴν λύραν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἐβρον ποταμιόν, ἐνθα πλέουσα
 ἢ κεφαλὴ ἐξέπεμπεν ἀκόμη φθόγγους πενθίμους, οὗς
 ἦλθε νὰ ὑπομνήσῃ ἡμῖν φεῦ! διὰ μυριόνεκρων θυμῶ-
 νων ὁ τελευταῖος κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας
 βαλκανικὸς πόλεμος!

122. ΣΤΑΥΡΟΝ ΧΑΡΑΞΑΣ ΜΩΣΗΣ

Τὸ ὠραῖον καὶ ἐκφραστικὸν τοῦτο Ἐκκλησιαστικὸν
 ἔσσημα τοῦ Γ' Ἰ. Ἰ. Χου ψάλλεται κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Τιμίου

Σταυροῦ ὡς Καταβολὰ τοῦ Ὁρθρου. Σχετιζόμενον δὲ
 πρὸς τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἐ-
 βραίων δεικνύει τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ,
 δι' οὗ ὁ Μαῦσῆς εἰς δύο μέρη διέτεμε τὴν Ἐρυθρὰν, ἵνα
 ἀφόβως διέλθωσιν αὐτὴν οἱ ὁμόφυλοι του.

123. Η ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Τὸ πρὸς κλειδοκύμβαλον τοῦτο μουσοῦργημα τοῦ Ἰ-
 σπανοῦ μουσοῦργου τῆς πόλεως μας κ. Μ. Gravina, τὸ
 ὁποῖον εὐμενῶς παρεχωρήθη εἰς τὴν «Μουσικὴν», εἶνε
 ἡ εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μελοδράματος αὐτοῦ
 (Ὁρατόριον) **Ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης*.

Ὁ Ἰσπανὸς μελοποιὸς κ. Μ. Gravina.

Τὸ Ὁρατόριον τοῦτο ἐξετελέσθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ
 «Γαλλικῇ Ἡνώσει» τὸν Μάρτιον τοῦ 1904 ὑπὸ χοροῦ μι-
 κτοῦ ἐκ 45 προσώπων τῇ συνοδείᾳ ὀρχήστρας ἐκ 30 ὀρ-
 γάνων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τοῦ συνθέτου. Τὸ ποιη-
 τικὸν κείμενον ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ κ. Συλβίου Παρόδη. Οἱ
 φίλοι τῆς σοβαρᾶς μουσικῆς πεποίθαμεν ὅτι δεόντως θὰ
 ἐκτιμήσωσι τὴν μουσοῦργικὴν τέχνην καὶ ἠδύτητα τοῦ
 Ἰσπανοῦ μουσοῦργου, ὅστις καὶ ἐβραβεύθη, ὡς γνωστὸν,
 εἰς τὸν β' διαγωνισμὸν τῆς «Μουσικῆς».

124. ΕΜΠΡΟΣ ΚΡΟΤΕΙ ΤΟ ΤΥΜΠΑΝΟΝ

Νῦν ὅτε πανταχόθεν ἀκούονται αἱ κλαγγαὶ τῶν ὄπλων
 τοῦ πολέμου, τὸ παρὸν ἐκφραστικὸν ἐμβατήριον τοῦ ἐν
 Ὁδησῶ Ἕλληνο; μουσοῦργου κ. Ι. Πρωῖτου, τὸ διὰ τὴν
 «Μουσικὴν» ἐπίτηδες συντεθέν, νομίζομεν ὅτι ἐπαρκῶς
 θὰ ἰκανοποιήσῃ τοὺς φίλους τῶν ἐπικαίρων ἔσσημάτων.

* Ἐμπρός, κροτεῖ τὸ τύμπανον
 κ' ἡ σάλπιγξ ἀντηχεῖ.
 * Ἐμπρός, ἡ μάχη ἤρχισε,
 τὸ βῆμά μας ταχύ.
 Μυρίζει ἡ περὶ τις
 κ' ἡ σφαῖρ' ἀντικλεῖ
 κ' ἡ βροντερὰ φωνὴ τῆς
 εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

125. ΚΟΜΜΟΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΟΥ

Κατὰ τὸν Γρωϊκὸν πόλεμον οἱ Ἕλληνες νομίσαντες ὅτι
 διὰ τοῦ πλήθους τῶν μαχητῶν δύνανται νὰ νικήσωσιν,
 ἀφήκαν τὸν Φιλοκτῆτην ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, διχθέντα
 ὑπὸ ὄφως. Ἀλλὰ μετὰ δεκαετὴ πόλεμον μὴ δυνηθέντες
 νὰ κυριεύσωσι τὴν Τροίαν κατέφυγον εἰς τὴν ἐπικουρίαν

αὐτοῦ καὶ τῶν τόξων του. Λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς Σοφο-
 κλείου τραγωδίας ὡς καὶ περὶ τῆς μελοποιίας τῶν χορι-
 κῶν ἔσσημάτων δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος διὰ μακρῶν
 ἐν τῷ Β' τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (ἐν σελ. 38 καὶ ἐ.).

Τὸ παρὸν ἔσσημα εἶνε ὁ Κομμός, ἦτοι ὁ θρήνος, ὃν ὁ Φι-
 λοκτῆτης μόνος, παντέρημος ἐν Λήμνῳ ἐγκαταλειφθεὶς,
 μέλπει ἐν θρηνώδει καὶ συγκινητικῇ ἀρμονίᾳ.

Μετάφρασις τῆς α' Στροφῆς (Στίχ. 1081).

* Ὡ ψυχρὸν καὶ παγετώδες σπήλαιον κοίλης πέτρας,
 πῶς δὲν ἔμελλον, τάχα ὁ τάλας, οὐδέποτε νὰ σε ἐγκατα-
 λείψω. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀποθάνω πλησίον μου θὰ εὐρίσκε-
 σαι. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ! Ὡ ἄθλιον σπήλαιον, πληρέ-
 στατον ἐκ τῆς ἐμῆς λύπης, ποῖα ἴθά ἦνε πάλιν ἄρα γε ἡ
 καθημερινὴ τροφή μου; Ποῖαν θὰ ἔχω ἐλπίδα τροφῆς
 καὶ πόθεν θὰ εὐρω αὐτὴν ὁ τάλας; Εἶθε τὰ εἰς τὸν αἰ-
 θέρα ἄνω πετώντα πτηνὰ διὰ σφοδρᾶς ὀρμῆς νέ με ἀναρ-
 πάσσοι! Δὲν ἔχω δυνάμεις πλέον!

Ὁ ἠδύμολος ὀξυφώνος τοῦ «Ὀμίλου τῶν Ἐρασιμόλων»
 κ. Κορηγίου Μισσηλίδης.

Κατὰ τὴν πέρυσι γενομένην ἐν τῷ θεάτρῳ Ὁδεῖφ (26
 Φεβρουαρίου 1912) διδασκαλίαν τοῦ «Φιλοκτῆτου» οἱ μὲν
 Κομμοὶ ἐψάλλσαν τῇ συνοδείᾳ πολυμελοῦς ὀρχήστρας,
 ὑπὸ τοῦ ὀξυφώνου κ. Κορηγίου Μισσηλίδου, ὑποκριθέν-
 τος τὸν πρωταγωνιστὴν τῆς τραγωδίας, τὰ δὲ χορικά
 ἔσσημα ὑπὸ τοῦ «Ὀμίλου τῶν Ἐρασιμόλων», ὧν καὶ τὰς
 εἰκόνας παρατιθέμεθα ἐνταῦθα.

126. ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΑΙΣ ΗΜΑΣΤΑΝ

Εἶνε ἀπὸ τὰ ὠραῖα δημοτικὰ ἔσσημα τῆς ἡμετέρας
 Συλλογῆς, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἐτι ψάλλονται ὑπὸ τοῦ
 ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς ἐπαρχίας Σισανίου Μακεδονίας.

Σαράντα κλεφταῖς ἡμασταν σαράντα δυὸ νομάτοι
 ὄλ' ἔτρωγαν κι' ὄλ' ἔπιναν καὶ εὖ τὸ σημάδι ρίχνουν.
 Κ' ἔνα μικρὸ κλεφτόπουλο, μικροκαμαρωμένο,
 οὐδ' ἔτρωγε καὶ οὐδ' ἔπινε καὶ οὐδὲ σημάδι ρίχνει.
 5 μὲ τ' ἄρματα *κουθέντ' ἔριξε καὶ τ' ἄρματα του λέγει.
 — Τουφέκι μου *περήσανο καὶ δαμασκί σπαθί μου,
 πολλαῖς φορὰς μὲ *γλύττωσες καὶ μὴ φορὰ ἀκόμα
 κι' ἂν θέν σε κάμω ἀπὸ φλουρί καὶ ἀπὸ μαργαριτάρη!
 Τὸν λόγον δὲν ἀπόσφες καὶ συντυχὰ δὲν εἶχε.

10 Κι' ἡ παχυνὰ τοὺς *πλάκωσε σὺν σὺννεφο γεμάτο.
 Πιάνουν τὸν Σέμο ζωντανό, τ' εὖ σίδερα τὸν βάνου.
 — Ποῦ ἔχεις, Σέμο, τὰ φλουριά, ποῦ ἔχεις καὶ τὰ γρόσια;
 — Τᾶχω σὲναν ντελήπακκα, πῶχε! ταῖς τρεῖς ταῖς κόραις,
 ἢ μὰ μετράει τὰ φλουριά, κ' ἢ ἄλλ' μετράει τὰ γρόσια,
 15 καὶ τρίτη ἢ μικρότερη τ' εὖ τὰ μμάτια μὲ κυττάζει!...

Ο «Όμιλος τῶν ἐρασιμῶλων» ὁ διδάξας τὸ πρῶτον τὸν «Φιλοκτῆτην» τοῦ Σοφοκλέους ἐν Κων/πόλει.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΜΑΧΑΙΣ

Α'

Ἡ μάγος τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνη εἶνε τοσοῦτον εὐεργετική εἰς τὸν ἄνθρωπον ὥστε πανταχοῦ νὰ παρακαλουθῆ αὐτόν. Ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τοῖς ναοῖς, ἐν ταῖς σχολαῖς, ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐν τῷ στρατῷ καὶ ὅπου ἄλλαχοῦ τὸ παντοδύναμον ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰσχωρεῖ παρίσταται ἡ θεία μελωδία ὡς ἀγαθὴ παραστάτις καὶ σύσιτος¹.

Τὴν παντοδυναμίαν τῆς μουσικῆς κατανοήσαντες καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐχρησιμοποίησαν αὐτὴν θαυμασίως καὶ ἀποτελεσματικώτατα ἐν ταῖς μάχαις καὶ τοῖς πολέμοις. Ὁ στρατιωτικὸς ἐνθουσιασμὸς καὶ τὸ γενναῖον στρατιωτικὸν φρόνημα τονίζονται μεγάλως ὑπὸ τῶν ἀρεσιμῶπων φθόγγων τῶν ἰσμάτων. Ὁ στρατιώτης ὅπως περιφρονῆσθαι τοὺς παντοίους ἀγῶνας καὶ κινδύνους τῶν πολέμων δέον τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ συμμέτρως καὶ εὐτάκτως. «Τοὺς ἐνθουσιασμούς, εἰ μὴ τυγχάνοιεν συμμετρίας, οὐκ εἰς ὄρθον προβαίνειν, δευσιδαιμονίας τε καὶ ἀλόγους φόβους περιάπτουσι», ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἡ μουσικὴ ἄρα κατὰ ταῦτα παρίσταται ὡς ἡ πρῶ-

1) «Ὅτι ἐνεσι πρᾶξις ἐν ἀνθρώποις, ἥτις ἄνευ μουσικῆς τελεῖται. Θεοὶ μὲν ἔμνοι καὶ τιμαὶ μουσικῆ κοσμοῦνται· ἐορταὶ δὲ ἴδιαι καὶ πανηγύρεις πόλεων ἀγάλονται· πόλειοι δὲ καὶ ὁδῶν ποταῖα διὰ μουσικῆς ἐγείρονται τε καὶ καθίστανται· ναυτιλίαι τε καὶ εἰρεσίας καὶ τὰ χαλεπώτατα τῶν χειρωνακτικῶν ἔργων ἀνεπαχθῆ ποιεῖ, τῶν πόνων γινόμενη παρὰ μῦθον». (Ἀριστοτέλης ὁ Κόρινθιος ἐν τῷ «Περὶ μουσικῆς» λόγῳ, βιβλ. II).

τη σύμμαχος τῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν πολέμων. Ὅποῖον δὲ πολεμικὸν μένος παρέχουσι τὰ πολεμιστήρια ἰσμάτα ἐδημοσιεύσαμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τῆς «Μουσικῆς».

Νῦν ἤδη ὑπολείπεται νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ μουσικὴ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς στρατιωτικαῖς ἐν γένει ἐνεργείαις παρουσιάζεται ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων·

α') Ὡς γλώσσα συνθηματική, ὡς εἶνε τὰ διάφορα παραγέματα τῆς στρατιωτικῆς πορείας, ἐφόδου, ὑποχωρήσεως κτλ. διὰ τῆς σάλπιγγος διδόμενα¹.

β') Ὡς δύναμις ἐνθουσιαστικὴ καὶ ἐξάρσεως τοῦ φρονήματος, ὡς εἶνε τὰ διάφορα ἐθνικὰ πολεμικὰ ἰσμάτα, τὰ ἐμβατήρια καὶ αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ, αἱ ὁποῖαι ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς πορείαις καὶ ταῖς μάχαις παρακολουθοῦσι τὰ στρατεύματα καὶ

γ') Ὡς μέσον ἐκπολιτισμοῦ, ὡς ἦσαν αἱ ἐνεργεῖαι τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στρατευμάτων, ἰδίως δὲ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, καθ' ὅς μετὰ τὰς κατακτήσεις τῶν ἐχθρικών χωρῶν τὸ συνεκστρατεῖον σώμα τῶν ἐλλήνων μουσικῶν καὶ ποιητῶν προέβαιεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ

1) Εἰ δὲ καὶ ἡ σάλπιγξ τοῖς αὐλοῖς προσήκει, τὸ μὲν εἶρημα Τυρρηνικόν, τὸ δὲ σῆμα εὐθεία τε καὶ καμπύλη, ἡ δὲ ὕλη χαλκὸς καὶ σίδηρος, ἡ δὲ γλῶττα ὀστεῖνη, εἰποῖς δ' ἂν τὸ φθέγγα τῆς σάλπιγγος καὶ φωνὴν καὶ ἦχον καὶ θόρυβον καὶ κτύπον, ὄρθιον, ἐρρωμένον, ὠμαλέον, βαρὺ, σεμνόν. σφοδρόν, φρικώδες, ἐκκλητικόν, πολεμιστήριον καὶ ἐμπολέμιον, βίαιον, στερεόν, ἐμβριθές, τραχὺ, ταραχώδες· μέρη δὲ τοῦ πολεμιστηρίου σαλπίσματος ἔξορητικόν, ἐφ' οὗ ἔλεγον τὸ σημεῖον τῆς σάλπιγγι, καὶ ὑπεσήμηναν αἱ σάλπιγγες, ἐξώτρυναν, ἐξήγειραν, ἐξανήγειραν καὶ παρακελευστικὸν τὸ κατὰ τὴν τῆς μάχης συμβολὴν, ἀνακλητικὸν δὲ τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακαλοῦν, ἀναπανστήριον δὲ τὸ καταξευγύντων ἐπίφθεγγα» (I. Πολυδεύκειος «Ὁμοίαι» δ' 85).

τῶν ἐγγχωρίων κατοίκων διὰ τῆς ἠθοποιοῦ καὶ ἔθνοποιοῦ ἐλληνικῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἐκπολιτιστικῶν ἐν γένει ἐλληνικῶν γραμμάτων. Διὸ καὶ ὁ Πλούταρχος τὴν οὕτω γινόμενην κατάκτησιν ἐξονομάζει «ἐξημέρωσιν τῆς Ἀσίας»¹. Περὶ τοῦ πρωτοφανοῦς τούτου ἱστορικοῦ φαινομένου διὰ μακρῶν ἐγράψαμεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῷ Α' καὶ Β' τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (ἐν σελ. 5 καὶ 33).

Ἐπειδὴ δὲ αἱ αἰματηραὶ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν ἡμερῶν τούτων ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπασχολοῦσι τοὺς λαοὺς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῶν σινησιπυμένων βαλκανικῶν κρατῶν διὰ τοῦτο ἐπίκαιρον θεωροῦμεν τὴν σιγμὴν, ὅπως ἐκ τῆς πατρῆας ἰδίας ἱστορίας παραθέσωμεν ἀπανθίσματά τινα πολεμικῶν μουσικῶν ἰσμάτων καὶ γεγονότων, δι' ὧν οἱ γενναῖοι πολεμιστὰι τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατριδος θάνατον γλυκύτερον καὶ ἀκοπώτερον ὑφίσταντο. (Ἔπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ συγγράμματος
«Etudes sur la musique ecclésiastique grecque» (Paris 1887)
τοῦ ἀειμνήστου γάλλου μουσικολόγου L. A. Bourgaault-Ducoudray.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ Η' τεύχους).

Γ'

(70). Ἐν ἡ περιπτώσει ἡ διατονικὴ μεταρρύθμισις, ἣν προτείνουμεν δὲν ἤθελε γείνη ἀποδεκτὴ, ὡς ἡ πρακτικώτερα καὶ ἡ μᾶλλον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας καλαισθησίας συνάδουσα, δυνατὸν θὰ ἦτο νὰ ἐφαρμοσθῆ ἡ πολυφωνία εἰς τοὺς σημερινούς τρόπους, οἵτινες ἐπιδέχονται τὴν εὐρωπαϊκὴν τῆς κλίμακος διαίρεσιν εἰς τόνους καὶ ἡμιτόνια. Ἴσως μάλιστα δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἰς τὰς ἐφθαρμένας κλίμακας ἐπὶ τῷ ἔρω τοῦ ν' ἀποκλεισθῆ ἐκ τῆς μελωδικῆς κλίμακος τῶν μερῶν τῆς συνψιδίας πᾶν διάστημα ξένον εἰς τὴν σύστασιν τῶν κλιμάκων τούτων. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ δύο διαφόρων τρόπων· εἴτε δι' ἐνὸς ὄργανου περιωρισμένου εἰς τὰ ἡμιτόνια, ἀποφεύγοντες νὰ κρούωμεν εἰς τὰ τῆς συνψιδίας μέρη φθόγγους ἐφθαρμένους, εἴτε τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὄργανου μετὰ τεταρτημορίων τοῦ τόνου, ὅπερ θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐν τῇ συνψιδίᾳ ἀναπαράγωγὴν τῶν παροδικῶν ἢ μονίμων φθορῶν ἐκεῖ ἐνθα αὐταὶ ἀπαντῶνται.

Δυνατὸν ἢ μετὰ τεταρτημορίων τοῦ τόνου κλίμαξ νὰ διανοιξῆ ἡμέραν τινα νέους ὀρίζοντας εἰς τοὺς

1) «Ἀλεξάνδρου τὴν Ἀσίαν ἐξημεροῦντος Ὀμηρος ἦν ἀνάγνωσμα, καὶ Περγῶν καὶ Σουσιανῶν καὶ Γεδρωσίων παιδὲς τὰς Εὐρυπιδίου καὶ Σοφοκλέους τραγῳδίας ἤδον». (Πλουτάρχου «Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς»).

συνδυασμοὺς τῆς ἁρμονίας¹. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ μεταρρύθμισις ἢ βασιζομένη ἐπὶ τῆς διατηρήσεως τῶν μικροτέρων τοῦ ἡμιτονίου διαστημάτων φαίνεται ἡμῖν εἰ μὴ ἀδύνατος, τοῦλάχιστον λίαν ἐπικίνδυνος. Ἴνα τελεσφορήσῃ αὕτη ἤθελεν ἀπαιτήσῃ γινῶσιν βαθεῖαν ἠνωμένην μὲ ἰσχυρὸν δημιουργικὸν πνεῦμα. Ἄπαξ συντελουμένη ἡ μεταρρύθμισις, ἤθελεν ἀπειροὺς θυσίας ἐπιβάλλει, ἵνα διαδοθῆ καὶ ἐφαρμοσθῆ. Ἦθελεν ἀπαιτήσῃ εἰδικὴν πνα συσκευὴν ὀργάνων σπουδῆς, ἄνευ τῶν ὁποίων θὰ ἐναυάγει ἀσφαλῶς. Ἦθελε δημιουργήσῃ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ παρέχειν διπλὴν μουσικὴν μόρφωσιν, διότι ἡ Ἑλλάς δὲν δύναται νὰ μένῃ ξένη πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν τέχνην.

Τίς οἶδε μάλιστα, ἂν ἡ μεταρρύθμισις αὕτη, ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελε κατορθωθῆ ἢ εἰσαγωγὴ αὐτῆς, δὲν ἀπέβαινε πολεμία πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς διατονικῆς μουσικῆς. Πρὸ τῆς δυσχερείας, ἣν ἤθελε συνεπαγάγει ἡ μύησις εἰς θεωρίαν πολὺπλοκὸν καὶ ὅλως εἰδικὴν εἶνε ἐπιφοβὸν μήπως ἡ πλειοψηφία ριφθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ὡς ἔχει αὕτη. Οὕτω θὰ ἐξετίθετό τις εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ἴδῃ ἀπολλύμενα τὰ ὑγιῆ καὶ γόνιμα μέρη, ἅτινα τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον περιλαμβάνει.

Λυπηρὸν τῇ ἀληθείᾳ θὰ ἦτο ἂν ἐκ προσηλώσεως πρὸς τὰς ἐπιτηδεύσεις τῶν μικρῶν διαστημάτων αὐτῆς, ἡ Ἀνατολὴ περιέλιθῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦ νὰ ἀπολέσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς διατονικοὺς αὐτῆς τρόπους. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, εἴπομεν ἤδη τοῦτο, οὐδαμῶς εἰσιν ἀσυμπίδαστοι πρὸς τὴν νεωτέραν πολυφωνίαν. Τούναντίον ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτῶν πρὸς ταύτην θὰ γεννηθῆ μέλλον γόνιμον διὰ τὴν ἀνατολικὴν τέχνην καὶ αὐξήσις βοηθημάτων διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν συμφερότερον, ἀντὶ νὰ ἐγερθῆ νέος μεταξὺ τῆς δυτικῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς φραγμὸς, νὰ ἐνωθῶσι τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα, ἅτινα ἤδη ζῶσιν ἐν Ἀνατολῇ ἐν ἀγόνῳ χωρισμῷ;

Τοιοτοτρόπως μία καὶ ἡ αὕτη θὰ ἐδίδοτο μουσικὴ μόρφωσις συμφιλιουμένου συγχρόνως τοῦ ζητήματος τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως, ὅπερ ἔχει τὰς ρίζας αὐτοῦ ἐν τῷ παρελθόντι, πρὸς τὴν πρόοδον, ἥτις ἐνδιαφέρει τὸ μέλλον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν κατορθοῦται ἄνευ μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ παρασημαντικῇ.

Τίνα λόγον ἀποχωρῶντα δύναται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν οἱ ἀνατολικοὶ μουσικοὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως

1. Δίκαιον εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὰς ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην γενομένας ἀποπειράς ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Papulos καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. José Perez.

της γραφής αυτών; Καθ' ἡμᾶς, οὐδένα. Καί ἂν εἴη υποθέσωμεν ὅτι ἡ μουσικὴ μεταρρυθμιζομένη διατηρεῖ πάσας τὰς λεπτότητας ὅσαι περιπλέκουσι τὴν θεωρίαν αὐτῆς, οὐδεμία τούτων ὑπάρχει μὴ δυναμένη νὰ ἐκφρασθῆ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ κατὰ τρόπον ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον διὰ τῆς προσθήκης δύο σημείων, τῶν ὁποίων ἐποιήσαμεν χρῆσιν τῆς ἡμιδιέσεως καὶ τῆς ἡμιυφέσεως.

Ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ παρασημαντικὴ ἐκφράζει οὐχὶ ἀπολύτους ἤχους, ἀλλὰ σχέσεις διαστημάτων. Αἱ σχέσεις αὗται ὀρίζονται: μόνον ἐκ τῆς ἀναφοράς αὐτῶν πρὸς τὸν πρῶτον φθόγγον τοῦ τεμαχίου. Εἶνε ταυτόν, ὡς ἂν ἐν τινι βιβλίῳ, αἱ συλλαβαὶ αἱ ἀποτελοῦσαι λέξιν τινὰ δὲν εἶχον ἔννοιαν διὰ τὸν ἀναγνώστην εἰ μὴ ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ γνωρίζῃ τὸ πρῶτον γράμμα τῆς παραγράφου. Ἐκαστον διάστημα (δευτέρα, τρίτης, τετάρτης, κλπ.) ἀλλάσει φύσιν ἀναλόγως τοῦ σημείου, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἀφετηρία καὶ ἀναλόγως τοῦ ἤχου (τρόπου) εἰς ὃν εἶνε γεγραμμένος τὸ τεμάχιον, χωρὶς οὐδὲν ἐν τῇ γραφῇ νὰ ἐκφράξῃ τὴν μεταβολὴν ταύτην. Εὐνόητον πόσον ἡ χρῆσις τοιαύτης παρασημαντικῆς δύναται νὰ γενήσῃ πλάνης ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ μουσικῆς, ἢ ἢ θεωρία δὲν εἶνε σταθερά. Βεβαίως ἢ ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ βασιλεύουσα σύγχυσις θὰ διακωλύσῃται ἐφ' ὅσον θὰ εὐρίσκη τόσῃ ὀλεθρίαν ἐν τῇ γραφῇ συνενοχίῃ. Διὰ χαρακτῆρων ἐκφραζόντων ἤχους ἀπολύτους δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις τοῦ γεγραμμένου. Ἐν τούτῳ ἐγκρίεται ἡ ἀπειροὺς ὑπεροχὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς παρασημαντικῆς (de la portée européenne). Προσθέσωμεν ὅτι ἐὰν ἡ ὀργανικὴ πελυφονία εἰσῆγγοτο ἐν Ἀνατολῇ (καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ εἰσαχθῆ ἐντὸς μικροῦ) ἢ σημερινῇ παρασημαντικῇ θὰ ἦτο ῥιζικῶς ἀνίκανος νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν ὅπως οὐδὲν σαφῶς!

Διὰ τί νὰ μὴ καταρριφθῆ τὸ τεῖχος τοῦτο τὸ κωλυθὸν δύο πολιτισμοῦ νὰ γνωρισθῶσι καὶ κατανοήσω-

1. Ἐπὶ τὴν ἐποψὴν τῆς ἐκφράσεως τοῦ ρυθμοῦ ἢ ἀνατολικῆς παρασημαντικῆς σχεδὸν ἀρκούσα διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς μελωδίας, αἵτινες κυρίως εἰπεῖν δὲν ἔχουσι τακτικὸν ρυθμόν, ἀναπαρίστανται διὰ τρόπον ἀτελεστατοῦ τούς ἐλευθέρως διαγεγραμμένους ρυθμούς τῶν δημηδῶν μελῶν. Πράγματι ἡ γραφὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ ἢ τὸν χρόνον, ὅπλα δὲ τὴν μονάδα καὶ τὰς ὑποδιαίρέσεις αὐτῆς, δὲν ἐκφράζει συλλογὴν ἢ συνένωσιν ἡνωμένων μονᾶδων εἰς τράπον ὥστε νὰ παραγάγῃ ρυθμικὸν τι σχέδιον· ἐπειτα ἐκ τούτου ὅτι ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ τὰ στοιχεῖα τοῦ ρυθμοῦ κρύπτανται μεμονωμένα καὶ ἄνευ πρὸς ἀλλήλα δεσμοῦ· ἀκριβῶς ὡς ἂν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ κατηγοροῦντο αἱ γραμμαὶ τῶν ρυθμικῶν ποδῶν, ἕμενον δὲ αἱ ἀξίαι.

σιν ἀλλήλους; Ὑπάρχει τι τὸ θλιβερόν εἰς τὸ νὰ βλέπῃ τις ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ δύο στρώματα γνώσεων τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου, χωρὶς οὐδὲν σημεῖον ἐπαφῆς νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ αὐτῶν; Ἡ ὑπαρξὶς ἐνιαίας παρασημαντικῆς θὰ ἦτο ἐπιωφελὴς τῇ Ἀνατολῇ. Αὕτη θὰ ἐπέτρεπεν αὐτῇ νὰ ἐρανοσθῆ παρὰ τῆς Δύσεως τὸν καρπὸν ἐργασίας πολλῶν αἰώνων, νὰ ἐφαρμώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακαλύψεων τούτων εἰς τὰ ἀδιαφιλονεικῆτου πρωτοτυπίας στοιχεῖα, ἅτινα ἡ μουσικὴ αὐτῆς περιλαμβάνει καὶ ἅτινα δὲν ἠδυνήθησαν ἄχρι τοῦδε ν' ἀναπτυχθῶσιν. Ἐπίσης καὶ ἡ Δύσις θὰ ὀφειλετο ἐκ τούτου. (*Ἐπεται τὸ τέλος).

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ἡ καλλιτεχνία ἐν Αἰγύπτῳ. — Ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Βάνερ ἐν Ἀμερικῇ. — Μνημεῖον εἰς τὸν Μασσενέ. — Αἱ μουσικαὶ ἑορταὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων. — Τὸ νέον μελόδραμα ἢ Ἀριάδνη ἐν Νάξῳ. — Ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους ἐν Λειψίᾳ.

Αἰγύπτιος. — Ἡ Αἰγυπτιακὴ κυβερνήσις σοβαρῶς σκέπτεται νὰ στειλῇ εἰς Γαλλίαν νέους τινὰς ἰθαγενεῖς διὰ νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην ἐν τῷ Ὄρει τῶν Παρισίων. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐκρίθη ἐξαιρετικὸν ὅπως ἀναπτυχθῆ ἡ τέχνη ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἀμερικῆ. — Ἐν Ἀμερικῇ συνέστη ἑταιρεία πρὸς μεγαλοπρεπῆ πανηγυρισμὸν τῆς ἑκατονταετηριδος τοῦ Βάνερ.

Βέλγιον. — Ἐν τῷ Θ τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (σελ. 283) ἐξ ἀφορμῆς τῆς μεταφράσεως τῆς «Ἰφιγενείας» τοῦ Ζαν Μορεάς εἶχομεν ἐκφράσει τὴν ἀπορίαν ἡμῶν διατὶ ἐν Ἀθήναις νὰ μὴ διδασθῆ αὐτὴ αὐτὴ ἢ πρωτότυπος τοῦ Εὐριπίδου τραγωδία, εἴτε ἐν τῷ πρωτοτύπῳ εἴτε καὶ ἐν μεταφράσει. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἐν Βελγικῶν Περιοδικῶν γραφον, ἀπορεῖ πῶς ἢ «Ἰφιγένεια» μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἀφ' οὗ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐγράφη. «Τὴν ἐληγομένησαν, ὡς φαίνεται οἱ Ἕλληνες, λέγει εἰρωνικῶς. Ἡ Ἰφιγένεια ἐκείνη εἶνε ἰόσον γραιὴ πλέον!...»

Οἱ μαθηταὶ τοῦ μεγάλου Γάλλου μουσουργοῦ Μασσενέ ἀπεφάσισαν ν' ἀπιερῶσιν εἰς μνήμην τοῦ διδασκάλου τῶν μνημείων μεγαλοπρεπῆς.

Αἱ μουσικαὶ ἑορταὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων. (*Ἰδιαιτέρα ἀνταπόκρισις τῆς «Μουσικῆς»).

Ἐν Παρισίοις, τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1912.

Τὸ ἐν Παρισίοις Πανεπιστήμιον τῶν Χρονικῶν (Université des Annales), τὸ ὁποῖον εἶνε μέγα φιλολογικὸν καὶ πρακτικὸν Ἰνστιτούτον, παρεσκευάσεν διὰ τὴν ἐφετεινὴν περίοδον 100 διαλέξεις, ὧν τὸ πρόγραμμα διαλαμβάνει τὰ ἐπόμενα γενικωτάτου ἐνδιαφέροντος θέματα.

- 1) Ἱστορίαν. (Αἱ μεγάλαι προσωπικότητες τῆς ἀναγεννήσεως).
 - 2) Γαλλικὴν Φιλολογίαν. (Τὰ αἰώνια θέματα τῆς Ποιήσεως).
 - 3) Φιλολογίαν ξένην.
 - 4) Τοὺς συγχρόνους. (Ἡ γυνὴ εἰς τὸ ἔργον τῶν συγχρόνων).
 - 5) Ἱστορίαν τῆς τέχνης. (Οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ 19 αἰῶνος) καὶ
 - 6) Μουσικὴν. (Ἐορταὶ καὶ μουσικὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων).
- Αἱ διαλέξεις αὗται, μετὰ τιμῆματος εἰσιτηρίων γενησόμενα, θὰ εἶνε ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέροντος, διότι θὰ συμμετάσχουσιν αὐτῶν φιλολογικαὶ καὶ καλλιτεχνικαὶ ἐξοχότατες τῆς Γαλλίας. Ἡ διευθύντρια καὶ ἰδρύτρια τοῦ ἐπιστημονικοῦ καθιδρύματος κ. Yvonne Sarcey ἔχει λάβει ὅλα αὐτῆς τὰ μέτρα, διὰ νὰ καταστήσῃ τὰς διαλέξεις ταύτας προσκυνητήρια τῶν θιασωτῶν τῆς φιλολογίας καὶ τῆς καλλιτεχνίας. Ἡ ἐπιτιμὸς ἄλλως τε προδρεῖα τοῦ ὀνομαστοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Alfred Mézières καὶ ἡ πραγματικὴ τοιαύτη τοῦ κ. Adolphe Brisson ἐγγυῶνται περὶ τῆς καθόλου ἐπιτυχίας.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἰδαζόντως ἐνδιαφέρει τὴν φίλην «Μουσικὴν» καὶ τὸ ἑλληνικὸν ἐν γένει δημόσιον εἶνε «Ἡ μουσικὴ διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ αἱ ἑορταί», θέμα σπουδαίον, ὅπερ ἀνέλαβε νὰ διαπραγματευθῆ ἔσοχος ἱστορικός, ὁ κ. Φρειδερίκος Masson διὰ τὴν 23 Νοεμβρίου (ν. ἡ.). Πρόκειται οὗτος οὐχὶ μόνον νὰ προβῆ εἰς μουσικὴν κριτικὴν, ἀλλὰ νὰ εἰκονίσῃ καὶ πίνακας ἱστορικοῦ καὶ φιλολογικοῦ. Αἱ ἱστορικαὶ ἀναπαραστάσεις θὰ ἐπωπῆται καὶ ὑπὸ πραγματικῶν μουσικῶν ἀναδιδώσων. Χάριν δὲ τῆς τελείας ἐξελίξεως τῆς θείας τέχνης, ὅ ἀνέλθῃ οὗτος καὶ μέχρι τῶν ἑορτῶν τῆς ἀρχαιότητος. Εἰδικῶς δὲ περὶ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἑορτῶν θὰ ὁμιλήσῃ ὁ κ. M. Nozière, καθ' ἣν ἢ κ. Sorgia θὰ μέλψῃ ἑλληνικὰ ἔξοχα ἐνηρμοσμένα ὑπὸ τοῦ κ. Ravel καὶ συνορευόμενα ὑπὸ ἀρχαϊκῆς λύρας τοῦ κ. Fernand Maigrier, ἢ κ. Gain ἑτερον ἀρχαϊκὸν ἔξοχα καὶ αἱ κ. Charles καὶ Meunier θὰ χορεύσῃ τὸν χορὸν τῶν Νυμφῶν κτλ.

Τὸ καλλιτεχνικὸν τμήμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς θὰ ἐπωπῆται αἱ ἑορταὶ τῶν Ῥωμαίων, τῶν Ἀράβων, τῆς Ἰάβας καὶ Ἰνδιῶν καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων.

Τὸ μουσικὸν λοιπὸν τμήμα τῶν διαλέξεων τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου θ' ἀποτελέσῃ τοῦτ' αὐτὸ τὴν ἱστορίαν ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς χαρᾶς διὰ τῆς μουσικῆς, ἣν θ' ἀκούσωσιν οὐ μόνον οἱ ἐν Παρισίοις ἀκροαταί, ἀλλ' οἱ ἀναγνώσται καὶ συνδρομηταὶ καὶ τῆς φιλότατης «Μουσικῆς», χάριν τῆς ὁποίας καὶ ἀπὸ τοῦδε ἦδη καθωρίσθη ἢ πρόπευσεν τιμητικὴ ἔδρα.

Γαλατικὴ Μοῦσα.

Γερμανία. — Ἐν Στουτγάρδῃ πρόκειται νὰ παρασταθῆ κατ' αὐτὰς τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Στράους ἢ Ἀριάδνη ἐν Νάξῳ. Ἡ ὀρχήστρα αὐτῆς θὰ συγκροτηθῆ ἀπὸ ἀρχαιοπρεπῆ ὄργανα ἀξίας 350 χιλιάδων φράγκων.

*

Ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐν Λειψίᾳ, τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1912.

Τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα ἤρξατο νὰ ἐπιλάβῃ κατ' αὐτὰς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς φιλολογικωτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας. Τὸ κλασσικὸν Γυμνάσιον Θωμᾶ, τὸ λειτουργοῦν ἐν Γερμανίᾳ ἀπὸ 700 περίπου ἐτῶν, ἔσχε τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλίαν τῆς σηκηνικῆς διδασκαλίας τοῦ Σοφοκλείου ἀριστοουργήματος, τῆς ἀθανάτου Ἀντιγόνης. Νέοι καὶ παλαιοὶ αὐτοῦ μαθηταὶ συνέρχοντο διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἐξάνθρωπιστικοῦ σκοποῦ. Ἡ φιλολογικὴ ἑορτὴ ἐγένε-

το ἐν τῷ Νέῳ Θεάτρῳ τῆς Λειψίας. Ἡ σηκηνὴ ἦτο ἀρχαῖκῶς ἠδύτροπισμένη, ἀρχαῖαι δὲ παραστάσεις ἐκόσμου ὄλας αὐτῆς τὰς καλλιτεχνικὰς γωνίας. Οἱ ἀκροαταὶ ἐπλήρουν τὰς θεωρητικὰς ἔδρας πολὺ ἐνωρίτερον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως. Πρὸ τῆς παραστάσεως ὁ διδάκτωρ κ. Φρειδ. Ναφόρτ ἐν εἰδῇ Προλόγου ὁμίλησεν περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς τραγωδίας καὶ περὶ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, μεθ' ἤρξατο ἡ διδασκαλία τοῦ κλασσικοῦ ἔργου. Τὴν Ἀντιγόνην ὑπεδύθη μία ὀνομαστὴ γερμανὴς τραγῳδός, ἡ *Elisabet Scheider*, ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀμβούργου, ἐπίσης καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα ὑπεκρίθησαν ἄλλοι ἔγκριτοι ἀρχαῖοφιλοι. Ἡ ἐκτέλεσις ὑπῆρξε θαυμαστὴ. Τὸ ἦθος αὐτῶν ἀρχαίων πνεύμα ἐνέπλησεν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑψηλῶν διδαγμάτων τοὺς θεατάς. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνεποίησεν βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἦσαν καὶ τὰ χορικά ἔξοχα, τὰ ὅποια ὡς Θεοῦ γέροντες ἐμελῶσαν οἱ μαθηταὶ τοῦ κλασσικοῦ Γυμνασίου κατὰ τὴν μελοποιίαν τοῦ Γερμανοῦ μουσουργοῦ Μένδελσων, τὴν συμφωνοῦσαν πληρέστατα πρὸς τὸν πολὺφωνον γερμανικὸν μουσικὸν χαρακτῆρα.

Ἐν γένει ἡ ὅλη σηκηνικὴ ἑορτὴ ἦτο μία φιλολογικὴ πανηγυρὶς πρὸς τιμὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἰδοὺ πῶς διδάσκουσι τὰ γερμανικὰ Γυμνάσια τοὺς ἀρχαίους τραγικούς καὶ τὰς ἀθανάτους αὐτῶν τραγωδίας, αἱ ὅποιαι παρ' ἡμῖν φεθὶ διὰ τῆς ἀνατομίας τῶν γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν μόνον κανόνων διδάσκονται. Καὶ ἐν τούτοις οἱ καθηγηταὶ μας πρὸς ἕξαρσιν καὶ ἐγκαύχησιν λέγουσιν ὅτι φιλολογικῶς ἐμορφώθησαν ἐν Γερμανίᾳ!...

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ ἀνόρθωσις» καὶ ἡ ἑκκλ. μουσικὴ. — Ὁ μουσικὸς σύλλογος «Ἑλικῶν» Ὑψομαθῶν.

«Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀνόρθωσις» ὄργανον τῶν ἀρχῶν τοῦ ὀμωνύμου Συνδέσμου τῆς πόλεώς μας, ἐν τῇ προκηρῦξει τῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ ἀνορθωτικοῦ Συνδέσμου διὰ τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς γράφει τάδε: «Σχηματισμὸς καλῶς ἐξησηκμένων πολυμελῶν μουσικῶν χορῶν, ἰδίᾳ δὲ μονοχορῶν ἐν τῇ θεῇ λατρείᾳ.» καὶ «Ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἐναρμόνισις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς.»

Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς σύμφωνοι διὰ τὸν τεχνικὸν σχηματισμὸν τῶν ἐκκλ. μουσικῶν χορῶν, οἱ ὅποιοι καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν ἦσαν ὄντως οὐ μόνον πολυμελεῖς, ἀλλὰ καὶ κάλλιστα ἡσηκμένοι, ὡς τοῦτο πολλοὶ ἐμπιστοὶ μαρτυροῦσι πιστοποιοῦσιν. Ἐπίσης εἴμεθα σύμφωνοι ὅτι καὶ ἡ ἐναρμόνισις, ἥτοι ἡ διὰ τῆς πολυφωνίας περιβολὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, οὐδόλως παραβλάπτει, ἀρκεῖ ἢ ἀρχικῆς μελωδίας, ἢ ὅποια εἶνε ἡ ψυχὴ, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔξοχα, νὰ τηρῆται κατὰ τε τὸ μέλος καὶ τὸν ρυθμὸν ἀδικτος. Πιθανὸν ὅμως καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα, μερὶς τις τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀκουστικῶς νὰ μὴ ἰκανοποιεῖται ἐκ τῆς μονοφωνικῆς ἢ καὶ πολυφωνικῆς ἀκροάσεως τῶν ἔξοχα. Τὸ τοιοῦτον ὅμως οὐδόλως παραβλάπτει τὸ καθαρῶς τεχνικὸν μέρος τοῦ ζητήματος, διότι δεῖκνυται αὐτὸ τοῦτο ἢ ἔλλειψιν μουσικῆς ἕξεως, ἢ καὶ ἄγνοιαν στοιχειώδους μουσικῆς παιδείσεως, ἢ ὅποια τὴν σήμερον εἶνε ἀπαραίτητον διὰ πάντα ὀπωσδήποτε εὐηγμένον ἄνθρωπον. Ἄλλ' ἡ ἀκουστικὴ καὶ ἡ καλαισθητικὴ

ἐξίσωσις τῶν ἐκκλησιαζομένων δὲν θὰ ἐπέλθῃ μόνον διὰ τῆς μουσικῆς τῶν ναῶν μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μουσικῆς μορφώσεως τῶν σχολῶν μας. Ἄν ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν σχολαῖς ὑποχρεωτικῶς ἐδιδάσκητο καὶ ἡ μουσικὴ βεβαίως δὲν θὰ ὑφίσταντο παρ' ἡμῖν τὰ διὰ τὴν ἱερὰν ἡμῶν τέχνην δύο ἀλληλομοχόμενα στρατόπεδα. Δέον ἄρα κατὰ ταῦτα οἱ προνοοῦντες ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐκ παραλλήλου νὰ φροντίζωσι καὶ διὰ τὴν σχολικὴν μουσικὴν, ἣ ὁποία θὰ παράσχωι τὰς στοιχειώδεις ἐκείνας γνώσεις καὶ ὁδηγίαι διὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μουσικοῦ ἐν γενεῖ καλοῦ. Ἄλλως εἰς Δαναίδων πίθον ἀντλοῦσιν Ἄνάγκη ἄρα ἐκκλ. καὶ σχολικὴ μουσικὴ ἀρρήκτως συνδεόμεναι νὰ ἀλληλοβοηθῶνται, ἵνα ἐπιφέρωσιν ἐξίσωσιν τινα εἰς τὴν καλαισθητικὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους παρὰ τοῖς ἐκκλησιαζομένοις.

Μετὰ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς ἀνορθώσεως» οὐδόλως συμφωνοῦμεν διὰ τὸν σχηματισμὸν μονοχορῶν χορῶν. Διὰ τὸ δεξιὸς καὶ ὁ ἀριστερὸς χορὸς τῶν Ἐκκλησιῶν μας, οἱ ὅποιοι ἀμέσως μὲν ὑπενθυμίζουσι ἡμῖν τοὺς διπλοὺς χοροὺς τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν βυζαντινῶν ναῶν, ἐμμέσως δὲ καὶ τὰ θαυμάσια στροφικὰ καὶ ἀντιστροφικὰ χορικά ἔξομα τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἐξ ὧν οἱ παρῆχθησαν καὶ διεμορφώθησαν ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν λέγομεν, μία τοιαύτη ἱερὰ ἐθνικοθησκευτικὴ μουσικὴ παράδοσις νὰ ἐξαλειφθῇ καὶ νὰ τεθῇ εἰς ἀχρηστίαν! Ἄλλως τε δὲ καὶ λόγοι μουσικῆς ὑγείας δικαιολογοῦσι τὴν ὑπαρξίν τῶν διπλῶν χορῶν, διότι ψάλλοντος τοῦ ἐνὸς ἀνακτᾶ δυνάμεις ὁ ἕτερος χορὸς, καὶ τὰ νάπαλιν. Ἴσως ἢ πρόνοια πρὸς ἐξοικονόμησιν προσώπων παρῶτρνε τοὺς περὶ τὴν «Ἐκκλ. ἀνορθώσιν» εἰς τὴν τοιαύτην πρότασιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο μεγάλως σχετίζεται μὲ τὴν σχολικὴν μουσικὴν, ὅτε πλῆθος ἐφέδρων αἰοιδῶν δύναται προθύμως καὶ ἀφιλοκερδῶς νὰ προσέλθῃ διὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον σκολόν. Ἄς μὴ καταργήσωμεν λοιπὸν ἄνευ σπουδαίου τινὸς λόγου μουσικὴν παράδοσιν, ἣ ὁποία καὶ διὰ τῶν ξηρῶν ἀλόγη τύπων αὐτῆς ὑπενθυμίζει ἡμῖν ἐνδοξον προγονικὴν δόξαν καὶ εὐκλειαν.

Ἐκ Κοινοτομίας μεταδίδονται ἡμῖν τὰ ἐξῆς εὐχαρίστητα, τὰ ὅποια προθύμως δημοσιεύομεν, ἅτε ἀναγραφόμενων εὐγενῶν προσπαθειῶν ὑπὲρ τῆς ἐξανθρωπιστικῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνης.

1. Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορῶν ἴδε τὸ ἄρθρον «Ἡ Μουσικὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ» (Τεύχος Α', σελ. 7).
 2. Περὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου ὁ φίλος Ἐπίσκοπος τῶν Σχολῶν Περιοδικῶ «Εὐαγγελισμῶ» (15 7βρίου ἔ. ἔ.) γράφει τὰ ἐξῆς ὁρθότατα: «Ἐπείγουσαν νομίζομεν καὶ ἡμεῖς τὴν μετάθεσιν τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς θεραπείας τῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς ἀπὸ τοῦ νάρθηκος εἰς τὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἱεροφρατῶν, τῶν πάντων ἀκαταλληλοτάτων, ἐκτὸς δακτυλοδημητῶν ἑξαροσέων, εἰς τὴν μειοσηραμένην καὶ ὀλιγοπληθῆσαν τῶν ἱκανῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν μας. Τοιοῦτοτρόπως οὐ μόνον αἱ βαρβαρικοὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν μουσοσηραγμάτων ἡμῶν θὰ ἐκλείπωσιν, ἣ θὰ ἐλαττωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ μετριασθῶσιν ἀπ' ἐνὸς μὲν αἱ ὑπεροχοὶ πολλὰς δαπάναι τῶν ἐκκλησιῶν διὰ τοὺς ψάλτας αὐτῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ θ' ἀνυψωθῶσιν οἱ γλῆστοι μισθοὶ τῶν διδασκάλων διὰ τῆς εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον συνενώσεως τῶν δύο τούτων καθηκόντων, ὅπως πολλαχοῦ καὶ νῦν ἤδη εὐ καὶ καλῶς γίνεται. Ἄλλ' ἀνάγκη πᾶσα, ἐπιαναλαμβάνομεν, νὰ γενικευθῇ ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς καὶ ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἐν συλλόγοις, διὰ νὰ ὑποκαταστήσωσιν, ἐν ομικραῖς ἐνορείαις, τοὺς μισθοτούς οἱ ἐθελονταὶ ψάλται, τοῦθ' ὅπερ ἄλλως καὶ συμφωνότερον τυγχάνει καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν καὶ πρὸς τὴν ἔγγονα αὐτῆν τῆς ἱερᾶς ψαλμοδίας».

Μουσικολογία καὶ Παχίτις,

Μετ' εὐχαριστήσεως μαθητῶν τὴν πρόσοδον εἰς τὴν βαλνείαν ἢ ὄρχηστρα τῶν πνευστῶν ὄργάνων τῆς ἐν Ἰψωμαθελίῳ Φιλοπότρου καὶ Φιλομούσου Ἀδελφότητος ὁ «Ἐλικῶν», ἧς τακτικώτατα γίνονται τὰ τῆς μουσικῆς ἑσπερινὰ μαθήματα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διαπρεποῦς μουσικοδιδασκάλου κ. Philippe Sarafian. Ἐνεγράφησαν ἀρκετὰ νέα μέλη ἐσχάτως δὲ ἠγοράσθησαν καὶ ἄλλα χαλκίνα ὄργανα καὶ 10 μέθοδοι πρὸς ἀποτελεσματικώτεραν καὶ συστηματικώτεραν καλλιέργειαν τῆς θείας ταύτης τέχνης τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὅλη δὲ αὐτὴ ἡ λαμπρὰ καὶ λίαν παρήγορος μουσικὴ κίνησις ὀφείλεται εἰς τὴν εὐγενῆ φροντίδα, θέλησιν καὶ πολὺ τιμον σύμπραξιν τοῦ συμπαθοῦς καὶ καλλίστου νέου τοῦ ἐρατεινοῦ τούτου προαστείου κ. Γ. Καρραμπασίδου, τοῦ ὁποίου ἐκτιμῶν καὶ ἐγὼ τὴν ἐπιφελῆ ταύτην δρᾶσιν ἐκφράζω πρὸς αὐτὸν τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια.

Μετὰ τῆς δεούσης ὑπολήψεως
 ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΖΑΜΠΟΓΛΟΥΣ

Ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Γερμανὸν ἀρχιμουσικόν κ. Λάγκε, ζητήσαντα ὅπως τεθῇ μετὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Ἐρτογορῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πρὸς διοργάνωσιν μουσικῶν συναυλιῶν ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν. Ὁ κ. Λάγκε προτίθεται ἐπίσης νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν διευθύνσεων τῶν νοσοκομείων τὴν ἀδειαν ν' ἀποστέλλῃ μικρὰ ἀποσπάσματα μουσικῶν εἰς τὰ νοσοκομεία, ὅπως ἀνακουρῶσι διάφορα ἐμβατήρια καὶ ἐθνικὰς ᾠδὰς πρὸς τέρψιν τῶν τραυματιῶν.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ - ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ὁ κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας Βαλκανικὸς πόλεμος φαίνεται ὅτι τοσοῦτον σοβαρῶς ἀπασχολεῖ τὸν ἐπαρχιακὸν καὶ τὸν ἔξω ἑλληνισμόν, ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν ν' ἀναγράψωμεν καὶ λόγον τινὰ ἀξίαν μουσικὴν κίνησιν. Ὁ αἰμοδιψῆς Ἄρης οὐ μόνον γεωγραφικὰ ὄρια ἄρδην ἀνατρέπει, ἀλλὰ σοβαρῶς κλονίζει καὶ ἐξουδετεροῖ καὶ πᾶσαν ἐν γενεῖ μουσικὴν ἐργασίαν, ἣ ὁποία οὕτω ἀποδεικνύεται ὅτι εἶνε ὄντως θεῖον δῶρον τῆς θεᾶς Εἰρήνης.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 111ον ἔξομα τοῦ Γ' Τεύχους ἀπὸ τοῦ δ' πενταγράμμου καὶ ἐφεξῆς ἀντὶ τῶν δύο ὑφέσεων δέον νὰ σημειωθῇ μία γενικὴ Διόρθωσις μέχρι τέλους.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ὁ «Αἰολικὸς Ἀστὴρ» Κυθωνιῶν, ἐγκριτὸν οἰκογενειακὸν Περιοδικόν, ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθημερίαν ὑπὸ τὴν πεπνυμένην διεύθυνσιν τοῦ κ. Β. Κ. Βασιλείαδου δ. φ., συμπληρώσας τὴν ἐνιαύσιον αὐτοῦ σταδιοδρομίαν εἰσῆλθεν ἡδη αἰσίως ἀπὸ τῆς 18/βρίου εἰς τὸ δεύτερον τῆς ἐκδόσεως ἔτος. Ἐπιμελῶς παρακολουθήσαντες τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα φύλλα αὐτοῦ, εἴρομεν αὐτὰ καθ' ὅλα ἀντάξια οὐ μόνον τῆς ἱστορικῆς πόλεως, ἐν ἣ τὸ Περιοδικόν ἐκδίδεται, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγματικῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγκῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς καὶ ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ καὶ διεθνῆς λογοτεχνία παραλαμβάνουσι τοσοῦτον ἠθοποιῶς καὶ ἐθνοποιῶς ἀπὸ τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτοῦ στηλῶν, καὶ μετὰ τοσαύτης ἀρμονικῆς γλώσσης καὶ ἐπικαιρῶν εἰκόνων συνδυάζονται αὐταί, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν ν' ἀποτελέσῃ ὄντως ἐντυφνημα πρῶτης τάξεως πρὸς εὐρείαν καὶ ὑψηλὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν μάθησιν. Ἡ «Μουσικὴ», ἣ διὰ τῆς μουσικῆς ἀρμονίας εἰς τὴν ἀρμονικὴν ἀποκατάστασιν ὄλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ Γένους περικρατῶς ἀνεγίγνεται, εὐχεται ὀλοφύχως εἰς τὸν ἐγκριτὸν συνάδελφον πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἐξανθρωπιστικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Ἐπεύθυνος Γ. Α. ΠΑΧΤΙΚΟΣ - Τύποις ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

Μανδύζ

Πῶς; χάνονται κ' οἱ Γίγαντες; κ' οἱ Δράκοι πῶς; πεθαίνουν; κ' αἱ κορυφαὶ ψηλῶν βουνῶν κ' αὐτῆς, κ' αὐτῆς παθαίνουν; Καὶ ὁμως... ναί! μᾶς ἔπεσε τὸ ξακουστὸν Πλατάνι! τοῦ τὴν ψηλὴν τοῦ τὴν κορυφὴν τὸ βόλι δὲν τὴν φθάνει! τὸ δένδρον αὐτὸ σοφισάστηκε! σὺν τῇ σαράκι μαῦρον Σοῦ τῶφαι καὶ τὸ ξήρανε τὸ σῶμί Σου τὸ γαῦρον;!... Τὸν νοιώσαμε τὸν πόνο Σου, Ἐθνάρχα!.. δὲν τὸν λέμε!.. γιὰ καὶ μεις τὸν νοιώσαμε μέσ' στὴν καρδιά καὶ κλαίμε!

Ἐπαίνους δίκαιους θὰ Σοῦ ποίωι τῆς οὐσίας τοῦ ἱεροῦ μέτον σβύνει ὁ Χάρος μέσα μας: τοῦδε διὰ τῆς φωνητικῆς Πολλὰ θὰ σείσωιν θυμιατὰ μπισθῆ, ἐνεκα τῆς καταπλημκαὶ ὕμινους θὰ Σοῦ ψάλουνη, τό κ' ἐγὼ ἕνας γεροκότσουφος δυὸ οὐ, οὔτε ἡ παντελής ἐλ- «Πῶς Σ' ἤνρα καὶ σὸνοῦ Τρανό, κιν βοθημάτων ἀπεθάρον

Σόφια 15 Νοεμβρίου 1912.

νη δὲ τὴν παράδοσιν ὡς τρον φωνητικόν, ἴματα τὰ ἐν τοῖς τρισὶν κιντῶντα, καθάρισε δὲ τῆς ἀκριβείας ἐπὶ ἐν τῇ φυσικῇ εἰς

ΤΟ ΣΚΗΝΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ' ΠΡΟ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Ρυθμὸς τετράσημος χ Ἦχος λ α' Πα. Μελοποιία Γ. Παχτίου.

π
 9
 Αἰ - ω - νί - α ἡ μνή - - - - - μνη, π Αἰ - ω -

νί - α ἡ μνή - - - - - μνη, χ 9 Αἰ - ω - νί - α ἡ μνή - μνη Αὐ -

τοῦ, Αὐ - τοῦ, Αὐ - τοῦ. π 9 (Τρὶς νὰ ἐπαναληφθῇ).

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the name 'Παχτίου'.

ΙΩΑΚΕΙΜ Ο Γ΄

ἐξίσωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς μουσικῆς τῶν ναῶν μὴ ΚΑΙ μορφώσεως τῶν σχολῶν ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ λαϊκῆς ὑποχρεωτικῶς ἐδιδάσκειν θὰ ὑφίσταντο παρ' ἡμῶν δύο ἀλληλομοχόμενα σφῆρα μετ' ἀφάτου λύπης ἐνωοί προνοοῦντες ὑπὲρ τῆς θανάτου τῆς Α. Θ. Π. τοῦ μουσικῆς ἐκ παραλλήλου Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ΄. λικὴν μουσικὴν, ἣ ὅτι στιγμῆς τοῦ θανάτου μέχρι ἐκεῖνας γνώσεις καὶ ὅτι ταύτης ταφῆς οὐδὲν ἄλλο κατεδείχθη Ἐνάγκη ἄρα ἐκκλησιαστικῆς προερχομένη εἰλικρινῆς μεναι νὰ ἀλλυθῆ καὶ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν λατρευτὸν τινα εἰς τὴν γῆν. Δικαίως δὲ σύμπαν τὸ ἑλληνικὸν κοῦ μέλου τὸν μέγαν αὐτοῦ ἐθνάρχην καὶ πρωθυεράρ-
 Μετ' οὗτοί ποικιλοτρόπως ἐθεράπευεν Οὗτος με-
 αὐτῶν ἄλλων καὶ τὰ πλέον ὑψηλὰ καὶ τὰ πλέον με-
 γάλα τῆς ἐνδόξου ἡμῶν φυλῆς ιδεώδη. Ἡ ἐπομένη περικοπὴ τοῦ ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ ἐκφωνη-
 θέντος ἐπικηδείου λόγου τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς Ι. Συνόδου ἀπεικονίζει πληρέστατα τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα τοῦ ἐθνοπρεποῦς Πατριάρχου.

« Ἄλλ' ὅτι κυρίως ἀπετέλει τὸ κέντρον τῶν σκέ-
 ψων καὶ ἐνεργειῶν αὐτοῦ, τὴν ψυχὴν, οὕτως εἶ-
 πεῖν, τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἦτο ἡ πρὸς τὰ εὐγενῆ ιδεώδη ἀκράδαντος αὐτοῦ πίσις, ἣτις ἦτο ὁ λόγος ὁ καιό-
 μενος καὶ φαίνων καὶ καθοδηγῶν τὰς τριβὸν αὐ-
 τοῦ ἐν τῇ διαχειρίσει τῆς ἐθναρχικῆς αὐτοῦ ἀποστο-
 λῆς. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ ψυχὴ, ἀκαθέκτως οὐρανομένη εἰς τοὺς ἀπεράντους ὠκεανούς τῶν αἰώνων καὶ συναντῶσα γενεὰς γενεῶν, παρούσας καὶ παρωχη-
 μένας, καὶ οἷονεὶ θίγουσα καὶ ψηλαφοῦσα τὴν ψυ-
 χὴν τοῦ Ἔθνους, ἐγγυαντοῦτο εἰς ὄγκον αἰώνων, ὄγκον πεποιδήσεων, ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν, οὐ-
 ρανοδίνητος μεταρσιουμένη εἰς ὑπερέφελαι ὕψη, ὅπου δυσχερῶς ἠδύνατο ν' ἀκολοθησῶσιν αὐτὴν οἱ μὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐλαυνόμενοι, οἱ τὴν πεζὴν πραγματικότητα ὑπολογίζοντες, καὶ οἱ ψυχραίμως τὰς περιστάσεις ἐκάστοτε ἀναμετροῦντες καὶ δυλύζοντες. Καὶ ἐν ᾧ οἱ περὶ αὐτὸν ἐκάστοτε μετὰ μειδιάματος ἀπορίας προσέβλεπον πρὸς τὰς τολμηρὰς ταύτας πτήσεις, αὐτὸς ὡς γίγας ἀετὸς διέ-
 σχίζε τοὺς αἰῶνας περισυλλέγων ῥάκη δόξης ἀρ-
 χαίας περιλάμπρον πρὸς διακόσμησιν τῆς διατήτου Ἐθναρχικῆς του ἀλουργίδος. Ἐχων δὲ πλήρη συν-
 αίσθησιν τῆς μεγάλης κληρονομίας τοῦ Ἔθνους, οὐ τινος τὰς τύχας διεπιστεύθη, οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθη νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν σκληρὰν πραγματι-
 κότητα, τὴν ὁποίαν πολλὰς καὶ ἀπῆξιον δλως ν' ἀν-
 τιμετωπίσῃ, προτιμῶν νὰ ἐντροφᾷ εἰς τὸν ἰδιαίτερον

κόσμον τῶν ὀνειρῶν του, τῶν ὁποίων μετὰ πε-
 ποιθήσεως ἀπεξεδέχετο τὴν ὅσον ἐνεστι ταχίστην πλήρωσιν. »

Ἄλλ' ὁ θάνατος Ἰωακείμ τοῦ Γ΄ δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τὸ σύγολον τοῦ ἔθνους, ἀλλ' εἰδικώτερον καὶ τὴν ἑλληνικὴν μουσικολογίαν, καθόσον ὁ ἀείμνη-
 στος πρωθυεράρχης ἦτο ἐκ τῶν ἄγαν θανμαστῶν καὶ προθυεράρχων καὶ τῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ τέχνης. Τὴν ἱερὰν τέχνην ἠθέλεν οὗτος σεμνὴν μὲν καὶ ἀπέριττον, ἀλλὰ καὶ πλήρη θρησκευτικοῦ μεγαλείου κατὰ τὰ πάτρια μουσικὰ ὑποδείγματα, μάλιστα δὲ τῶν χορῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας τὴν δὲ κοσμικὴν μουσικὴν καθ' ὅλα σύμ-
 φωνον πρὸς τὸν ἰδιάζοντα ἐθνικὸν ἡμῶν χα-
 ρακτήρα.

Τὴν σχολικὴν ἰδίως μουσικὴν, δι' ἣς ἐθνοποιῶς καὶ ἠθοποιῶς μορφοῦται ἡ σπουδάζουσα ἑλληνικὴ γενεά, ἐπέζητει ἀκραιφνῶς ἐθνικὴν. Ὅτε πρό τιων ἐτῶν ἐν τῇ τελετῇ τῆς ἐπιδόσεως τῶν πτυχίων τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Κοινοτήτος Πέραν ἤκουσεν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ἑλληνίδων μαθητριῶν ξενικὰς μολπὰς καὶ ξενικὰ ἄσματα, δριμύως ἐψέξεν αὐτά, συστήσας βροντοφώνως τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν καὶ τὰ ἐθνικὰ ἄσματα. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ἐν ἄλλαις σχολαῖς ὁ μέγας ἐθνάρχης, ὁ ἐκτιμῶν τὴν δύναμιν τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς τόσον, ὅσον ἴσως ὀλίγοι μεγαλόσχημοι παιδαγωγοί. Ἐπίσης καὶ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ « Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλ-
 λόγου » καὶ τῆς « Ἐκκλ. Μουσικῆς Σχολῆς » πολλαχῶς ἐμόχθησεν· ἀλλ' αἱ ἄκανθαι τῆς ἀμαθείας ἱερο-
 ψαλτῶν τιων παρεκόλουν τὰς πατρικὰς ταύτας προσπάθειας καὶ φροντίδας.

Ἐκεῖνο ὅμως διὰ τὸ ὅποιον ἡ ἑλληνικὴ μουσικολο-
 γία χρυσοῖς γράμμασι θ' ἀναγράφῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἑλληνοῦ πρωθυεράρχου εἶνε ἡ κατὰ πρωτοβουλίαν τῆς πρώτης αὐτοῦ Πατριαρχίας σύστασις τῆς Μουσικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1883, αἱ ἐργασίαι τῆς ὁποίας, μεθ' ὅλας τὰς ἐν τισὶ σημείοις παρουσια-
 ζόμενας ἀτελείας, εἶνε ἡ μόνη θετικὴ ἐπιστη-
 μονικὴ ἐργασία. Ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως μέχρι σήμε-
 ρον ὑπὲρ τῆς ἀποφρατισθείσης ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης τοιαύτη ἐργασία δὲν ἐγένετο. Ἡ κατωτέρω ἄλλως τε δημοσιευομένη ἐκθεσις τῆς ἐπταμελοῦς ἐπιτρο-
 πῆς μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ψαλτη-
 ρίου εἶνε τρανωτάτη τῶν λεγομένων ἐνδειξις.

Ἡ « Μουσικὴ », θρηνοῦσα τὴν ἀπώλειαν τοιοῦτου μεγαλοπράγμονος καὶ τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ἰδέας ἐνθέρμου ζηλωτοῦ, ἐν θρηνώδει μολπῇ ἀναφωνεῖ

Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ!

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1883

Ἐπὶ τῆς α' πατριαρχίας τοῦ ἀειμνήστου Ἰωακείμ Γ΄ συνεστήθη ἐπταμελὴς μουσικὴ ἐπιτροπεὶα πρὸς μελέτην τῆς ἐκκλ. ἡμῶν μουσικῆς. Ἡ ἐπιτροπεὶα αὕτη μετὰ μακρὰν συνεργασίαν ὑπέβαλε πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον τὴν παρούσαν ἐκθεσιν. Ἡ τύχη τῶν ἐν αὐτῇ μνημονουμένων μουσικῶν κειμένων ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Α καὶ Β παρα-
 μένει ἀγνωστος. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν δὲ ψαλτήριον, τὸ καὶ ἄλλως Ἰωα-
 κείμιον ψαλτήριον καλούμενον, μετὰ πολλὰς περιπετείας παραμένει ἄ-
 χρηστον καθ' ὅλα ἐν τινι γωνίᾳ τῶν Πατριαρχείων διὰ τὸ δύσχρηστον αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτοῦ κατεσκευάσθη εἰτα, δαπάναις τοῦ μου-
 σικοφίλου Πατριάρχου πρὸς τὴν Κοιν. πόλεως κ. Κωνσταντίνου Ε', ἕτερον μικρότερον ὄργανον, ὀνομασθὲν Κωνσταντίνειον ψαλτήριον. Καὶ τοῦτο, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Μουσικῆς Σχολῆς μετακομισθὲν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γ. Σχολῆν, παραμένει ἐπίσης ἀχρησιμοποίητον. Ἡ « Στοιχειώδης διδασκαλία τῆς ἐκκλ. μουσικῆς » ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ « Ἐκ-
 κλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ » (στ' τεύχος τοῦ ἔ. 1887). Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ τύχη τῶν Πρακτικῶν τῶν 68 τακτικῶν συνεδριῶν παραμένει ἀγνωστος. Ἐλ-
 πίσμεν δ' ὅτι ὁ μόνος ἐκ τῶν μελῶν ἐπιζῶν γραμματεὺς τῆς ἐπιτρο-
 πείας κ. Γ. Πρωγάκης θὰ εὐαρεστηθῆ νὰ διαφωτισῇ ἡμᾶς περὶ τῆς τύ-
 χης αὐτῶν, τὰ ὁποῖα οὕτω θὰ λύσωσι πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῶν γενομένων σπουδαίων ἐργασιῶν. Εἶνε τὸ ἔργον ἐθνικὸν καὶ ἡ τύχη αὐτοῦ, χάριν τῆς ἱστορίας τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης, πρέπει νὰ γνωσθῆ.

Παναγιώτατε καὶ Θεσιότατε Δέσποτα, ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος.

Ἡ προνοία ἐκκλησιαστικῆς συστάσεως τῷ 1881 Μουσικῆ Ἐπιτροπῆς, ἐντολὴν ἔχουσα τὴν ἐκπόνησιν σχεδίου τινὸς τῶν εἰσακτέων τακτοποιήσεων τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς Μου-
 σικῆς, καὶ πρὸς καθορισμὸν αὐτῆς ἀπὸ παντὸς ξενισμοῦ καὶ πάσης ἀσθαίρειας, περάνασα μετὰ μακρὰν καὶ σύν-
 τονον μελέτην τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ ἔργον, ὑποβάλλει αὐτὸ ταπεινῶς καὶ εὐσεβᾶτως τῇ Ὑμετέρᾳ Θ. Παναγιότητι καὶ τῇ περι Ἀυτὴν ἁγία καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὰ ἑξῆς:

α'] Εἰσήγαγεν ἐν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν τῇ πράξει το-
 νικὴν βάσιν ὠρισμένου ὕψους 256 παλμῶν, καὶ τὴν βάσιν ταύτην παρεδέξατο ὡς τὸν τόνον γ, ἀφ' οὗ ὡς ἐξ ἀφε-

τηρίας τονίζονται πάντες οἱ λοιποὶ φθόγγοι. Πρὸς ἐφαρ-
 μογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐνέκρινεν ἵνα εἰσαχθῆ τοῦ λοι-
 ποῦ ἡ χρῆσις τοναρίου ἀναδιδόντος τὸν φθόγγον γ πρὸς

ὀδηγίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ψαλλόντων.
 β'] Κατέταξεν εἰς ὠρισμένας χρονικάς ἀγωγὰς πάντα τὰ εἶδη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν μελῶν, καὶ ἐνέκρινεν ἵνα εἰσαχθῆ πρὸς ἀκριβῆ τήρησιν τῆς ἀγωγῆς ἐν τῇ διδα-
 σκαλίᾳ ὁ Μετρονόμος.

γ'] Ὄρισε τὰ μουσικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα δέον μόνον νὰ ψάλλωνται ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις (Κατάλογος αὐτῶν περὶ τὸ τέλος ὑπὸ στοιχείων Α).

δ'] Ἐξέκρινε μουσικὸν κείμενον τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον καὶ ὑπο-
 γραμμὸς πασῶν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν (ἔπεται περὶ τὸ τέλος ὑπὸ στοιχείων Β).

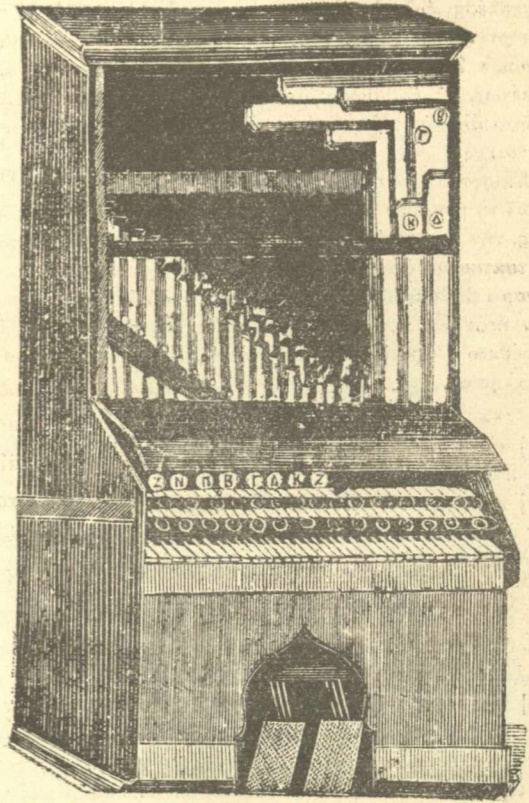
Ἡ ἐργασία αὕτη ὑποβλήθη εἰς τὴν ἁγίαν Μητρί Ἐκκλη-
 σίᾳ ἔτυχε τῆς ἐγκρίσεως αὐτῆς, ἡ δὲ Ἐπιτροπὴ ἐνετάλη ἵνα χωρήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ ἐπιληφθῆ ἐπὶ σπουδαιο-
 τέρων ζητημάτων κατὰ τὸ ὑπ' αὐτῆς συνταχθὲν καὶ συνο-
 δικῶς ἐγκριθὲν πρόγραμμα.

Σκοπὸς τῶν ἐν τῷ προγράμματι τούτῳ προχαραχθειῶν

ἐργασιῶν ἦν αὕτη ἡ διάσωσις τῆς οὐσίας τοῦ ἱεροῦ μέ-
 λους, ὅπερ περισωθὲν μέχρι τοῦδε διὰ τῆς φωνητικῆς παραδόσεως κινδυνεύει ν' ἀπολεσθῆ, ἐνεκα τῆς καταπλημ-
 μούσεως ἡμᾶς ξενοφωνίας.

Οὕτε ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου, οὔτε ἡ παντελής ἐλ-
 λειψία τῶν καταλλήλων μουσικῶν βοηθημάτων ἀπεθάρ-
 ρυναν τὴν ἐπιτροπὴν· προστησαμένη δὲ τὴν παράδοσιν ὡς μόνον ὀδηγὸν καὶ γνώμονα καὶ μέτρον φωνητικῶν,

ε'] διηκρίβωσε τὰ τονιαῖα διαστήματα τὰ ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς ἀπαντῶντα, καθώρισε δὲ αὐτὰ μετ' ἐπιστημονικῆς καὶ μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου, ὄργανου ὠρισμένου ἐν τῇ φυσικῇ εἰς ἀκουστικὰς μελέτας καὶ θεωρίας.

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ

ζ'] Ἡτύχησε νὰ ἐπινοήσῃ κατάλληλον καὶ εὐχρηστον ὄργανον μουσικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ ἐκτελῶνται μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἀκριβείας αἱ ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου ὀρι-
 σθείσαι διαιρέσεις τοῦ φθόγγου. Τὸ ὄργανον τοῦτο κλη-
 θὲν Ψαλτήριον καὶ κατασκευασθὲν ἀδεία καὶ δαπάνῃ τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας θεωρεῖται παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς

1] ἐπιτήδειον πρὸς ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ μέλους ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ διαστήματα, καὶ πρὸς ἀπόδοσιν τῶν σημειῶν τῆς ποιότητος, ὅσον εἶναι δυνατὴ ἀπὸ ἀψύχου ὄργανου·

2] κατάλληλον πρὸς σαφῆ καὶ μεθοδικὴν διδασκαλίαν·

3] ἀπαραίτητον πρὸς ἐρμηνεῖαν τῆς μουσικῆς θεωρίας, διότι δι' αὐτοῦ αἴρεται πᾶσα περὶ αὐτὴν σύγχυσις καὶ ἀο-
 ριστία, καὶ

4] συντελεστικὸν πρὸς παγίωσιν τῆς σαλευομένης παρα-
 δόσεως.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὄργανου τούτου κατεδείχθη ἀρκούντως

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΜΑΧΑΙΣ

Β'

Ο Ίάσων επιχειρών την Αργοναυτικήν έκστρατείαν διὰ τὸ χρυσόμαλλον δέρας συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν μουσικὸν Ὀρφέα, ὅστις διὰ τῶν περιπαθῶν τῆς λύρας αὐτοῦ μελωδημάτων οὐ μόνον ἐτῆρει ὑψηλὸν τὸ φρόνημα τῶν συνεκστρατευόντων, ἀλλὰ προελάμβανε καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἀταξίαν ἢ παρεκτροπήν.

*

Οἱ Σπαρτιάται εἶχον πλῆθος πολεμικῶν ἄσμάτων, τὰ ὅποια οἱ σπαρτιατόπαιδες ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐδιδάσκοντο. Εἶχον τὰ ἄσματα ταῦτα κέτρον ἐνεργητικῶν θυμῶν καὶ φρονήματος καὶ παραστατικῶν ἐνθουσιῶδους ὁρμῆς. Τὸ ποιητικὸν δὲ αὐτῶν κείμενον ἦτο μὲν ἀπλοῦν καὶ ἀφελές, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον ἦτο ἐπαινοὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἀποθανόντων καὶ εὐδαμονιζομένων καὶ ψόγοι τῶν εἰς φυγὴν τρεπομένων, ὡς ἀλλεινὸν καὶ κακοδαίμονα βιούντων βίον· ἀλλὰ δὲ πάλιν ἐπαγγελία καὶ μεγαλαυχία πρὸς ἀρετὴν, ἀρμόζουσα εἰς τὰς ἡλικίας τῶν ψαλλόντων.

Ἐπίσης καὶ τὰ ἐμβατήρια καὶ οἱ θούριοι, οἱ μετ' αὐτῶν συνοδευόμενοι, ἦσαν παρορμητικοὶ πρὸς ἀνδρείαν καὶ θαρραλεότητα καὶ καταφρόνησιν τοῦ θανάτου. Ὁ Λυκοῦργος δὲ ἰδίως μὲ τὴν κατὰ πόλεμον ἄσκησιν συνέζησε καὶ τὴν φιλομουσίαν, ὅπως οὕτω, τὸ ἄγαν πολεμικὸν συναναμιγνύον μὲ τὸ ἐμμελές, ἔχη συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατευσόντων. Διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης καὶ ἐν ταῖς μάχαις προέθνον ταῖς μούσαις, ἵνα οἱ μαχόμενοι ᾧσι πρόχειροὶ εἰς τὰ δευρὰ καὶ παρέχωναι πράξεις ἀξίας λόγου καὶ μνήμης εὐκλεοῦς. Κατὰ ταῦτα τὰ κλέφτικα τραγούδια τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γνήσια ἀπηχησείας τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς τῶν Σπαρτιατῶν.

*

Ὅταν τις ποτε ἠρώτησε, διατί οἱ Σπαρτιάται μετ' αὐτῶν ἀγωνίζονται, εἶπεν· Ἴνα, ὅταν πρὸς ρυθμὸν βαίνωσιν, οἱ τε δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι φανεροὶ ᾧσιν.

*

Τὸ ὅτι δὲ οἱ Σπαρτιάται ἐκ γενετῆς τὴν ἀνδρείαν μετὰ τῆς μουσικῆς συνῆπτον δεικνύει καὶ τὸ ἐπόμενον ἴδιον χαρακτηριστικὸν παράδειγμα.

Κατὰ τὸν β' Μεσσηνιακὸν πόλεμον οἱ Σπαρτιάται κατὰ κράτος ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσωσι τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς ματείου τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ μουσηγέτης θεὸς παρήγειεν ὅπως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ζητήσων στρατηγὸν ἐξ Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τότε τὸν Τυρταῖον, ὁ ὅποιος ἦτο μὲν χωλός, ἀλλ' εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸν θεῖον σπινθῆρα τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Ὁ δεινὸς λοιπὸν αἰδὸς ἰδὼν ὅτι τὸ θάρρος τῶν Σπαρτιατῶν εἶχεν ἀπελπιστικῶς καταπέσει, ἵνα προλάβῃ πᾶσαν ἰδέαν πανικοῦ, ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα αὐτῶν διὰ τῶν πατριωτικῶν αὐτοῦ ἄσμάτων καὶ θουρίων, τὰ ὅποια κατέστησαν αὐτοῦς νικητάς. Διότι ὑπὸ τοὺς ἤχους φρυγίων αὐλῶν καὶ ἄσμάτων ἐξορμήσαντες καὶ πάλιν κατὰ τῶν Μεσσηνίων ἐνίκησαν αὐτοὺς ἀνδρείως. Ἐκτοτε δὲ τὰ φλογερά τοῦ Τυρταίου ἄσματα, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν

μαχῶν, ἤθοντο ὑπὸ τοὺς ἐνθουσιαστικοὺς ἤχους δευτέρων αὐλῶν¹.

Ἐν ἀπὸ τὰ θαυμάσια διασωθέντα θούρια τοῦ Τυρταίου εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Σπυριδωνος Τρικούπη μεταφρασθέν, τὸ ὅποιον ἐν τῇ στήλῃ τῶν Ἱστοριογραφικῶν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει.

ΔΗΜΩΔΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ἌΣΜΑΤΑ

Ἐν τῷ Δ' τεύχει τοῦ δελτίου τῆς «ἑλληνικῆς λαογραφικῆς ἐταιρείας» δημοσιεύονται ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καὶ πολυγράφου καθηγητοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Γ. Πολίτου, τοῦ καὶ δημιουργοῦ τῆς ἑλληνικῆς λαογραφικῆς ἐπιστήμης, σπουδαιότητι μελέτη περὶ τῶν «δημῶδων βυζαντινῶν ἄσμάτων» (σελ. 622—652), ὧν τὴν ἀνάγνωσιν συνιστῶμεν θερμῶς εἰς πάντα διὰ τὰ ἐν γένει ἔθνικὰ δημοτικὰ ἄσματα ἐνδιαφερόμενον.

Ἐἰς πᾶσιν αὐτῶν τῶν διὰ στόματος φερομένων δημοτικῶν ἄσμάτων τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, γράφει ὁ κ. Ν. Πολίτης, εὐχερῶς διακρίνομεν ἀρχαῖκούς χαρακτήρας καὶ δυνάμει ἀσφαλῶς ν' ἀναγάγωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους· καὶ μόνων τῶν ἀκριτικῶν ἄσμάτων, τῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀναφερομένων εἰς τὸ ἐθνικὸν ἔπος τοῦ Διγενενοῦς Ἀκρίτη, ὁ ἀριθμὸς εἶναι μέγιστος. Ἀλλὰ πάντα τῶν ἄσμάτων ταῦτα εὐνόητον εἶνε ὅτι πολλὰς ὑπέστησαν οὖν τῷ χρόνῳ μεταβολὰς καὶ ἀλλοιώσεις, ὥστε ν' ἀποβαίνῃ δυσχερεστάτη τοῦ ἀρχικοῦ τύπου αὐτῶν ἢ ἀποκατάστασις. Ὅθεν ἀκραφνῆ καὶ ἀνεκμετάλλευτα δείγματα τῆς δημῶδους ἑλλην. ποιήσεως κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπολείπονται μόνον τὰ παραδοθέντα ἡμῖν διὰ γραφῆς ὑπὸ συγχρόνων. Ἀλλὰ τὰ οὕτω διατηρηθέντα μέχρις ἡμῶν λείψανα τῆς δημῶδους ποιήσεως εἶναι ὀλίγιστα καὶ πενηχρότατα. Συνίστανται δὲ α') εἰς ἄσματα, σκωπτικὰ τὰ πλεῖστα, περὶ συγχρόνων γεγονότων, παρεμβεβλημένα εἰς τὴν ἐξιστῶσιν τῶν γεγονότων τούτων ὑπὸ τῶν χρονογράφων. β') εἰς τὰς ἐμμέτρους ἐπιθόσεις ἢ ἐπευφημίας, ἢ, ὡς δι' ἑλληνικῆς λέξεως τὰς ὀνομάζει ὁ Κικέρων, ἐπισημασίας (acclamations) τῶν δῆμων εἰς τακτικὰς ἡμέρας ἢ περιστάσεις ἢ εἰς ἕκτακτα γεγονότα. γ') εἰς δημοτικὰ ἄσματα, μάλιστα ἔρωτικά, συναφασμένα εἰς μεγαλύτερα τεχνικὰ ἄσματα (οἷον εἰς τὴν διασκευτὴν τῆς Ἀνδροῦ τοῦ Διγενενοῦς Ἀκρίτη, εἰς τὴν διηγήσιν τοῦ Ἀχιλλέως, εἰς τὰ κατὰ Λύσιππον καὶ Ροδάμνην, εἰς τοὺς Στίχους περὶ Ξενιτείας)· καὶ δ') εἰς ἄσματα καταγεγραμμένα ἐν χειρογράφοις τῶν βυζαντινῶν χρόνων.

Ἐν τῇ ἐξελίξει δὲ τῆς μελέτης τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ φέρονται καὶ αἱ ἐξῆς ρυθμικαὶ παρατηρήσεις:

Ἐκ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ νεώτεροι μετρικοὶ δὲν ἀπαιτοῦσι ρυθμὸν ἐκ τῶν βυζαντινῶν στίχων, προσέχοντες εἰς μόνον τὸν

1. Ὁ γάλλος Emile Montegut ἐν τῷ «διαλόγῳ περὶ ἐπιρροῆς τῆς μουσικῆς» (1863) λέγει τὰ ἐξῆς ἀξιοσημειώτα· «Τὶς δύναται νὰ εἴπῃ κατὰ παράθεσιν, ποῖον μέρος ἐκ τῶν τελευταίων νικῶν τῆς Γαλλίας ἀνήκει εἰς τὰ νεώτερα ἡμῶν μουσουργικὰ ἀριστουργήματα, καὶ εἰς τὴν ἀρεμίαν ἐκείνην φαιδρότητα, τὴν περιφρόνησιν τοῦ θανάτου καὶ τὴν εὐχερῆ αὐταπάρτησιν, ἀπόκρυφα ἐλατήρια ἐνθουσιασμοῦ καλαπλῆξαντος τὸν κόσμον εἰς τὰς τελευταίας ἡμῶν ἐκστρατείας ;»

ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν καὶ τὸν τόνον τοῦ πέρατος τοῦ στίχου διὰ τὴν δημῶδην δ' ὅμως ποιήσιν τῶν βυζαντινῶν χρόνων νομίζομεν ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ὑποστηριχθῇ μετὰ πιθανότητος ὅτι εἶχε νόμους παντελῶς διαφόρους τῶν τῆς ἡμετέρας δημῶδους, ἧτις εἶναι ἡ φυσικὴ συνέχεια αὐτῆς.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῆς μελέτης παρατίθεται καὶ τὸ ἐπόμενον σκωπτικὸν ἄσματιον, ὅπερ ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφαλλεν ἐν ταῖς ὁδοῖς, γλευάζων τὸν Βασιλέα Μαυρίκιον. Βραχὺν χρόνον πρὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 602, κατὰ τὸν Θεοφάνην, «οἱ δῆμοι εὐρόντες ἄνδρα προσομοιοῦντα τῷ Μαυρίκιῳ καὶ βαλόντες αὐτῷ σαγίον μαῦρον καὶ ἀπὸ σκόρδων πλέξαντες στέφανον καὶ εἰς ὄνον τοῦτον καθίσαντες διέπαιζον» ἐπιλέγοντες τὸ ἐπόμενον ἄσμα,

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ
ἀποχαιρετῶν ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου τὸ προσφιλές του Βυζάντιον.

τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἐκ τετραμέτρων τροχαϊκῶν στίχων·

Εὐρηκε τὴν δαμαλλίδα ἀπαλὴν καὶ τρυφερὰν,
καὶ ὡς τὸ καινὸν ἀλεκτόριν οὕτω αὐτὴν πεπῆδηκε,
καὶ ἐποίησε παιδίον, ὡς τὰ ξυλοκουβουδα,
καὶ οὐδεὶς τολμᾷ λαλῆσαι, ἀλλ' ὄλους ἐφίμωσεν.
Ἄγιέ μου, ἀγιέ <μου>, φοβερὸ καὶ δυνατὸ,
δὸς αὐτῷ κατὰ κρανίου, ἵνα μὴ ὑπερβίρῃται,
καγῶ σοὶ τὸν βοῦν τὸν μέγαν προσάγαγω εἰς εὐχὴν.

Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρουσιάζεται ὁ αὐτός, σκόπτων δηλαδὴ δηρικῶς τοὺς τυράννους καὶ τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ βασιλεῖς!

ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἦν ἐπὶ ἔτος ἐφήρμοσαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ κ. κ. Γ. Βιολάκης καὶ Εὐστράτιος Παπαδόπουλος κατ' ἐπιταγὴν τῆς ἁγίας Μητρὸς Ἐκκλησίας.

ζ') Συνέταξε τὴν «Στοιχειώδη διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ψαλτηρίου» σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ θεωρίας τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας.

Τοῦτο ἐστὶ, Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς ὃ μετὰ μακρὰν μελέτην καὶ παντοειδεῖς καὶ ἐνδελεγεῖς δοκιμὰς κατέληξεν ἡ Μουσικὴ Ἐπιτροπὴ. Ἴνα δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐκτιμηθῇ ἀρμοδίως παρακαλεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν Ὑμετέραν Θ. Παναγιώτητα καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως συγκάλῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλείστους ὅσους τῶν δοκιμῶν ἱεροψαλτῶν καὶ μουσικοδιδασκάλων πρὸς ἀκρόασιν παντοειδῶν ἱερῶν ἄσμάτων ἐπὶ τοῦ Ψαλτηρίου ἐκτελεσθῶσιν, καὶ βεβαίωσιν ὅτι ἡ ἀπ' αὐτοῦ ἀπόδοσις κατορθοῦται ἀληθῆς καὶ γνήσια καὶ τῷ διδακτικῷ σκοπῷ συνελεστική.

Ἐπισυνάπτουσα δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ ταπεινῇ αὐτῆς ἐκθέσει τὸ μνησθὲν μουσικὸν κείμενον τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τὴν Στοιχειώδη διδασκαλίαν, καὶ τὰ πρακτικὰ τῶν 68 τακτικῶν αὐτῆς συνεδριάσεων, προάγεται νὰ ὑποβάλλῃ σύναμα βαθυσεβάστως τὴν ταπεινὴν αὐτῆς γνώμην περὶ τῶν δέοντων γενέσθαι πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο ἡ πρόνοια καὶ μέριμνα τῆς ἁγίας Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Καὶ δὴ προτείνει

1] τὴν σύστασιν διαρκοῦς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ καταλλήλων προσώπων ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἔργον·

2] τὴν σύστασιν Μουσικῆς Σχολῆς, λειτουργούσης ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης πρὸς διάδοσιν τῆς διδασκαλίας οὐ μόνον μεταξὺ τῶν βουλομένων ἐκμαθεῖν τὴν τέχνην τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν μουσικοδιδασκάλων καὶ ἱεροψαλτῶν ὅπως προσοικειωθῶσι καὶ οὕτω πρὸς τὴν νέαν μέθοδον τῆς διδασκαλίας καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ὄργάνου·

3] τὴν ἐκδοσιν τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας, ἦν ταπεινῶς ὑποβάλλομεν, καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγκριθέντων μουσικῶν κειμένων. Ἐξέστω δὲ τῇ Ἐπιτροπῇ νὰ ἐκφέρῃ ἐνταῦθα τὴν ἰδέαν ὅτι ἐκ τῶν ἐκδόσεων τούτων δυνατὸν νὰ προκύψῃ σπουδαῖος πόρος, συντελῶν εἰς συντήρησιν τῆς Μουσικῆς Σχολῆς.

Διατελοῦμεν βαθυσεβάστως τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιώτητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐν Φαναρίῳ, τῇ 15 Ἰουνίου 1885.

Ὁ πρόεδρος τῆς Μουσικῆς Ἐπιτροπῆς
Ἄρχιμ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΦΘΟΝΙΑΔΗΣ.
Τὰ μέλη
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΟΛΑΚΗΣ πρωτοψάλτης
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΩΑΣΑΦ ΜΟΝΑΧΟΣ
Π. Γ. ΚΗΑΤΖΑΝΙΑΗΣ
ΑΝΔΡ. ΣΠΑΘΑΡΗΣ
Γ. ΠΡΩΓΑΚΗΣ γραμματεὺς.

127. ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΔΟΞΑΣΑΤΕ

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν Χριστουγέννων κατὰ τὰ ἀρχαῖα Εἰρηολόγια.

Ἑρμηνεία *Μάρκων Βασιλείου*.

ΗΧΟΣ α'. Κε.

χ η Χρι στος γεν να ται δο ο ξα α σα τε Χρι στος εξ ου ρα
 χ η νω ων α πα αν τη σα τε χ η Χρι στος ε πι γης υ ψω θη τε χ η
 χ η α σα τε τω Κυ ρι ω πα σα η η γη χ η και εν ευ φρο
 χ η συ υ νη η η η η χ η α νυ μνη σα τε λα οι ο τι
 χ η δε ε [δο ο ξα σται χ η

χ η Ε [σω σε λα ον θαυ μα τουρ γων Δε σπο της χ η υ γρον θα λα σ σης κυ μα
 χ η [χερ σω σας πα λαι χ η ε ε κω ων δε τε χθεις χ η εκ κο ο ρης τρι βον βα τη ην πο
 χ η λου τι θη σιν η μιν χ η ον κα του σι αν ι σον τε πα τρι χ η και βρο τοις δο ξα σω μεν χ η
 χ η Τω παν τα να κτος ε ξε ε φκ αυ λι σαν πο θω χ η α πλη τα θυ μαι νον τος
 χ η ηγ κι στρω με νοι χ η παι δες τυ ραν νου ου δυς θε ον γλω σσα λγι αν χ η οι οις
 χ η ει ει ει κα θε πυρ α σπε τον τω Δε σπο τι λε γουσιν χ η εις αι ω ω νας ευ λο γη τος ει χ η

128. ΧΗΡΑ ΕΠΑΙΤΙΣ

Παραμονή Χριστουγέννων

Ποίημα *Ἀγανίκης Μαζαράκη*. — Μέλος *Γ. Παχτίου*.

Ρυθμός Τετράσημος. χ

ΗΧΟΣ λ Α' Πα. λ

π 1. η Στήν χιο - νια και στο σκο - τά - - - δι λ ε - ρη - μη και μο - να
 χ και με χ η χεί - λη πι - κρα - μέ - - - να, ά - γρυ - πνοῦ - σε μιά πτω -

π η χή, μο - να - χή, η ρι - χνον - τας σβι - σμέ - να μά - τικ χ η στα μι - κρά της τὰ πα -
 χ η χή, πτω - χή, χ η πύ - γα - λιά γλυ - κο - ροι - μοῦν - ταν μέσ' στήν μκύ - ρη της πο -

δ α , χ η π
 δ α , μέσ' στήν μαύ - ρη της πο - δια.

Μετρίως και ήδέως

Νη (Ταυτοφωνεί τῷ Πα.)

χ η Κοι - μη - θῆ - τε, όρ - φα - νά μου, ε - λε - γε, χ η και ε - γώ ά - γρυ -
 χ η

130. ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΔΟΞΑΣΑΤΕ

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν Χριστουγέννων κατὰ τὰ ἀρχαῖα εἰρμολόγια. Ἑρμηνεία Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Μεταγραφή καὶ ρυθμικὴ ἀποκατάστασις Γ. Π.

Μετρίως = Andante

Χρι-στός γεν - νᾱ - ται, δο - ξά - σα - τε. Χρι-στός ἐξ οὐ - ρα - νῶν, ἀ - παν - τή - σα -
 - τε Χρι-στός ἐ - πι γῆς, ὑ - ψῶ - θη - τε. Ἄ - σα - τε τῶ Κυ - ρί - ω πᾶ - σα ἡ
 γῆ καὶ ἐν εὐ - φρο - σύ - νη· ἀ - νυ - μνή - σα - τε λα - οὶ ὅ - τι θε - δό - ξα - σται.

132. ΥΜΝΟΣ ΘΩΜΑΝΙΚΟΣ (Hymne Ottomane).

Adagio.

p
sempre piano
poco rit.

133. ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ (Hymne national de Bulgarie).

Maestoso.

mf
f
 1. 2.

134. ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΕΡΒΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

(Hymne national de Serbie).

All^o Maestoso

D. JENKA.

Musical score for the Serbian National Anthem, piano accompaniment. The score is written for piano and consists of six systems of two staves each (treble and bass clef). The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic and includes various markings such as *mf*, *p*, and *ff*. The final system ends with a *rit.* marking and a *ritardando* hairpin.

135. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

(Hymne national de Montenegro).

Maestoso.

Musical score for the Montenegrin National Anthem, piano accompaniment. The score is written for piano and consists of two systems of two staves each (treble and bass clef). The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic.

Vocal line of the Serbian National Anthem. It consists of three systems of a single staff in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic and includes a *mf* marking. The melody is simple and rhythmic, with some rests.

136. ΞΥΠΝΗΣΕ ΠΕΤΡΟΠΕΡΔΙΚΑ

Δημῶδες ᾠσμα ἀδόμενον ἐν Αὐγωναῖοις τῆς Χίου.

(♩ = 92).

Ἐκ τῆς Συλλογῆς HUBERT PERNOT

Musical score for the song 'Ξύπνησε Πετροπερδικά', vocal line. It consists of one system of a single staff in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic. The melody is simple and rhythmic, with some rests.

1. Ξύ- πνη- σε πε- ξύ- πνη- σε πε- τρο- πέρ- δι - κα,

Musical score for the song 'Ξύπνησε Πετροπερδικά', vocal line. It consists of one system of a single staff in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic. The melody is simple and rhythmic, with some rests.

ξύ- πνη- σε πε- ξύ- πνη- σε πε- τρο- πέρ- δι - κα, τί - να- ξε τὰ φτε-

Musical score for the song 'Ξύπνησε Πετροπερδικά', vocal line. It consists of one system of a single staff in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic. The melody is simple and rhythmic, with some rests.

ρά σου, τί - να- ξε τὰ φτε- ρά σου· τρεῖς ἑ- ληῖς καὶ

Musical score for the song 'Ξύπνησε Πετροπερδικά', vocal line. It consists of one system of a single staff in treble clef. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The piece begins with a forte (f) dynamic. The melody is simple and rhythmic, with some rests.

μιὰ θαμ- μί - - νη, τὴν καρδιά μου χεις κα - μέ - - νη.

137. ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ (Carillon).

J. MASSENET.

Allegro (M.M. $\text{♩} = 112$).

PIANO.

m.d.

ff mg. staccatissimo

4 5 3 4 3 5 3

mg.

Musical notation for the first system of 'ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *m.d.* and *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the second system of 'ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *m.d.* and *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the third system of 'ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the fourth system of 'ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *m.d.* and *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the first system of 'ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *mdg* and *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the second system of 'ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

Musical notation for the third system of 'ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ'. It consists of two staves. The upper staff has a melody with notes and rests, and the lower staff has a piano accompaniment. Dynamics include *mg.*. There are also some fingerings indicated above the notes.

138. ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἶσμα δημῶδες, ἀδόμενον ἐν Χαλκιδικῇ.

Ἐκ τῆς Συλλογῆς ἈΣΤΕΡΙΟΥ Γ.ΣΤΕΡΕΟΥ.

Larghetto - Ἀργῶς

Musical notation for the first system of 'ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ'. It consists of a single staff with a melody. Dynamics include *Larghetto*.

Τὰ πά-θια πῶ-παθ' ἄγ - γε-λος (καυμέ-νε Ἄ=, μω-ρέ, Ἄ= (ν) ἄγ - γε - λε),

Musical notation for the second system of 'ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ'. It consists of a single staff with a melody. Dynamics include *Larghetto*.

μω - ρί, κα-νίς νά μὴν τὰ πά - - θη, οὐ-δέ κα-ρά-βι, μω-ρέ, στο γα-λό.

139. ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ

(Δημῶδες ᾄσμα τῆς Ἠλείρου, ἀδόμενον ἐν Δοβρά, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς Ζαγοροχωρίοις.)

Συλλογὴ Γ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Larghetto ($\text{♩} = 88$).

Musical notation for the first system of 'ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ'. It consists of a single staff with a melody. Dynamics include *Larghetto*.

Τί νά σου κά-μω, Ρή - να μου, Ρή-να μου γα - λα - νή,

Musical notation for the second system of 'ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ'. It consists of a single staff with a melody. Dynamics include *Larghetto*.

τί νά σου κά-μω, φῶς μου; μὴ νά-σαι μὴ - λο κόκ-κι - νο;

140. 'ΕΩΣ ΠΟΤΕ;!» Ἄσμα Ἑλληνικὸν Π. ΑΜΗΡΑ.

Διασκευὴ διὰ
ΚΙΘΑΡΑΝ
ὑπὸ Γ. Λ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ.

Moderato

Tempo di Valzer Lento.

mf

rall.

rit.

Più mosso

mf

ΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

127. ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΔΟΞΑΣΑΤΕ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς κοσμοσωτηρίου εορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἡ δημοσίευσίς τῆς παρούσης μελωδίας, ἕξ ἀρχαίων εἰρμολογιῶν μεταγεγραμμένης ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Μάρκου Βασιλείου, νομίζομεν ὅτι ἐκκληροὶ σπουδαιότατον καὶ ἐπαγωγότατον κενόν. Διότι, ἐκτὸς τῆς ἀρχαιολογικῆς αὐτῆς ἀξίας, διαφωτίζει ἐν τινὶ μέτρῳ καὶ τὴν μουσικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔσματος, ὅπερ κατέληξεν εἰς τὸ γνωστὸν σύγχρονον μέλος τοῦ «Χριστὸς γεννᾶται». Ἡ μελωδία δὲ αὐτὴ πρὸς τοὺς ἄλλοις παρέχει τὸν ἰδιόζοντα χαρακτήρα καὶ τοῦ ἀρχαίου Α' Ἦχου τῶν Βυζαντινῶν. Ἡ πρώτη στροφή τῶν κανόνων τούτων, ὡς Καταβάσια τῶν Χριστουγέννων, ἦτο προσφιλεστάτη παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, καθόσον ἐψάλλετο ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ καὶ παρ' Αὐτοκρατόρων καὶ Πατριάρχων.

128. ΧΗΡΑ ΕΠΑΙΤΙΣ (Παραμονὴ Χριστουγέννων).

Τὸ συγκινητικὸν καὶ πλήρες πάθους τοῦτο ποίημα τῆς μακαριτίδος Ἀγανίκης Μαζαράκη, τὸ ἐμπνευσθὲν ὑπ' αὐτῆς κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἐπὶ τῇ θεᾷ ἐπαίτιδος χήρας, εἶνε ἀπὸ τὰ ἄσματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν πρέπει νὰ λησμονῶνται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων οἰκογενειακῶν εορτῶν, καθ' ἃς ἡ πενία καὶ ἡ δυστυχία παρουσιάζονται ὑπὸ τὴν πλέον τραγικὴν καὶ ἀπέλπιδα αὐτῶν μορφήν.

1. Στὴν χιονιά καὶ στὸ σκοτάδι ἔρημη καὶ μοναχὴ καὶ μὲ χεῖλη πικραμένα ἀγρυπνοῦσε μιὰ πτωχὴ, ρίχνοντας σβυσμένα μάτια στὰ μικρά της τὰ παιδιὰ, πᾶγκαλιὰ γλυκοκοιμοῦνταν μέσ' στὴν μαύρη της ποδιά. — Κοιμηθῆτε, ὄρφανά μου, ἔλεγε, καὶ ἐγὼ ἀγρυπνῶ. Γιατί ἄμα σηκωθῆτε θὰ φωνάζετε—«Πεινῶ».
2. Ἄχ! πεινῶ, ὅταν φωνάζουν... ἄχ! ὅταν ζητοῦν φωμὶ, ποιά καρδιά καὶ ἀπὸ πέτρα, σὰν τὰκούση δὲν ποιεῖ; Ἄχ! πεινῶ, αὐτὴ ἡ λέξις... σὰν μαχαίρι κοφτερὸ τὴν καρδοβλά μου ξεσχίζει... χάνομαι... παραληρῶ... — Κοιμηθῆτε, ὄρφανά μου, ἢ ἀγκαλιὰ μου νὰι θερμὴ! Μόνον ἄχ! ὅταν κοιμάστε, δὲν φωνάζετε—«Φωμὶ.»
3. Ἄχ! ὅταν κοιμάστε μόνο τὰ χεῖλάκια σας γελοῦν! ... ὄνειρεύεστε φωμάκι, κι' ἀγγελοῦδιὰ σὰς μιλοῦν! ὄνειρεύεστε, φτωχὰ μου, παιγνιδάκια καὶ γλυκά, ροῦχα καστρικά, κινουόργια, κι' ἡ καρδοβλά σας κτυπᾷ! — Κοιμηθῆτε, ὄρφανά μου... καὶ γιὰ σὰς ἐγὼ ἀγρυπνῶ. Μοῦ σπαράζ'ετ' ἡ καρδοβλά σὰν φωνάζετε—«Πεινῶ!!»
4. Ἄχ! Χριστέ μου, σὰν ἀπόψε ἐγεννήθηκες καὶ σύ, ἀπὸ τὴν ταπεινώσί σου, σὲ κλύδα πτωχικὴ! πρὶν πλαγιάσουν τὰ μικρά μου στὴν εἰκόνα σου μπροστὰ σοῦ ἐκάμαν προσευχοβλά, ἂν καὶ ἦταν νηστικά!... Σὺ σπλαγχνίσου τα, Χριστέ μου! εἶμαι μᾶνα καὶ πονῶ. Μοῦ σπαράζονται τὰ στήθεα, σὰν τὰ κούω νὰ λὲν «Πεινῶ!»

129. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΝ.

Τὸ ἔσμα τοῦτο ἐψάλλε τὸ πρῶτον Δεκεμβρίου δ' τοῦ 1880, ἡμέραν τῆς ἐπετείου εορτῆς τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἐκπνεύσαν-

τος ἡδὴ «Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου» Ἀθηνῶν. Ἡ μήτηρ Ἐκκλησία, ἰδιαζόντως ἐκαμῶσα τὴν μουσικὴν, ὥρισε τὴν τετάρτην τοῦ Δεκεμβρίου ὡς ἡμέραν τῆς μνήμης Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν, ὡς γνωστὸν, ὁ θεμελιώσας καὶ ὁ περιθριγκώσας τὴν ἱερὰν ἡμῶν τέχνην. Ἀναλόγως λοιπὸν τῆς τοιαύτης τιμῆς ἔπρεπε καὶ οἱ ἀπανταχοῦ τῆς θείας τοῦ Δαμασκηνοῦ τέχνης μύστα, εἰς μουσικά σοματεῖα συγκροτούμενοι, ἐν φῦδαϊς καὶ ὅμοις νὰ τιμῆσωσι τὴν μνήμην τοῦ μουσοῦργου Ἀγίου. Ἀλλὰ περὶ τούτου «Οὐ φροντίς Ἰπποκλείδῃ». Ἐλπίζομεν λοιπὸν ὅτι τὸ παρὸν ἔσμα θὰ ὑπομνήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ καθήκον τοῦτο εἰς τοὺς ἱεροψάλτας καὶ τοὺς μουσικολόγους, διεγειρὸν τὸ συναίσθημα τοῦ συνεορτασμοῦ, ὡς καὶ ἐν τῇ Δύσει ἡ Ἁγία Καικιλία, ἡ προσηγορία τῆς μουσικῆς, τιμᾶται ὑπὸ ἀναριθμητῶν μουσικῶν Σωματείων. Διὰ καὶ παρ' ἡμῖν νὰ μὴ συμβῆ τὸ αὐτό; Τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ μουσοῦργου Ἀγίου μὴ λησμονῶμεν ὅτι τιμῶμεν αὐτὴν ταύτην τὴν μουσικὴν τιμῶντες δὲ τὴν μουσικὴν τιμῶμεν καὶ γεραίρομεν αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἡμετέρου Γένους.

1. Τῆς Δαμασκου ἀγάλισμα, μελιρροῦσα λύρα, μύστα τῶν ἱερῶν μουσῶν, τῶν μουσοῦργων ἡ θύρα. Τῆς Ἐκκλησίας Ὀμηρε, ἐνδοξε Ἰωάννη, τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἀειθαλῆς στεφάνη. Τέκνα χορείας εὐσεβοῦς μουσοτραφοῦς ἐμάδος εἰς τὴν ἐστίαν τῶν μουσῶν τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος.
2. Ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ χωρῶν τῆς γῆς τῆς ἑλληνίδος συναθροισθέντα πρὸς κοινὸν ὄφελος τῆς Ἑλλάδος, φόρον ἂνθ' ὧν ἐμόχθησας ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας κ' ὑπὲρ τῆς καλλιφάνου της μούσης τῆς ἐρασμίας, αἰνὸν σοὶ ἀναπέμπουσι τὴν μνήμην σου τιμῶντα ἐκ τῆς γλυκειᾶς λύρας σου μικρὰ ψεχία σχόντα.
3. Τὸν πλάστην οὖν τοῦ σύμπαντος παρ' ἧ ἄρετῆ σου σ' ἐκάθισε κ' ἡ ἀμειπτος ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴ σου, μὴ διαλείπεις δυσωπῶν ὑπὲρ τῆς ἀγνωστάτης χορείας τῶν μουσοτραφῶν, ἧς εἶσαι ὁ προστάτης. Καὶ σὺν αὐτῇ νὰ εὐτυχῇ ἡ πόλις τῆς Παλλάδος καὶ ἴδη καὶ τὴν ἐνωσιν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος.

130. ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ

(Ἴδε πληροφορίας ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 127 ἔσματι).

131. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ Ο ΘΕΟΣ

Εἶνε τὸ Ἀπολυτίκιον τῶν Χριστουγέννων, τὸ ὁποῖον ψάλλεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ εἰς Ἦχον Δ', τὸν ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸν Δώριον τῶν ἀρχαίων. Ἡ ἐν τῇ ἀπλότῃ μεγαλοπρέπειᾳ τοῦ μέλους αὐτοῦ εἶνε ἐπιβλητικὴ, διὰ τῆς πολυφώνου ἀρμονικῆς πολυφωνίας ἐτι μᾶλλον ἐξαιρεμένη καὶ καλλυνομένη.

132. ΥΜΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΣ

133. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

134. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

135. ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

Εἶνε οἱ τέσσαρες ἐπίσημοι ἔθνηκοὶ ἕμνοι τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν καὶ τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὧν ὁ πόλεμος ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ εἰσέτι σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον τῆς ὑψηλοῦ κόσμον. Δὲν παραθέτομεν ἐνταῦθα καὶ τὸν ἑλληνικὸν ἔθνηκον ἕμνον, διότι ἐδημοσιεύαμεν αὐτὸν ἐν τῷ Α' Τεύχει τῆς «Μουσικῆς» (ἐν σελ. 12) εἰς διπλὴν παρασημαντικὴν μετὰ τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ κειμένου.

136. ΞΥΠΝΗΣΕ, ΠΕΤΡΟΠΕΡΔΙΚΑ

Τὸ δημῶδες τοῦτο ᾄσμα, ᾄδόμενον ἐν *Αὐγανύμοις* τῆς Χίου, συνελέγη μὲν διὰ φωνογράφου ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἑλληνομαθοῦς Γάλλου κ. Hubert Pernot, παρασημάνθη ὁμως ὑπὸ τοῦ μουσικοῦ κ. Paul le Flem ἐν Παρισίοις (H. Pernot «L'île de Chio», Paris 1903).

- 1. Ξύπνησε, πετροπέρδικα, τίναξε τὰ φτερά σου,
— τρεῖς ἐλγῆς καὶ μιὰ βαμμένη,
τὴν καρδιά μ' ἔχεις καμένη.
- 2. Χρυσὴ κορδέλα σοῦφερα, νὰ πλέξης τὰ μαλλιά σου,
— βρ' ἔλα νὰ γινοῦμε ταίρια
κ' οἱ γονιοὶ μας συμπεθέρια.

137. ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΑ (CARILLON)

Εἶνε ἀπὸ τὰ ὠραῖα καὶ χαρακτηριστικὰ μουσουργήματα τοῦ ἀειμνήστου Γάλλου μουσουργοῦ Μασσενέ, ὃν ὁ θάνατος ἀφῆρπασε πρὸ τινῶν μηνῶν ἀπὸ τὰς λιαν γονίμους μουσικὰς αὐτοῦ ἐνασχολήσεις καὶ μουσουργίας.

138. ΤΑ ΠΑΘΙΑ ΠΩΠΑΘ' ΑΓΓΕΛΟΣ

(Ἴδε σχετικὰς πληροφορίας ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 61 ᾄσματι).

139. ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ ΡΗΝΑ ΜΟΥ

Εἶνε δημῶδες ᾄσμα τῆς εὐάνδρου Ἡπειροῦ, τὸ ὁποῖον ᾄδεται ἐν *Δορθῶ* καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ *Ζαγορίου* εἰς φιλικὸς συναναστροφὰς καὶ διασκεδάσεις. Ἡ ἰσχυρὰ συζυγικὴ ἀγάπη καὶ ἡ ἀνταξία πρὸς ταύτην σοβαρότης τῆς μελωδίας τοσοῦτον ἐπιβάλλονται, ὥστε νὰ προκαλέσωσι τὸν ἀπειρον σεβασμὸν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῆς εὐάνδρου χώρας, ἧς ἐκάστη γωνία συγκαταριθμεῖ καὶ ἓνα ἀδάμαντα πατριωτισμοῦ καὶ ἑλληνικῆς αὐτοθυσίας.

Τί νὰ σοὺ κάμω, Ρήνα μου γαλανή, τί νὰ σοὺ κάμω, φῶς μου;
Μὴ νᾶσαι μῆλο κόκκινο 'ς τὸν κόρφο μ' νὰ σὲ βάλω;
'Εὐ' ὅσκι ἀκαίρητος ἀνθρωπος καὶ ὁ κόρφος δέν σε πέρνει.
Γιὰ νὰ σε βγάλω 'ς τὸ βουνὸ φοβοῦμαι ἀπὸ τοὺς κλέφτες·
γιὰ νὰ σ' ἀφήσω σπῆτι μου φοβοῦμαι τοὺς γειτόνους·
θέλ' νὰ σὲ πάγω σὲ χρυσὸ! νὰ σε ξυλαγαρίσω.
Νὰ βγάλω κοῦπα καὶ σταυρό, σταυρὸ καὶ καλαμάρι.
Τὸ κλαμάρι νὰ φορῶ, τὴν κοῦπα γιὰ νὰ πίνω
καὶ τὸν σταυρὸ νὰ προσκυνῶ κάθε πρωτὸ καὶ βράδυ.

1. Χρυσόχρον.
2. Ξυλαγαρίω=χωρίζω τὸν χρυσὸν ἀπὸ τὸν ἄργυρον.

140. ΕΩΣ ΠΟΤΕ;

Εἶνε ἑλληνικὸν μουσουργημα τοῦ νεαροῦ Ἑλληνομουσικοῦ κ. Π. Ἀμυρᾶ, ὃπερ ὁ διακεκριμένος ἡμῶν συνεργάτης κ. Γ. Α. Ξανθοπούλος, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, μετὰ πολλῆς τῆς τέχνης διεσεκέυασε πρὸς μανδολίνα.

Ὁ γάλλος μουσουργὸς G. MASSENET καὶ ἡ προσφιλιῆς του ἐξοχικὴ οἰκία, ἐν ἧ ἔμελοποιεῖ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ συγγράμματος «Etudes sur la musique ecclésiastique grecque» (Paris 1887) τοῦ ἀειμνήστου γάλλου μουσικολόγου L. A. Bourgault-Ducoudray.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ ΙΑ' τεύχους καὶ τέλος).

Δ'

Ἡ περιφρονητικὴ πωρᾶ ἀδιαφορία τῶν εὐρωπαϊῶν καλλιτεχνῶν διὰ τὰ μουσικὰ τῆς Ἀνατολῆς προϊόντα θὰ ἔπαυε καθ' ἣν ἡμέραν ἢ ἐνοποιήσῃς τῆς γραφῆς θὰ ἐπέτρεπεν αὐτοῖς νὰ γνωρίσωσιν αὐτὴν εὐκολώτερον. Πολλὰ ἀγνωσόμενα ἔτι πράγματα ἤθελον οὕτως ἀποκαλυφθῆ καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ γείνωσιν ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως εἰς φῶς προερχόμενα.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ γλῶσσα, παρὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ἔνεκα μάλιστα τοῦ πλοῦτου τῆς

ἀναπτύξεως αὐτῆς, περίεστη εἰς τὸ σημεῖον τοῦ ν' ἀδυνατῆ ν' ἀρκῆται εἰς τὴν ἀπλότητα, φοβουμένη τὸ τετριμμένον. Ἡ νεωτέρα λοιπὸν τέχνη βλέπει ἑαυτὴν καταδεδικασμένην εἰς τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στέρησιν τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἧτις ἀναντιρρήτως εἶνε μία τῶν αἰτιῶν τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἡ βαθεῖα τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων γνώσις θ' ἀπεκάλυπτεν εἰς τοὺς εὐρωπαϊοὺς μουσικοὺς ἀθεάτους ἔτι ὀρίζοντας. Ἀντλοῦσα ἐκ τῆς αἰωνίου ταύτης πηγῆς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, τῶν νέων ἐκφράσεως μέσων, ἢ νεωτέρα μουσικὴ, ὠριμος ἤδη, ἤθελεν ἀναδαπυθῆ καὶ ἀνακαινισθῆ. Θὰ ἠδύνατο τότε νὰ ὀμιλῆ διὰ τῆς ἀπλότητος, ὃπερ δὲν τολμᾷ σήμερον νὰ πράξῃ.

(74). Ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ διατυπώσωμεν δύο εὐχάς. Πρῶτον ὅπως ἢ Ἑλλάς, τὸ τόσῃ ζωηρὸν καὶ τόσῃ νέον τοῦτο ἔθνος, τὸ πεπραιοκισμένον ὑπὸ τηλικαύτης καὶ τόσῃ πρὸς πάντα κλάδον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως μετὰ πάθους φερομένης ζωτικότητος, προσπαθήσῃ νὰ σώσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς αὐτόχθονος μουσικῆς.

Ἐπεδείξαμεν τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ εἶναι δυνατὴ, καθ' ἡμᾶς, ἢ ἀπὸ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς διάσωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Οὐσία τις νὰ θυσιασθῶσι δῆλα δὴ τὰ ἐφθαρμένα διαστήματα ἵνα διατηρηθῶσιν οἱ τρόποι, γονιμοποιούμενοι διὰ τῆς πολυφωνίας.

Ἐπάρχει ἐτέρα τῆς τέχνης μορφή, ἧτις ἀποτελεῖ οὐχ ἥττον θησαυρὸν τῆς τῶν Ἑλλήνων κληρονομίας.

Τὰ δημῶδη ᾄσματα. Τὰ ᾄσματα ταῦτα, ἐν οἷς ἀπαντᾶται, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν τρόπων, τῶν ρυθμῶν καὶ τῆς μελωδικῆς ἐπινοίας, τοσαύτη ποικιλία συνδυασμένη μετὰ τόσης βαθύτητος καὶ τοσοῦτου ἐκφραστικοῦ θελήτηρου, οὐδόλως καθωρίσθησαν διὰ τῆς γραφῆς. Δέον εὐλαβῶς νὰ συλλεγῶσιν ὡς ἢ ἀγνωτέρα ἀπόρροια τῆς μουσικῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων! Ἄν τοῦτο δὲν ἐπιδιωχθῆ ἀπὸ τοῦδε θὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐπὶ τέλους, διότι ἢ Ἑλλάς κατακλύζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραγωγῆς. Ἡ μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἄλλων γειτονικῶν χωρῶν ἀδιάκοπος

1. Εἶχομεν ἀποστείλει εἰς τὸν σοφὸν φιλέλληνα καθηγητὴν τὴν ἡμετέραν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ δημοσιευθεῖσαν Συλλογὴν τῶν «260 ἑλληνικῶν δημοτῶν ᾄσματων». Ἄλλ' ἢ ἀποστολῆ ἡμῶν εὑρεν αὐτὸν θανόντα. Ἐν τούτοις πόσον θὰ ἔχαίρειν ὁ ἀείμνηστος διὰ τὴν κατὰ μέρος ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων αὐτοῦ!
Σ. Α. «Μ.»

αὐτῆς συγκοινωνία εἰσήγαγεν ἤδη πλῆθος μελωδιῶν, αἵτινες στεροῦνται τῆς αὐτόχθονος ἠδύτητος καὶ δὲν ἀναδίδουσι τὸ ἀρχαιοπρεπὲς καὶ σύναμα τὸ νεαρὸν ἐκεῖνο ἄρωμα τῆς ἑλληνικῆς ἱκμάδος.

Συλλεγήτωσαν μετ' ἐπιμονῆς καὶ πάθους τὰ ἀληθῶς ἑλληνικὰ ᾄσματα ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις! αἱ πολυάριθμοι σχολαί, ὧν ἢ ἴδρυσαι τοσαύτην περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν πρωτοβουλίαν τῶν Ἑλλήνων τῶν ὑποστηρίζοντων αὐτάς, ἄς χρησιμεύσωσι φυσικῶς ὡς κέντρον διὰ τὸ ἔργον τοῦτο.

Ἐδημοσιεύθησαν ἤδη πολλαὶ συλλογαὶ περιέχουσαι τὰς ποιήσεις τῶν δημοτικῶν ᾄσματων τῆς Ἑλλάδος! Ἡ δημοσίευσίς καὶ τῆς μουσικῆς αὐτῶν ἐπιβάλλεται ὑπὸ οὐχ ἥττονος συμφέροντος. Δὲν ὀμιλοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν χορῶν. Ἐνδιαφέρον ἐν τούτοις θὰ ἦτο νὰ συλλεγῶσι τὰ τελευταῖα αὐτῶν ἔχνη, καθόσον ἀποτελοῦσι μετὰ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς συνδυασμὸν ἀδιάρρηκτον τῆς δημοτικῆς μουσῆς.

(75). Ὅταν τὸ μουσικὸν τοῦτο ἔργον συντελεσθῆ ἢ Ἑλλάς θὰ κατέχῃ ὑλικὸν ἐπιτρέπον αὐτῇ τὴν ἀνιδρυσιν τέχνης σοφῆς ἄμα καὶ πρωτοτύπου, εὐρωπαϊκῆς ἄμα καὶ ἐθνικῆς. Ποῦ κεῖται ἢ κοιτῆς τῆς νεώτερας μελωδίας; Τίς ἢ ἀφετηρία τῶν ἀριστουργημάτων τῶν τιμώντων τὴν ἰταλικὴν, τὴν γαλλικὴν, καὶ τὴν γερμανικὴν σχολὴν; Ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι. Ἄν ποτε ἢ Ἑλλάς ἀποθῆ ἔστιά ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ἐνδιαφέρει, ὅπως ἢ κίνησις αὐτὴ καταστῆ πρωτότυπος καὶ γόνιμος, ἵνα ἢ τέχνη ἀντλήσῃ ἀπὸ τῶν ζωογόνων τούτων τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος πηγῶν. Ἐν ταῖς δημοτικαῖς ταύταις μελωδίαῖς θὰ εὖρη ὁ ἑλληνισμὸς σχεδὸν ἀνεπαφον τὴν κληρονομίαν, ἣν ἢ ἀρχαιότης ἐκληροδότησεν αὐτῷ καὶ ἣν αὐταὶ πιστῶς ὡς παρακαταθήκην διεφύλαξαν. Μέγα μέρος τῆς κληρονομίας ταύτης δὲν ἐξεμεταλλεύθησαν ἔτι οἱ δυτικοί. Ἐφαρμόζουσα ἢ Ἑλλάς εἰς τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα τ' ἀποτελέσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, θ' ἀπεδώσῃ ὑπηρεσίαν ἀξιοσημειωτοῦ τῷ μουσικῷ κόσμῳ καὶ ἑαυτῇ. Εἶνε ἀπαράδεκτον χώρα κεκτημένη γόνιμα πρωτοτυπίας στοιχεῖα, νὰ περιορίζηται εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἀλλαχού παραγομένων. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν Εὐρώπην,

1. Ἐσχάτως ἔτι ὁ κ. Δερβάν ἐξέδωκε νέον τόμον ἀνεκδότων δημοτικῶν ᾄσματων μετὰ τοῦ κειμένου καὶ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως (Maisonneuve, ἐκδότης, Παρίσιαι).

ἐπειδὴ προσωπικῶς ἐνδιαφέρεται εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προγράμματος τούτου, ὀφείλει νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ.

Ἐκφράζομεν ἐνταῦθα τὴν δευτέραν ἡμῶν εὐχὴν ζητοῦμεν παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ, ὅστις ἀνέθηκεν ἡμῖν ἀποστολὴν τόσῃ δυστυχῶς βραχεῖαν πρὸς ἐπιτυχίαν ὀριστικοῦ ἀποτελέσματος, νὰ μὴ περιορισθῇ εἰς τὴν μεμονωμένην ταύτην πράξιν. Ἀφ' οὗ ἔχομεν Σχολὴν Γαλλικὴν ἐν Ἀθήναις διατὶ νὰ μὴ ἀποσταλώσιν ἐκεῖ μουσικοὶ ὅπως ἀποστέλλονται ἀρχιτέκτονες; Ἡ ἀποστολὴ τῶν μουσικῶν τούτων θὰ ἦτο ἢ μελέτη τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου¹.

Ἡ ἐν τῇ σχολῇ Ἀθηναίων παρουσία μουσικῶν, θὰ εἶχε τὸ διπλοῦν τοῦτο πλεονέκτημα: Θὰ ἐξησφάλιζε τῇ Γαλλίᾳ τὴν ἐμβριθεῖ γνῶσιν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν μουσικὴν ἐποψιν, θὰ καθίστα δὲ τὸ πρῶτον ἤδη σημεῖον ἐπαφῆς μεταξὺ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀρχαιολογίας. Ἡ μετὰ τῶν μουσικῶν τούτων ἀναστροφή θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν προτροπὴν τῶν νέων ἡμῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολόγων εἰς νέαν δι' αὐτοὺς ὁδόν, τὴν τῆς μουσικῆς ἀρχαιολογίας. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Vincent, ἢ ἐπιστήμη αὐτῆ παρημελήθη σφόδρα ἐν Γαλλίᾳ² οἱ δὲ Γερμανοὶ καὶ οἱ Βέλγοι ὑπερτεροῦσι νῦν τοὺς Γάλλους ὡς πρὸς τὰ ἔργα ταῦτα.

Οἱ ἀρχαῖοι τοσαύτην ἀπέδειδον σημασίαν εἰς τὴν μουσικὴν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, ὥστε ἢ γνῶσις τῆς ἀρχαιότητος ἀποβαίνει ἀτελής, ἂν μὲν ἐσπούδασέ τις αὐτὴν καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην. Βεβαίως ἢ λεπτομερῆς καὶ διηγετικῆς μελέτη τῶν ἔργων τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας τὰ μέγιστα συμβάλλεται εἰς τὴν κατὰ βάθος κατανόησιν τοῦ πλαστικοῦ τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ μέρους τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ προσπαθοῦντες νὰ κατανοήσωμεν τὸ μυστή-

1. Ἐπειδὴ ἢ ἐν Ἀθήναις διατριβὴ δὲν ἀρκεῖ εἰς τὴν μελέτην πάσης τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνατολικοῦ πνεύματος εὐκτατοῦ θὰ ἦτο ἵνα ὁ Ὑπουργὸς θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐν ἀποστολῇ μαθητῶν ἢ ἐπιστημονῶν οἴκημα καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιφυλαχθῇ αὐτοῖς κατάλυμα, ὅσον ἔνεστι λιτόν, ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρεσβείᾳ; Ἡ τροφή καὶ ἡ κατοικία στοιχίζουσι λίαν πολλὰ ἐν τῇ πόλει τούτῃ καὶ εἶνε εὐχῆς ἔργον οἱ ἐν ἐπιστημονικῇ ἢ καλλιτεχνικῇ σκοπῇ περιηγούμενοι νὰ δύνανται νὰ κάμνωσι πᾶσαν δυνατὴν οικονομίαν ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην, ὅπως ὡσπιν εἰς θέσιν νὰ κάμνωσιν εὐρυτάτας θυσίας ἐν τῇ συμφέροντι τῶν σπουδῶν καὶ τῶν ἔρευνῶν αὐτῶν.

2. Ὅσῃ καὶ ἂν ἐγκατελείφθησαν ἐν Γαλλίᾳ αἱ μελέται αὗται, ὑπάρχουσιν ἐτι ἐν αὐτῇ οἱ εἰς αὐτάς ἀσχολούμενοι μεταξὺ τῶν ἀρμοδιωτάτων καὶ ἄγαν ζηλωτῶν δὲν δύναμεθα νὰ μὴ ἀναφέρωμεν τὸν κ. Ρουέλ (Ruelle).

ριον τὸ περικαλύπτον ἐτι τὴν μουσικὴν αὐτῆς θὰ κατωρθώμεν νὰ γνωρίσωμεν ἐν ταῖς μυστηριωδεστέραις αὐτῆς πτυχαῖς αὐτὴν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἢ εἰς τὴν μουσικὴν ἀποδιδομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων τιμὴ ἦν ὄλως διάφορος τῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἡ μουσικὴ παρ' ἡμῖν οὐδένα ἄλλον ἔχει σκοπὸν ἢ αὐτὴν τὴν μουσικὴν, ἦτοι τὴν τέχνην, ἣν αὐτὴ παρέχει. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὅμως, οἵτινες ἐπίστευον καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν, συνετέλει ὡς ἰσχυρὰ ἐπίκουρος ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, τῇ χειραγωγίᾳ τῶν παθῶν καὶ τῇ ἀναπτύξει τῶν χαρακτήρων. Εὐνόητον δὲ ὅτι διὰ τῶν εὐεργετικῶν καὶ εὐγενῶν τούτων τάσεων ἢ τέχνην διετηρεῖτο παρ' αὐτοῖς εἰς σημεῖον ὑψηλὸν καὶ δὲν ἐταπεινοῦτο μέχρι τῶν κολαικῶν, εἰς ἃς συχνότατα βλέπομεν αὐτὴν κατερχομένην ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Διὰ τί οἱ ἀρχαῖοι οὕτως ἐσκέπτοντο; Διὰ τί, οἱ νεώτεροι ἡμεῖς σκεπτόμεθα ἄλλως; Ἐν αἰῶνι, οἷος ὁ ἡμέτερος, φρονοῦμεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε ἄξιον σπουδῆς. Τοῦτο δὲ θὰ κατορθωθῇ ὅπου αἱ αὐστηραὶ μέθοδοι, αἱ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογίας σήμερον ἐφαρμοζόμεναι ἐν τῇ μελέτῃ τῶν πλαστικῶν τεχνῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐφαρμοσθῶσι καὶ εἰς τὰς μελέτας τῆς μουσικῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ
(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους).

Ε'.

Ἡ Νίκαια τῆς Βιθυνίας.

Ἐν Νικαίᾳ Μουσεῖον δὲν ὑφίσταται, διότι ἴσως θὰ ἦτο καὶ περιττὸν τοῦτο, ἀφ' οὗ σύμπασα ἢ χώρα διὰ τῶν πολυπληθεστάτων ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς κειμηλίων χρησιμεύει ὡς εὐρύτατον ἱστορικὸν Μουσεῖον. Ἐν τούτοις ὁ Ἰωακείμ Φαβιανός, ἕξ Ἰταλῶν ἔλκων τὸ γένος, τὴν ἰδιωτικὴν αὐτοῦ οἰκίαν, ἣτις χρησιμεύει καὶ ὡς ξενοδοχεῖον, τὴν μετέτρεψε καὶ εἰς μουσεῖον. Αἱ αἰθουσαι καὶ ἡ αὐλὴ αὐτῆς πλήθουσιν ἀρχαίων κειμηλίων, τὰ ὁποῖα ἐπισταμένως ἐξετάσαντες εὕρομεν καὶ μίαν μαρμαρίνην πλάκα, παριστῶσαν μουσικὴν εἰκόνα καὶ ἀφορῶσαν εἰς

ἀσαφῆ τινα σημεῖα τῶν μουσικῶν ὀργάνων τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων. Ἀνακοίνωσιν, γενομένην ὑφ' ἡμῶν τῷ 1907 ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπείᾳ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλ. Συλλόγου» Κων/πόλεως περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης μουσικῆς παραστάσεως, θέλομεν δημοσιεῦσαι εἰς προσεχῆς φύλλον τῆς «Μουσικῆς».

Ὁ τελείως ἐξελληνισθεὶς οὗτος Φαβιανὸς φύσει τυγχάνει τόσον φιλόμουσος καὶ φιλόαρχαιος, ὥστε, ἐκτὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ μουσεῖου, ὅπερ ὁ ἴδιος διεισέφρασεν, ἔχει καὶ ἐν ὀγκῶδες *Λευκώμα*, ἐν ᾧ διαφυλάττει τὴν ἰδιόχειρον καταγραφὴν παντὸς ὀπωσδήποτε σημαίνοντος ἐπισκέπτου τῆς Νικαίας. Ἐν τῷ *Λευκώματι* τούτῳ, δίκην μουσεῖου ἀφιερωμάτων, παρελαύνουσι φιλολογικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ ἐξοχότητες ξένων ἀκαδημειῶν, ξένων Πανεπιστημίων, ὡς καὶ καλλιτέχνη κατὰ θανμασίων ἐμμέτρων ἢ καὶ πεζῶν σημειωμάτων. Ὁ κάλαμος πάντων τούτων τῶν ξένων ἀποπνεῖ θαυμασμὸς πρὸς τὴν Νικαίαν καὶ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἐν γένει πνεῦμα. Ἐν τῷ *Λευκώματι* τούτῳ θὰ εὕρητε ὑπογραφὰς ξένων πριγκίπων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Σάξ-Μάινιγγεν, Γάλλον, Γερμανῶν, Ἀγγλων, Ἰταλῶν, Ρώσων καὶ Βουλγάρων ἔτι καθηγητῶν καὶ ἀρχαιολόγων, ἀλλ' οὐδενὸς σχεδὸν Ἑλληνοῦ. Ποῦ ἢ χορεία τῶν σοφῶν καθηγητῶν καὶ λογίων τῆς Πόλεως μας, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ κέντρων; Ποῦ τὸ πλῆθος τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας; Οὐδεὶς ἐκ τούτων διανοήθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας τοῦ μεσαίου αἰῶνος, ὡς οὕτως ὀνομάζετο ἢ κλεινὴ Νίκαια διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς σχολῶν καὶ διὰ τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ κέντρα. Μόνον δὲ ὁ μουσοτραφὴς γόνος τοῦ φιλογενεστάτου ἑλληνικοῦ οἴκου τῶν Ζαριφείων, ὁ κ. *Γεώργιος Α. Ζαριφής*, ἰncognito ἐπισκέφη τὴν Νικαίαν, καταλιπὼν καὶ φιλόανθρωπα ἔχνη τῆς διαβάσεως αὐτοῦ, καθὰ μετὰ πολλῆς τῆς εὐγνωμοσύνης ἀνεκοίνωσαν ἡμῖν ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ προὔχοντες τοῦ τόπου.

Εἰς τὴν ἐπίμονον τοῦ κ. Ι. Φαβιανοῦ παράκλησιν ὑπέεικοντες ἐγράψαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ *Λευκώματι* τὸ ἐκφραστικὸν τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ τετράστιχον.

Δυστυχῆς παρηγορία
μόνη σοῦμενε νὰ λῆς
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Τὸ ὁποῖον περιεβάλομεν μετὰ θρηνώδους καὶ μελαγχολικοῦ μέλους ὑπὸ τὰ ἐρεῖπια τῶν ἀρχαίων τειχῶν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ φίλος μου κ. Γ. Γοργίας δὲν ἐξέφυγε τοῦ Φαβιανείου *Λευκώματος* τὴν ἐπιβολὴν,

καθόσον ἐχάραξε καὶ οὗτος τοὺς ἐξῆς προχείρους μὲν, ἀλλ' ἐκφραστικούς στίχους:

Φίλε Φαβιανέ, μὲ καρδιὰ πολὺ συγκινημένη ἐπάτησα τὸ σπῆτί σου, εἰς τὴν εὐλογημένην τὴν δοξασμένη Νίκαια. Τὸ ἔκαμες Μουσεῖο γεμάτο ἀρχαιότητος καὶ κλασσικὸ σχολεῖο! Συνάθροαις, Φαβιανέ μου, μὲ πόθο τὰ μνημεῖα,	ποῦ σπάνουνε τὰ βρωμερὰ τὰ χέρια, τὰ ἀχρεῖα. Οἱ Ἑλληνας καὶ Ἴταλοι τὴν ἰδία φύτρα ἔχουν καὶ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς τὸ μουσικὸν κατέχουν. Σ' εὐχιοῦμαι, φίλ' ἀγαπητέ, πολλὰ χρόνια νὰ ζήσης ἔς τῆς Νικαίας τὰ ἱερά λεῖψανα νὰ τιμήσης.
---	--

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μουσουργήματα γάλλον «Ὀρφεύς» καὶ «Ἄρτεμις». — Ἡ μουσικὴ ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ. — Τὸ προσωπικὸν τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου τοῦ μελοδράματος. — Διεθνὲς συνέδριον μουσικῆς παιδαγωγίας. — Ἀνατολικοὶ χοροὶ ἐν Γερμανίᾳ. — Ὁ χορὸς τοῦ Ἀδώνιδος. — Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Βέρδη. — Ὁ Τσαϊκόφσκυ κατὰ τοῦ Βάγνερ καὶ τοῦ Μπετζόβεν. — Τὰ δημόδια σεβδιὰ ἤματα.

Γαλλία. — Ὁ γάλλος μουσοργὸς Ριζὲ Ντοκὰν ἐπεράτωσε μουσοῦργημα, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Ὀρφεύς». * Ἐπίσης ἕτερος γάλλος συνθέτης ἐτελείωσεν ἐν μελόδραμα τετράπρακτον, τιλοφορούμενον «Ἄρτεμις».

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ Τῇ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛῇ

Ἐν Παρισίοις, 20 Νοεμβρίου 1912.

(Ἰδιαίτερα ἀλληλογραφία τῆς «Μουσικῆς».)

Ἐν Εὐρώπῃ γνωρίζονται ἐλάχιστα αἱ θαυμάσιοι μουσικαὶ πηγαὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς. Διὸ ὀφείλομεν χάριτας πρὸς τὴν γαλλοῖαπωνικὴν ἐταιρείαν, ἣτις κατέστησε γνωστὰς εἰς εὐρωπαϊκὰ ἀκροατήρια τὰς ἀγνώστους ὠραιότητας τῆς Κινεζικῆς καὶ Ἰαπωνικῆς μουσικῆς. Ὁ κ. Α. Westarp ἀνεκοίνωσε σχετικὰ ἐν διαλέξει γενομένη ἐσχάτως ἐν Παρισίοις. Ὁ ρήτωρ παρετήρησεν ἀμέσως ὅτι ἡ κυρία διαφορὰ μεταξὺ τῆς καλλιτεχνικῆς μουσικῆς τῆς νεωτέρας Εὐρώπης καὶ τῆς ἐν χρήσει σήμερον ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ καὶ ἰδιαίτερος ἐν Ἰαπωνίᾳ εἶνε ὅτι ἡ πρώτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀκουστικῆς ἀρχῆς τῆς ἁρμονίας, ἐν ᾧ ἢ δευτέρω πηγάζει ἐκ τοῦ αἰσθηματος. Μετὰ ταῦτα ἀφ' οὗ ἐπεσκόπησε τὰ διάφορα μουσικὰ συστήματα τοῦ κόσμου, δηλ. τὰ τῆς ἁρμονίας (Εὐρώπη), τοῦ ρυθμοῦ (Ἑλλάς, Αἴγυπτος, Ἀραβία, Περσία, Ἰνδία), τῆς πολυφωνίας (Ἰάβα καὶ Σιάμ), τῆς μελωδίας (Κίνα καὶ Ἰαπωνία), ὑπενθύμησεν ὅτι κατὰ τὴν Κινεζικὴν θεωρίαν «Ὅταν παρράγεται εἰς ἦχος ἢ πηγὴ αὐτοῦ εἶνε ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ». Οὕτως εἰς μόνος ἦχος διὰ νὰ γίνῃ αἰσθητὸς καλῶς δὲν πρέπει νὰ εἶνε σταθερὸς, ἀλλὰ αἱ διαβαθμίσεις τῆς ἐντάσεώς του πρέπει νὰ ποικίλλονται. Αὐτὸ εἶνε τὸ ἄκρον ἄκρον τῶν μουσικῶν τῆς Κίνας. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἁρμονία, ἔνεκα τῆς συγχρόνου ἐργασίας πολλῶν ἡχῶν, κατὰ τοὺς νῦν χρόνους εὐρίσκειται εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐξουδετερώσῃ ὀλοσχερῶς τὰς ποικίλας ἐντάσεις αὐτῶν.

Ἐν συμπεράσματι ὁ κ. Westarp ἔθεσε τὸ ζήτημα, ἐὰν ἢ Κινεζικὴ λογικὴ τῆς μουσικῆς ἐντάσεως θὰ δυνηθῇ ν' ἀναγεννήσῃ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν μελωδίαν τοῦ κό-

σμου. Ἐξέφρασε πρὸς τούτους καὶ τὴν ἐξῆς γνώμην· ὅτι ἐν τῇ πράξει τῆς μουσικῆς, ἢ Ἄπω Ἀνατολῇ μεταχειρίζεται πολλὴν ἐλευθερίαν, ἐν ᾧ τούναντιον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὑπάρχει πολὺς περιορισμός. Ἄλλ' ἢ Κίνα διαθέτει τὴν πλέον βαθειαν καὶ λεπτήν μουσικὴν ψυχολογίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲν ἄλλο λείπει, παρὰ ἢ ἐφαρμογὴ αὐτῆς.

Τὸ γαλλικὸν μελοδραματικὸν θέατρον.

Τὸ ἐν Παρισίοις θέατρον τοῦ μελοδράματος, περὶ οὗ ἐν τῷ Α' τεύχει τῆς φίλης «Μουσικῆς» (σελ. 8) ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη ἰδιαιτέραν ἀναπόκρισιν, ἠνοίξε τὰς πύλας αὐτοῦ μετ' ἐξόχου λαμπρότητος ὑπὲρ τῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ καλὸν θεωροῦμεν νὰ παραθέσωμεν σημαντικούς τινας ἀριθμούς διὰ τὰς δαπάνας καὶ διὰ τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ. Ὑπὲρ τοῦ θεάτρον τοῦ μελοδράματος, τὸ ὁποῖον ἡ Γαλλία θεωρεῖ τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῆς προόδου προσφέρει λατικῶς κατ' ἔτος γενναίαν ἐπιχορήγησιν. Ρίψωμεν λοιπὸν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐπομένων ἀριθμῶν. Ἐπὶ ὀλίκοι προϋπολογισμοὶ ἐτησίαν ἐξόδων ἐκ 4,000,000 φρ. τὸ μελόδραμα θυσιάζει 2,700,000, ἤτοι 233,000 φρ. κατὰ μῆνα δι' ἑξοδα καλλιτεχνικοῦ καὶ ὑπηρεσιακοῦ προσωπικοῦ ὡς ἐξῆς· Διευθυνταὶ 2, εἰδικαὶ διευθύνσεις 23, Σκηνῆ 19, Ἄσμα 72, Ὀρχησις 61, Χορὸς 66, μαθηταὶ ἄρρενες καὶ θήλειοι 27, Χορῶδια 102, Ὀρχήστρα 109, ἐξωτερικοὶ μουσικοὶ 65, ἔλεγχος 37, κτίριον 10, ἐνδυμασίαι 85, μηχανικοὶ 162, ἀπεικονίσεις 188, ἠλεκτρολόγοι 55, σκευοποιοὶ καὶ σαρωταὶ 24, ἐνδύοντες καὶ ἐνδύουσαι 55, πολιτικοὶ πυροσβέσταὶ 8, ἐργάται 60 κτλ. Ἦτοι τὸ ὅλον κατ' ἐλάχιστον ὄρον 1230 πρόσωπα. Προσωπικὸν καλλιτεχνικὸν ὄντως ἀξιοθαύμαστον διὰ τὴν γαλλικὴν μουσικὴν!

Γαλατικὴ μουσα.

Γερμανία. — Τὸ α' διεθνὲς συνέδριον τῆς μουσικῆς παιδαγωγίας θὰ γίνῃ ἐν Βερολίῳ τῷ 1913 ἀμέσως μετὰ τὸ Πάσχα. Τὰ ἔργα τοῦ Συνεδρίου διαιεσθῆσονται εἰς τὰ ἐξῆς τμήματα·

- 1) Ζητήματα παιδαγωγίας καὶ παιδείας γενικῆς·
- 2) Ζητήματα κοινωνικὰ καὶ ἐπαγγελματικά·
- 3) Συζητήσεις ἐπὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν Ὁρειῶν·
- 4) Ἐρευναι καὶ ἀποτελέσματα ἐπιστημονικὰ καὶ πρακτικὰ ἐπὶ τοῦ ἔσματος.
- 5) Μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἔσματος εἰς τὰς προκαταρκτικὰς καὶ δευτερευούσας σχολὰς. Ἡ διδασκαλία ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πρότυπα σχολεῖα·
- 6) Εἰδικὰ ζητήματα ἐπὶ τῆς τεχνικῆς τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τῶν ἐγγόρδων ὀργάνων.

★ Εἰς τὸ Β. Θέατρον τῆς Βαϊμάρης ἢ διατρεπῆς χορευτρία Γιρτρούδη Λάϊστροφ ἐχώρησε τοὺς ἐξῆς χορούς. α) γυναικεῖος ἔρωσ καὶ ζῶη ἐν Ἀνατολῇ, β') χορὸς τῶν μαύρων θεραπαιῶν, γ') χορὸς μνηστήρων καὶ δ') χορὸς τῶν εὐνούχων. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξέπληξε μέγας τοὺς θεατὰς ἦτο ἡ *εορτὴ τοῦ Ἀδάμδος*, ἐν ᾗ ἡ καλλιτέχνης Χορευτρία παρουσίαζε σῶμα ἀρχαιοπρεπὲς μετ' ἡραμμῶς ἑλληνικῆς. Πολυμελὲς ὀρχήστρα στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξῆρεν ἔτι μᾶλλον τὸν ἑλληνικὸν τοῦτον χορὸν.

Ἡ Ἀδωνίς ἐγεννήθη ἐν Κύπρῳ καὶ ἦτο νέος ἐκτάκτου καλλονῆς. Ἡ Ἀφροδίτη τοσοῦτον περιπαθῶς ἠγάπησεν αὐτόν, ὥστε ἐγκατέλειπε τὴν κατοικίαν τῶν Θεῶν διὰ νὰ

τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ ὄρος Λίβανον. Ὁ Ἄρης ζηλοτύπησας διὰ τὴν προτίμησιν ταύτην ἔλαβεν ἀρωγὸν τὴν Ἀρτέμιδα, ἣτις διήγειρε κατ' αὐτὸ ὑπερμεγέθη κάκρον, ὅστις ἐπιπεσὼν μανιωδῶς κατεμέλισεν αὐτόν. Ἡ Ἀφροδίτη φθάσασα ἀργὰ διὰ νὰ προστατεύσῃ, κατέβρεξεν αὐτὸν διὰ τῶν δακρῶν τῆς καὶ τὸν μετεμόρφωσεν εἰς ἀνεμώνην, ἢ κατ' ἄλλους οἱ θρηνοὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐκίνησαν εἰς συμτάθειαν τοὺς καταχθονίους Θεοὺς, οἵτινες ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Ἄδωνιν ν' ἀνέρχεται εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ μένῃ παρὰ τῇ Θεᾷ ἕξ μῆνας κατ' ἕκαστον ἔτος. Τὸν χαριτωμένον λοιπὸν τοῦτον ἑλληνικὸν μῦθον ἢ νεωτέρα καλλιτεχνία τῆς ὀρχήσεως ἐξεμεταλλεύθη διὰ νὰ διδάξῃ τὸν πλέον πεπολιτισμένον τῆς Δύσεως λαόν.

Ἰταλία. — Τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ γίνωσι μεγαλοτραπεῖς ἐορταὶ διὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ Βέρδη, ἢν οἱ Ἰταλοὶ ὀνομάζουσι *μουσικὴν δόξαν* τῆς πατρίδος τῶν. Ὅτε ὁ μέγας μουσουργὸς ἀπεβίωσεν ἡ Ἰταλικὴ Βουλὴ ἐπέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τριήμερον. Ἰδοὺ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν μουσουργῶν πὸς τιμᾶται ἡ μουσικὴ ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

Ρωσσία. — Ὁ διάσημος Ρώσος μουσουργὸς Τσαϊκόφσκυ προέβη εἰς ὀλεθρίας ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ Βάγνερ καὶ τοῦ Μπετχόβεν, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὸν τόνον τοῦ μίσους. Ὡς ἐξῆς κρίνει τὸν Βάγνερ. «Ἐπὶ τέσσαρας ὥρας χωρὶς διακοπὴν μᾶς παρουσιάζει ἀμόρφους μελωδίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνέρχονται μερικοὶ ὑψηλοὶ τόνοι, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ μίαν πτωχὴν εἰς ἰδέας συμφωνίαν. Παρὰ τὸ ὕψος τῶν ὄμων πνίγονται αὐτοὶ οἱ τόνοι ἀπὸ τὸν θόρυβον ὀλοκλήρου τῆς ὀρχήστρας. . . . Τὸ Μπαῦρῶιτ διὰ τὸν Τσαϊκόφσκυ εἶνε τὸ μέρος «τοῦ βεβήλου θορύβου τῆς ἀηδοῦς ἐκείνης τετραλογίας, εἰς τὴν ὁποίαν λάμπει ἡ μουσικὴ διὰ τῆς ἀπουσίας τῆς». Ὁ «Πάρσιφαλ» εἶνε δι' αὐτόν ἢ ἐνσαρκωμένη νοθεία, τὸ σωματοποιηθὲν ψεῦδος καὶ ἡ ζῶσα ἀνοησία.

Καὶ ἡ κρίσις τοῦ διὰ τὸν Μπετχόβεν δὲν εἶνε εὐμενεστέρα. Εἰς τὰς τέσσαρας τελευταίας συμφωνίας τοῦ Μπετχόβεν βλέπει μόνον «χάος, τὸ ὁποῖον διαφωτίζεται ἀραιότατα ἀπὸ μερικὰς ἀστραπὰς». Εἶνε εὐτυχῆς, ὅτι ὁ Τολστόϊ συμφωνεῖ μαζί του διὰ τὴν καταδίκην ταύτην τοῦ Μπετχόβεν. Ὁ Τολστόϊ ὑπερτερεῖ καὶ τὸν Τσαϊκόφσκυ, διότι λέγει «Ὁ Μπετχόβεν στερεῖται μουσικοῦ ταλάντου». Ὁ Γκωτιέ Βιγιάρ ἐξηγεῖ τὸ ἄμετρον τοῦτο μῖσος τοῦ Τσαϊκόφσκυ μὴ ἀνεχομένου ἄλλους θεοὺς πλησίον του ἐκ τῆς παθολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτυχοῦς, ὁ ὁποῖος ἔπασχε βαρῆς ἀπὸ μεγάλης νευρασθενείας. Καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Τσαϊκόφσκυ ἦτο μέτριος μουσικός, τὸν ὁποῖον τὸ πλῆθος ἀκατανοήτως ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον.

Σερβία. — Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς μουσικῆς φιλολογίας καὶ τῶν δημῶδων ἰσμάτων τῶν Σέρβων. Τὰ δημῶδη серβικά ἴσματα ἐδημοσιεύθησαν γερμανιστὶ μὲν ὑπὸ τοῦ Κάππερ (Λειψία 1852), ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ Βόριγκ, γαλλιστὶ ὑπὸ τῆς κ. Βολάρ (1834) καὶ ὑπὸ τοῦ Λοζόν (1859). Διασημότεροι δὲ τῶν συγγραφέων Σέρβων ποιητῶν φέρονται ὁ Ραδίτσεβιτς καὶ ὁ Γιοβάν Ἐλιτς.